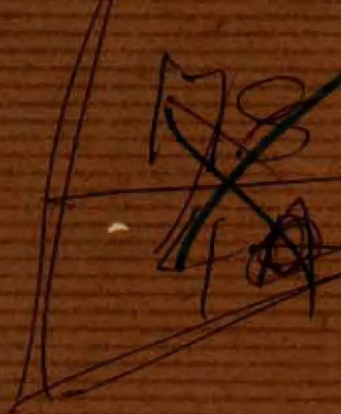

$$\frac{1144}{4}$$

1938
1025
—
3620648

మ థ్యాంస్ ము న అల న ట దీర్చు ను

పనిచేసిజీవించు స్త్రీలందరకు, విశ్రాంతినమయమునందు మంచదగుచున్నది టీయే. వారికి పొలములలోనో, ఫ్యాక్టరీలలోనో, మగవారికి తీసిపోకుండునట్లు శక్తి నిచ్చుచున్నది టీయే. మథ్యాంస్ టీ రాను రాను, ప్రతిభారతనారీమణి గృహ మునందు ఎక్కువ వాడుకగుచున్నది. మీయొక్క జీవితమంతయు టీ నే యువయోగించుడు.

టీ చే యుక్త ము ము

శుద్ధమైన వేడిరీరు, కొంచెము వేడిచేసిన శుద్ధపాత్ర, ఒకస్కూప్ టీ యొక్కొక్కరికిన్ని మొత్తముగా నొకస్కూప్ యధికముగాను పాత్రలో వేసి బాగుగా మరుగుచున్నదీటిని పోయవలయును. 5 నిమిషములు తాళి గిన్నెలలో పోసి పాలు చక్కెర చేర్చవలెను.

ఇండియన్ టీ ఒక టే కుటుంబమునకు సరియైన పానకము

టీ మార్కెట్ ఎక్స్‌చేంజ్ బోర్డుచే ప్రకటించబడినది

విషయ సూచిక

1. గృహలక్ష్మి	1
2. ఘంటానినాదము—కె. యం.	3
3. స్త్రీలు—నిర్బంధవిద్యాశాసనము—ల. రాధమ్మగారు	6
4. ఆంధ్రసినిమారంగం అభివృద్ధిని చూపుతూవుంది	7
5. జన్మసార్థక్యము—జీవితపరమావధి—శ్రీమతి కె. సుగుణమణిగారు	9
6. ప్రజాహితులు కాని పెట్టుబడిదారులు—శ్రీమతి ఆచంట సత్యవతమ్మగారు	14
7. గుణవతి—శ్రీమతి గుడిపూడి ఇందుమతీదేవిగారు	16
8. పుట్టుమచ్చ—శ్రీమతి పైడి రేణుకాదేవిగారు	18
9. శ్రీరామశతకము—శ్రీమతి దేచిరాజు లక్ష్మీనరసమ్మగారు	22
10. ధర్మతల్లి—శ్రీమతి చుండూరి రమాదేవిగారు	24
11. సమాజం సాధించని దేదీలేదు—శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు	26
12. గృహలక్ష్మి గౌరవము—శ్రీ కవితాభూషణ - శతావధాని - విద్యా - దోమా వేంకటస్వామి గుప్తగారు	30
13. పతనానికి కారణమువేరు—శ్రీమతి డి. అనసూయమ్మగారు	31
14. నాభాగ్యము—బులుసు శారద	32
15. కుంతి	33
16. నాదబ్రహ్మపాసన—'కృష్ణకుమారి'	36
17. పిల్లికి చరలాటము—ఎలుకకు ప్రాణశంకటము—శ్రీమతి పులిపాక బాలా త్రిపురసుందరమ్మగారు	40
17. శిరోజములు—శ్రీమతి ఆర్కాటు సత్యవతీబాయిగారు	44
18. ఎంతగష్టింప ఫలమేమి యేమిమిగులు!—శ్రీమతి మందరపు పద్మనాభాచారి	45
19. సేవాసదనాలు—ప్రభుత్వ కర్తవ్యము—'పద్మ'	46
20. గృహలక్ష్మి—శ్రీ అంబటిపూడి నరసింహశర్మగారు	48
21. సింహాచలము—శ్రీ ఆచంట లక్ష్మీనరసింహముగారు	49
22. కొత్తజోడు—చ. రా.	52
23. ఒకేవృక్షమునుండి పలురకముల ఫలములు—శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మణ చార్యులుగారు	58
24. పుష్పచయము	61
25. గ్రంథపరిచయము	65
26. పత్రికాలోకము	67
27. సంపాదకీయములు	68

త్రివర్ణ చిత్రము :

రాధాకృష్ణులు, చిత్రకారుడు: ఎ.ఆర్. దీపకగారు

గృహలక్ష్మి

'గృహలక్ష్మి'కి అత్యుత్సాహముతో మరొక సంవత్సరము గడచినది.

ఆంధ్రుల ఆదరణాభిమానములను చూర గొని 'గృహలక్ష్మి' దశవర్షప్రాయయైనది. పదునొకండవ సంవత్సర ప్రథమోప హారమే యీ సంచిక.

'గృహలక్ష్మి'గృహలక్ష్మ్యులపత్రిక. స్త్రీల యభ్యుదయమును గోరి తన యావచ్ఛక్తిని వినియోగించి పాటుపడినది; పడుచున్నది.

ఈ యాశయ మీ పత్రిక యెరుగును మఱచి యెఱుగదు. నిరంతరము దీనిని హృదయమునందుంచుకొనియుండుటవలననే ఈపక్షకే 'గృహలక్ష్మి' ప్రత్యేకవ్యక్తిత్వము సంపాదించుకొనియున్నది.

దీని నీ పత్రిక సర్వథా నిలుపుకొన వలెను. కాదు. అభివృద్ధిచేసికొనవలెను.

దానికై ఇంకను ఎంతయోశ్యపి చేయు

వలసిన మాటమాత్రము కాదనము.

ఈ కృషి నిరంతరాయముగా కొనసాగ వలెను. గృహలక్ష్మ్యుల కుపయోగకరమై యుండవలెను.

అయితే—

దానికి ఆంధ్రనారీమణులు మిక్కిటముగ చేయూత నొసగవలసిన యవశ్యకతగలదు. వారందఱు ప్రత్యేకముగ తమకొఱకై పాటుపడెడి తమసోదరి కృషికి దోహదము చేయవలెను.

అభివృద్ధిని కాంక్షించి ప్రకటించు నాశ యములు ఫలోన్ముఖమగుటకు బాసటయై నిలువవలెను.

ఎట్టి నూతన పద్ధతుల నవలంబింపవలెనో, యెట్టి ప్రాతపథములను విడువవలెనో తెలు పుచు సూచనల గావింపవలెను.

ఇట్టిప్రార్థనలు సర్వసాధారణమే. అంతే.

గృహలక్ష్మి

సమాధానమున్నది. ఈవఱకు 'తరుణములు గలిగించుచున్నాము. కావలసిన వారువయోగించుకొనుడు' అని 'గృహలక్ష్మి' ప్రకటించినది.

అయితే యీ తరుణములను గృహలక్ష్మిలువయోగించుకొన్నవారు కారు.

తమ అభ్యుదయమునకు కారణములై ఇతర రాష్ట్రముల కాదర్శప్రాయములైనవి 'గృహలక్ష్మి' సూచించినపుడు దానికి సానుభూతి సహాయము స్వల్పముగా కనపడినది.

అనలునంగతు లిట్లున్నను గృహలక్ష్మి తన యాశయముల మరొక్కమారు నొక్కి చెప్ప దలంచినది.

అడేమిటంటే?

'గృహలక్ష్మి' స్త్రీల పత్రిక. వారు తమ యభ్యుదయమునకై దానిని సద్వినియోగ మొనర్చుకొనవలెను. అట్టి యువయోగమున కితరులను ప్రోత్సహింపవలెను.

అటులగాక—

'గృహలక్ష్మి' అరుదెంచుచున్నది. కొంత మంది సోదరీమణులు దాని నువయోగించుకొనుచున్నారు. వారు వ్రాసినది చదివి యానందింతురు; లేకున్న నిరసంతము. ఆశయములతో మనకు పనిలేదు.

అని ఊరకున్నట్లులైన—

తాము చేయవలసినపని యితరులకు విడువవలసినచున్నది. అది యెంతవఱకువక రించునో వారికి తెలిసిన విషయమే.

అంతియగాక—

ప్రపంచ వాతావరణమున మార్పుల యాధిపత్య మెక్కువైనది.

ప్రతిజాతియు మేల్కొని తమ జాతీయ

రక్షణకు కంకణము గట్టుకొని రానున్న అపాయముల నెదుర్కొనవలసియున్నది.

దేశదేశములను క్రమక్రమముగా ముంచుకొని వచ్చుచున్న అశాంతి ప్రవాహమును శాంతిశీలంచే అహింసా 'సిమెంటు'చే అరికట్టవలసియున్నది.

అంత యెందుకు?

స్వాతంత్ర్య సంపాదనకై భారతభూమి యెదుర్కొనవలసిన ప్రబల సమస్యలు నానాటికి పెక్కులుగా బైలుదేరుచున్నవి.

సాంఘికాభివృద్ధి, ఆర్థికబలము, రాజకీయైకమత్యము పొందుటకు స్త్రీ పురుషులు చేయవలసినకృషి అపారము.

ఈ కృషికి మూలాధారము పత్రికలు.

కాబట్టి—

'గృహలక్ష్మి' స్త్రీలకై ప్రత్యేకముగ నడుపబడుటెంత యావశ్యకమో వారికి తెలియనిదికాదు.

అందుచే వారు గృహలక్ష్మిని తమ సర్వతోముఖాభివృద్ధికి సాధనముగా నువయోగింతురు. ఆసాధనము సర్వవిధముల సభివృద్ధి పొందవలయుననుటయు మరువదు.

'గృహలక్ష్మి' కోరిక అదియే.

'గృహలక్ష్మి' ఆశయమదియే.

అయితే—

ఇంతవఱకు మీసోదరి యభివృద్ధిని శాంక్షించి పలువిధములుగా ఆదరించినవారు అభిమానము జూపినవారు పలువురుగలరు.

వారి నందఱిని 'గృహలక్ష్మి' యీ సమయమున మరువక తన కృతజ్ఞతా పూర్వకమందనముల నందించుచున్నది.

ఘంటాని నాదము

౧౩. యం.

భగవంతుడు మానవకోటిని సృజించెనే గాని వారి ప్రవర్తనానిబంధనల నేర్పరుప లేదు. ప్రథమమున మానవు లనాగరికులై వింతరీతుల బ్రవర్తించియుండవచ్చు. కాల క్రమమున నాగరికతాభివృద్ధి నొందినకొలది జనులు తమలోదాము కొన్నియాచారవ్యవహారములను, ప్రవర్తనానిబంధనలను, సంఘ పు కట్టుబాట్లను నేర్పరచుకొని సన్మార్గవర్త నులై, నైతికాభివృద్ధికొరకై ప్రయత్నములు సల్పియుండిరి. వారు జీవనోపాధికై సలిపెడి కృషి, వృత్తినిబట్టి కులమతభేదములుగూడ గలిగియుండెను. అవియే కాలక్రమమున పలుకొనిన దేశమునం దనేకజాతులు, మత ములుగా నేర్పడి, ఐకమత్యముచెడి, భేదము గలిగి, వైషమ్యములలోదిగి, తుదకు కొట్లాటలు, కలహములు, యుద్ధములుగా గూడ పరిణమించుచున్నవి. ప్రజోపయోగ ములుగా సత్ప్రవర్తన, శుచి, తుభత, ఆరోగ్యములకొరకై యేర్పరచిన నిబంధన లనే మూఢాభిప్రాయములతో సాగదీసి, నిలుపుబొట్టు అడ్డబొట్టు భేదములు, బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరభేదములు, అంటరాని తనములు నేర్పరచి, సర్వమానవ సాధ్రా తృత్వ మంతరింపజేసి ప్రజాసంక్షోభ మేర్ప రచుచున్నారు.

సంఘమనిన మిక్కిలిభయము. సంఘపు కట్టుబాట్లదాట నెవరును సాహసించలేరు.

కొన్నియాచారములు ప్రజావినాశకారణము లైనను సంఘబహిష్కరణ భయముచే వానిచుండి విముక్తులు కాలేకున్నారు. కాని ప్రపంచపరిణామమునుబట్టి ఆచారవ్యవహార ములుగూడ మారవలెను. పూర్వమెన్నడో నేనందర్భముననో పెద్దలేర్పరచిన నిబంధ నలనే తూచాతప్పక యాచరించవలె నన్నచో, మార్పుజెందిన యారోజులలో నరిపడదు. రాజారామమోహన్ రాయ కాలమున నతియదురాచారమే మాన్ప బడనిచో నిప్పటి కెంతమంది స్త్రీ లన్యాయముగ నగ్నిహోత్రున కాహుతి జేయబడి యుండెడివారో! పూర్వాచార ముననుసరించియే నరబలులు, జంతుబలులు జరుగుచుండినచో నిప్పటి కెన్నికొట్లజీవ ములు బలులొనర్పబడి యుండెడివో! కాని యెప్పటికప్పుడు దేశోద్ధారకుడగు నొక మహానీయు డుద్భవించి కొన్నిసంస్కరణ ముల జేయుచుంటచే కొన్ని దురాచార ములు మాన్పబడుచున్నవి. ప్రస్తుతము దేశము నావరించియున్న నంటరానితనమును బాప పెక్కుప్రయత్నములు సలుపబడు చున్నను, తిరువాన్కూరు మహారాజు మహారాజువంటి సజ్జనులు ద్రోవజూపినను, దేశమున నంటరానితనము తొలగకున్నది. తోడిసోదరులగు హరిజనులకు దేవాలయ ప్రవేశపుహక్కులేదు. బిడ్డలగుప్రజలలో నొక

రిపైనొకరి కనూయయుండినను, తండ్రియగు భగవంతునకుమాత్రము తనసంతతి యందఱును సమానార్హతలుగల్గి, తనకు సమానముగా నేవజేయనర్హులే. మహమ్మదీయులందరును మసీదునందే సమాజచేయవలెననియు, క్రైస్తవులందరును చర్చివందే ప్రార్థనలు సలుపవలెననియు, ఇంక నిట్లే ఆయాపద్ధతులననుసరించి ఈశ్వరుని సేవించవలెనని యితరమతములు ప్రజల బ్రోత్సహించుచుండ, మనమతము మనసాదరులనే దేవాలయములలో బ్రవేశించగూడదని నిరుత్సాహపరచుచున్నది. భారతీయ ధర్మనిర్మాత లేకాలమునందేవరిస్థితులలో నట్టి కట్టుబాట్లనుసరించిరోగాని, ఇష్టమి, దేశవినాశహేతువులగుచున్నవి. హరిజనోద్యమమునందు పాల్గొనిన నొకమహానీయుని శవదహనసంస్కరణమునకు సైతము అరిచి బంధుగులుగూడ పాల్గొనకుండుట సంఘభయమేగదా! కాని జటాయువునకువలె నీమహానీయునకు కాంగ్రెసురూప త్రీరామస్వహస్తంబున దహనసంస్కరణముజరుగుట ఆయన పూర్వపుణ్యఫలితముగాదె! మతకలహములకు కౌరణము సంఘపుకట్టుబాట్లే. అందువలననే, నేడు దేశమునందు పెక్కుచోట్ల హిందూమహమ్మదీయులకు మతకలహములేర్పడి పెక్కురు మడియుచున్నారు.

సంఘము కట్టుబాట్లననుసరించియే నేటికిని అతిబాల్యవివాహములు మానలేకున్నారు. శారదాబిల్లుప్రథమమున నమలుజరిపిన రోజులలో సంఘబహిష్కరణ భయముచేతనే

పెక్కురు తమచంటిబిడ్డలను పల్లకులందు బరుండబెట్టియెనను వివాహములుజరిపి తత్ఫలితముల నిష్పక్షనుభవించుచున్నారు. బాలికలకు విద్యగరపుటగూడ సనాతనధర్మవిరుద్ధమనియే కొందరు పెద్దలతలంపు. బాలికలకు పాఠశాలలు గూడదట. స్త్రీకి వంటయిల్లేశరణ్యమై నిర్మలవాతావరణానుభవమునకైన బయటికిరాక, బిడ్డలనుమాత్రము గనుచుండుట సంఘపు కట్టుబాటు. ఈమధ్య నొక పత్రికయందొకరు స్త్రీలు స్వాతంత్ర్యమును గోరుదురాయని ప్రశ్నించిరి. స్త్రీకి స్వేచ్ఛనిచ్చినచో విచ్చలవిడిగదిరిగి, నుతజలపూరితమగు నది సముద్రునికేరి నిర్మలత్వమును బోగొట్టుకొనునట్లును, రక్షణలేనిపుష్ప మే చిలిపిమనుష్యునిచే నైనను పుణకబడు నట్లుండుననియు, లతానికుంజములు వృక్షరాజములనాశ్రయించిననే శోభగల్గుననియు వెల్లడించి, స్త్రీకి కుమారరత్నముల గనుచుండుటమాత్రమే శరణ్యమని తెలిపిరి. నేడు స్త్రీలుగోరు స్వేచ్ఛ అట్టిదగాదనియు, స్త్రీస్వాతంత్ర్యమన సంద్రమువంటివారితో జేరుటయు, రక్షణలేనిపుష్పమునలె పుణకబడుటయు, విచ్చలవిడిగదిరిగి నైతికవిదూరులగుటయు గాదని వారెఱుగరుగాబోలు. అట్టిస్వేచ్ఛ నేస్త్రీయును గోరదు. అత్యంతసనాతనా పరులగువారికి స్త్రీస్వాతంత్ర్యమన నదియేయని గాబోలు నూహ. నైతికమనునది స్త్రీపురుషులిరువరకును సమానావశ్యకతయే. స్త్రీకి ఏకపతిత్వమెంత యాచరణీయమో పురుషున

కేశవశ్రీత్వము సంతయే ముఖ్యాచరణీయము. వారలకట్టి నీతియున్నచో నెవరెచటనున్నను కీడువాటిల్లదు. మనోబలమే మానరక్షణ. నీతివిదూరులగువార లింట బంధింపబడినను నైజముమారదు. నీతి పరులు బహిరంగమున స్వేచ్ఛగనున్నను వారికి మాలిన్యమంటదు. ఇదిలోకవిదితమే. కట్టడివలననే శ్రీకి పాతివ్రత్యము నిలబడుచున్నదనియు, 'నశ్రీ స్వాతంత్ర్యమర్హత' యనియు జెప్పు అతిననాతనుల యూహ తప్ప. స్వాతంత్ర్యజీవనముజేయుచు పురుషులవలె దేశ సేవజేయుచున్న శ్రీరత్నము లందరు నవిఖ్యాతిపరులనియా వారియూహ? రక్షణలేనిపుష్పమువలె నగుచుండిరనియా వారితలంపు? పరరక్షణపై నాధారపడు వారల కెంతకాలమెవరు రక్షణ మొసంగ గలరు? రక్షణలేని యేసమయముననో పుణకబడవలసినదే. స్వరక్షణమే రక్షణము. పతులరక్షణమున లేనిసమయమున ద్రాప డికి భగవంతుడు మానరక్షణ మొసంగ లేదా! అభగవంతు డందటయెడలేడా? నీత, దమయంతి, అనసూయ మొదగువారల పాతివ్రత్యరక్షణము స్వశక్తివలననేగదా! కాన స్వేచ్ఛాస్వాతంత్ర్యములకును అని నీతికిని సంబంధముండదు. శ్రీ లెందరు

స్వశక్తిపై నాధారపడి దేశ సేవయు, మానవ సేవయు జేయుచుండుటలేదు. కాలమున కానుగుణ్యముగ సంఘపుకట్టుబాట్ల మార్పు కొని దేశ సేవాపరతంత్రులై ప్రవర్తించిననే దేశసాభాగ్యమబ్బును. అప్పుడే జాత్యుద్ధ రణ మగును.

ప్రపంచమంతయు పరిణామ మొందుచున్నది. భారతశ్రీలెల్లరు స్వాతంత్ర్యాభిలాషులై యున్నారు. దేశసేవాపరతంత్రులై యున్నారు. అన్నిటిలోను వారు ముందడుగు వేయుచున్నారు. స్వార్థపరులగు కొందరు పురుషులుగాని, అతిననాతనులుగాని అడ్డుపెట్టదలచినను కాలపరిణామమాగదు. భారతదేశ దాస్యవిముక్తి కాలమానన్న మైనది. జేగంటమోగుచున్నది. అఘంటానినాదము శ్రీపురుషులెల్లర రక్తనాళము లందును ప్రతిధ్వనించుచున్నది. అందరును 'భరతమాతకు జై' యని ఏకకంఠమున నుడువుచు జోహారు లర్పించుచున్నారు. ఈస్వరప్రసాదవరలబ్ధ భారతస్వరాజ్య వాహిని, స్వాతంత్ర్యసమరమున మడసిన యోధుల స్వర్గప్రాప్తులంజేసి, భారతీయుల నెల్ల పునీతులంజేయ నురకలిడుచు ప్రవహించుచు వచ్చుచున్నది. తత్ఫలితమున బ్రజలెల్ల రిహపరసాఖ్యముల నందెదరుగాక,

వందేమాతరం.

స్త్రీలు-నిర్బంధవిద్యాశాసనము

స్త్రీవిద్య వ్యాప్తి కావలయునని కొందఱు నాయకులు మొర పెట్టుకొనగ బ్రభుత్వమువారు ఏకొలది తలములలోనో బాలికాపాఠశాలలఁ గొన్నింటిని నెలకొల్పి యున్నారు. కాని ప్రకృతపు పాఠశాల లెంతమాత్రమును స్త్రీల జ్ఞానాభివృద్ధికే దోడ్పడుటలేదు. బాలికల తలిదండ్రులు దమ బాలికల విద్యాకాశలమును గన్నులారఁజూచుచు వేరుమార్గ మెదియు గాన రాక ప్రాథమిక విద్యతో బరిసమాప్తి నొందించుచున్నారు. ప్రాథమిక పాఠశాల భ్యసనమున నక్షరజ్ఞానముమాత్ర ములవడి యుండును. అంతమాత్రపు విద్యవలన జ్ఞానాభివృద్ధి కాఁజాలక, యేదేని కార్య నిర్వహణమున జ్ఞానశూన్యత దిక్కుమకలగు చున్నారు. స్త్రీలు విద్యావతులు కాఁజాల నిహో నే కార్యమునకుఁ గడంగఁజాలరు. ప్రజలలో సధికసంఖ్యాకులు పల్లెలలో నివసించుచున్నారు. వారు నిరక్షరకుత్సులు; అమాయకులు. స్వకార్యములయందు మగ్నులై యున్న కూపసిత మండుకములు. విద్య జ్ఞానాభివృద్ధి నొసంగునని బోధింపబడినను దానమే ముద్యోగములు సేయఁ బనిలే దనినిరసించుచున్నారు. విద్యనభ్యసించుట యుద్యోగముసేయుటకేయని వారి యభిప్రాయము. కాని మానవశ్రేణికి విద్య ప్రధానమనియు దాన జ్ఞానాభివృద్ధియనియు, విద్యా విహీనులైనవారు పశుతుల్యులనియు వారెఱుంగుటలేదు. దాన తమ బాలరకు సైతము విద్య గణపరాదని తలంచుచుండ నిక బాలికలకు విద్య కావలయుననిన గర్హింపక గ్రహింతురా? స్త్రీలు యెన్నిక

లలో స్వతంత్రబొందినవారుగనుండి ఓటు నొసంగు పెఱుంగక తిక్కుమకలగుచున్నారు. పల్లెలలో నీ మూఢత్వ మంతరింపఁజేయవలయును. కావున బ్రతిగ్రామములోను నిర్బంధ ప్రాథమిక బాలికాపాఠశాలల నెలకొల్పవలెను-ఎనిమిదవ తరగతిఁజేరు. అందుపాఠ్యయినీలర్హతగలవారుగ నుండవలయును. దేశభాషయందు జక్కఁగఁవ్రాయను జదువను నేర్పవలయును. పరిశ్రమ లభ్యసింపఁజేయవలయును. గృహాలంకరణాది విషయముల నెఱుంగఁ జెప్పవలయును. రాట్నపరిశ్రమ బ్రధానముగనుండవలయును. తోడుగా సిరచర గ్రంథాలయస్థాపన అవశ్యము. ఈదేశమున బాలికలకు బండ్రిండవ సంవత్సరము రాఁగనే పాఠశాలల కనువుట యరుదు. అట్టివారు గ్రంథాలయములవలనను, బ్రతికావనమునను మిక్కిలి జ్ఞానము నార్జింపవగును. కడపజిల్లాలో విద్యావిషయము చార్భాగ్యస్థితినున్నది. ఇందు ఐదేలు తాలూకాలో నాఱు బాలికా పాఠశాలలు మాత్రము కలవు. ఇదియూ స్త్రీ విద్యావ్యాపనము? కాంగ్రెసు మంత్రులు గ్రామపునరుద్ధరణకుఁ గడంగ వలయునని సూచించుచున్నారు. స్త్రీ విద్యాభివృద్ధిని గుఱించి తగుశ్రద్ధ వహింతురని తలంచుచున్నారు. స్త్రీలు స్వతంత్రముగ జీవించవలసిన సమయమున విద్యాగంధశూన్యలై యుండుట తమ స్వతంత్రజీవనమునకు నహిత మొనగూడుచున్నది. ఇట్టి నిరోధమును దొలంగింప నిర్బంధబాలికాపాఠశాల లావశ్యకములై యున్నవి. —అ. రాధమ్మ

ఆంధ్రసినిమారంగం అభివృద్ధిని చూపుతూవుంది

‘చిత్రసలీయము’—‘శ్రీ సత్యనారాయణ’

— ఆంధ్రసినిమారంగం అభివృద్ధిని పొందటానికింతకాలం పడుతుందో అని అదొక విధమైన ఆవేదనతో వుండేవార్లలో నేనొకరు.

పున్నట్టుండి పదిహేనురోజుల అంతరంలోనే ‘శ్రీరామా ఫిల్మ్స్’వారి ‘చిత్రసలీయము’, ఆంధ్ర టాకీసువారి ‘శ్రీసత్యనారాయణ, చూడ్డం తట్టసిందింది, ఆయానం తొలగినట్టుగా నిట్టూర్పు వుచ్చాను. ఎందుకంటే యీ రెండుచిత్రాలు ఆంధ్రులు సినిమారంగంలో తా మిదివఱకు చేసివుండేలోపాలని గుర్తించి చక్కచేయడాని కారంభించినట్టు తోచింది. ఆదారిలో వడ్డారు కాబట్టి యింక అభివృద్ధిపొందడం సులభం. భారతదేశాన్నంతా రంజింపజేస్తుండే హిందీ ఫిల్ములవంటివికూడా తయారుకావచ్చు యీ విధంగా అభివృద్ధిపొందితే.

ఇలావ్రాస్తే అసలు యీరెండిటిలోనూ లోపాలు బొత్తిగా లేవనుకోడం పొరపాలు. లోపాలు ఎన్నోవున్నాయి. వాటిని సాధ్యమైనంతవఱకు చిత్రాల్లో దొర్లనీయకుండా చేయబడ్డ ప్రయత్నమే గొప్పది.

* * *

చిత్రసలీయము

కవీ, కథకుడు, ప్రదర్శకుడు అంతా ఒక్కటైతే ఆచిత్రం ఏలావుంటుంది? కవి

కోకిల దువ్వారు రామిరెడ్డిగారు చిత్రసలీయాన్ని డైరెక్టు చేస్తున్నారన్నప్పటినుండి కలిగిన ప్రశ్న ఇది. అది మనోహరంగా, కళామయంగా తయారాతుంది అని ఇప్పటి సమాధానం. చిత్రానికి కావలసిన కథావిధానంలో కవిహృదయం ఎటుకపటచారు రెడ్డిగారు. దమయంతీ విరహం, నలుని దూత్యం, కలిపురుషుని కృషి, అంతర్నాటకం అట్టివి. ఈచిత్రం మొదటినుండి తుదివఱకు కళామయం. ఇంటా బయటా ప్రతిరంగంలోకూడా కళకు ప్రాముఖ్యం యివ్వబడింది. అది ప్రేక్షకుల నెంతో రంజింపజేస్తూవుంది. భాషావిషయంలోకూడ ప్రతి చిన్నిపద్యంలోను కవికృషి కనబడుతూవుంది. సంగీతంవల్ల యీచిత్రాని కేమీవన్నె వచ్చినట్లులేదు. బైరాగి సంగీతమాత్రం బాగుంది.

నలదమయంతులు నయసుమీరినవారుగా కనపడతారు. నలుడు—మాధవ పెద్ది—తనపాత్ర చక్కగా నిర్వహించాడనవచ్చును. శ్రీరంజిని దుఃఖపూరితఘట్టాల నటించడానికి బాగా తగివుంటుందని అనిపించింది. కలిపురుషుడుకూడా తగినవాడే. నలదమయంతుల చిన్ని కూతురు—చంద్రసేన—గా నటించిన బాలిక ముచ్చట గొలుపుతూవుంది.

గృహ లక్ష్మి

ఈచిత్రంలో ప్రజలను రంజింపజేసి
డబ్బుగడించే ఆకర్షణవుంది.

* * *

శ్రీ సత్యనారాయణ

ఈ చిత్రంలోకూడా 'కాసులపేరు' అను
ప్రహసనము, 'చెల్మోహనరంగా' పాట
లోని అర్థం ప్రత్యక్షదృశ్యాలతోనూ చూపా
రు. ఇదివఱకు తయారైన తెలుగుచిత్రాల్లో
చెల్మోహనరంగా వంటి మనోహరమైంది
ఇంకొకటిలేదంటే అతిశయ మనుకోవచ్చు.
దర్శకుని-శ్రీ పుల్లయ్య-ప్రతిభ అందులో
స్పష్టంగా కనబడింది.

'కాసులపేరు'లోను, 'సత్యనారాయణ'
లోను నవ్వించటానికి సరకెక్కువగావుంది.

పాతనిర్వహణానికి తగిన షటివటకులను
ఎక్కుకునేదాల్లో పుల్లయ్యగారికివుండే ప్రజ్ఞా
విశేషానికి సత్యనారాయణలోని నటనటి
బృందం ఒక తార్కాణం. కథలో ముఖ్య
పాత్రలైన సాధుగుప్తుకు, అతని భార్య,
కూతురు, అల్లుడు వీరి పాత్రల నటించినవారాయా
పాత్రలకు పోతపోసినట్లున్నారు. ఇందలి పాత్రలంతా చక్కగా నటించారు.
ఈ పాత్రధారు లింతసఱకు ఆంధ్రనాటక
సినీమార్గాల్లో పెద్దపెద్ద బిరుదలను
గడించకపోయినా బిరుదులుగలవారికన్నా
బాగా నటించారు.

ఈచిత్రంలో స్లాఘనీయమైంది ఇంకోటి
కూడావుంది. ఇంతవఱకు వచ్చిన చిత్రాల్లో
సంభాషణలన్నీ సాగిడిసి గ్రాంథికంలో నడి
చాయి. అవి కొన్ని కొన్ని ఘట్టాల్లో విన
డానికి దుర్భరంగావుంటవి. దీల్లోమూత్రం
ఆద్యంతమూ వ్యావహారికంగా-సహజంగా-
వడిచింది సంభాషణ. ఇది ఈచిత్రానికి
నిజంగా వన్నె పెట్టింది.

ఈచిత్రంలో పోటాగ్రఫీ చాలావఱకు
చెడిపోయింది. అందులో చిత్రానికి ముం
దుగ చూపిన సత్యనారాయణ దేవాలయ
దృశ్యాల్లో అది మరింతఘోరం.

శ్రీ సత్యనారాయణలోని కథ సాధు
గుప్తుకు సంతానం కలిగితే సత్యనారాయణ
వ్రతం చేస్తానని, కలిగిన తరువాత
చేయకపోవడం; అతనికి పెక్కుకష్టాలు రావ
డం; వ్రతం చేయడంతోట అన్నీ మాయ
మవడం. ఇందులో చూపెట్టిన వ్రతమాహా
త్యం చిత్రానికి కళంకం. ఇతరవిషయాల్లో
ఎంతో సహజంగా కనపడిన యీచిత్రం
వ్రతమాహాత్యం ఎక్కడపడితే అక్క
డంతా పడేవడే ప్రత్యక్షమై ఆభాసమైంది.
కథావిషయంలో అక్కడక్కడావున్న
లోపాలు గమనింపతగ్గవి గాదు.

(ల. కా.)

జన్మ సార్థక్యము - జీవిత పరమావధి

“దీనశుభములేదు దివ్యకీర్తియులేదు, జగతిఁబట్టిపుట్టి చచ్చిచచ్చి పొరలనేల మనకుఁ బుట్టని చావని, శ్రోవ వేదకోనుట దొడ్డబుద్ధి.”

(భాగవతము)

శ్రీమతి కె. సుగుణమ్మదేవి

పైది యొక జిజ్ఞాసాపిపామని దివ్యప్రబోధము!

మానవజీవితము మహాత్తరతత్వమైనదని జ్ఞానము తెల్పుచును. మానవుడు యిహలోకమందలి భయ విషాదములనుండి విమోచమునంది, నిత్యానంద సుఖ కాంతుల ననుభవించుటకు జ్ఞానమే పరమసాధనము. “జ్ఞాన”మన లోకోత్తర ప్రతిభాసంపన్నులగు మహా పురుషుల-పరిత్రామకలుల జీవితఅనుభవవిశేషము. అజ్ఞానము భాషాబద్ధమయి గ్రంథస్థమయియున్నది. అట్టి గ్రంథరాజములు ఆంధ్రవాఙ్మయమున అనేకము లున్నను సుసారసాగరనిమగ్నులమైయున్న మనకు యీదివములలో చాటిని ఖరించుటకే తీరికలేకున్నది. పాఠశాలలో గలపు “విద్యలు” మనకును మన విద్వలకును నిరర్థకములగుటయేగాక పైపెచ్చు అనర్థదాయకములుగూడ నగుచుంటు మనకల్లరకు విశదమే. ఈ లోకజీవనమున కనువగుకీర్తి, శరీరహావనార్థమయి భుక్తి, సృష్టికర్తపై భక్తి, యుక్తాయుక్తవిశేషజ్ఞానముతోగూడిన యుక్తి, తదనంతరము ముక్తి-మిది నీయగలిగినదే నిజమగు ‘విద్య’యని పెద్దతేర్పరచి యున్నపుటికిని ప్రస్తుత విద్యావిధానము లీ దారి పట్టుట చేకరుదృష్టము.

మనము పేరికి పెద్దవారమై, విద్యాబుద్ధులు గలచి, ధనధాన్యముల నార్జించి, జీవనముగడుపుట యిత్యాది కర్మలన్నియు ఈ జీవితపరమావధిని పొందుటకొరకే యైయున్నను—ఆ పరమావధిపూటయే మరగి, పకు పక్షి మృగాదులవలె ఆహారనిద్రావాంఛలలో మునిగి, అపూర్వములగు శరీరమానసికకటలను వ్యర్థకవచి,

అమూల్యమగు జీవితకాలమును వృథాపుచ్చి, యీ మూన్నాళ్లబ్రతుకు ముక్కులుచేసికొని, మానవజీవితపు మహత్తే మంటగలిపి, అంతకంతకు అధఃపతితులమగు చున్న మనకు—యెఱుకగల పెద్దల గాంచి వారి ప్రోద్బలములకు తెవియ్యి వారిమార్గము వనునదించుట కంటె—నుత్తమకర్తవ్యము గావరాదు. ఎన్నటికైన జీవితముగ నైన కండ్లు తెరువగలిగితేమి మన జన్మము తరింపజేసికొని, మాతృగర్భమును సార్థకపరచినవార మగుదుము. ఇది మిథ్యమని యెఱింగికొని ముక్తిగాంచుటయే జన్మసార్థక్యము; ఇదియే మానవజీవితపు పరమావధి.

అట్టి పరమావధినిజేయటకు పల్కుల మహాత్ములు పలువిధముల చెల్పియుండిరి:—బుద్ధుడు, రామ కృష్ణపరమహంస మొదలగు ‘జ్ఞానయోగులు’ యీ విశ్వనాటకమును మిథ్యగా గుర్తించి మాటిగ బ్రహ్మ పదవిని చూరగొనిన మహామహాను. ‘రాజయోగులు’ కామరాహిత్య మలవరచుకొని, సుసార ధవాదులయందలి మోహమును సులభముగపిడి, యను నియమాద్యనుచరణచే దానిని చేరవచ్చుననిరి. కఠీరు, రామదాసు అదిగాగల ‘భక్తియోగులు’ పరాత్పరునిపై అనన్యభక్తి నిలవరచుకొని తన్మయత్వమున జీవితముల తరింపజేసికొనిరి. “పశాపకారాధ మిదం శరీరం” అని గాంధీజీ మున్నగు ‘శర్మయోగులు’ ప్రజాసేవకై, దేశోద్ధారణకై, తమ జీవిత సర్వస్వమును వినియోగించి మాతృగర్భమును పూజ్య మొనరించి జన్మసార్థక్యమునందిన ప్రత్యక్ష మహాపురు

మఱి. కొందరు 'మోతయోగాభ్యాసము'న భౌతికశరీరమును తద్వారా మనస్సును తమ సంపూర్ణ స్వాధీనములోనికి తెచ్చుకొని దానిని నిర్వికల్పసమాధి లోనికి తొలిపి తీవ్రనిత్యానందమును ముఖముఖి గాంచి యనుభవించి తరించు చిట్టరులు. మొట్టమొదట పీటన్నిటికిని "జ్ఞానమే" పరమసాధనము. అట్లుగుట ఈజన్మమున జ్ఞానపముపార్జనము మానవునికి ఉత్తమోత్తమమైన పని.

ఈ కలియుగమున అష్టగతప్రాణులమగు మన బోటి సామాన్యమానవకోటికి భక్తి, కర్మ యోగ ములే సుగమ్యములని రామకృష్ణపరమహంసవారు బోధించియుండిరి. అట్లని తక్కిన విధులనుగూర్చి యెఱిగిరిన వక్కరలేదనిగాదు. జ్ఞానయోగులు తమ పూర్వజన్మముకృతఫలముచేతను, తమ విశ్వలయన నముచలనను జ్ఞానసిద్ధినిబడయు దివ్యపురుషులు. రాజ యోగమునకు యమ (పిర్వు), నియమ (నిష్ఠ), ఆసన (శరీరాదాయములను వలసినరీతి నుంచుట), ప్రాణ యామ (ప్రాణవాయువుల నిరోధించుట), ప్రత్యా హార (ఇంద్రియనిగ్రహము), ధారణ (మనోవిశ్చలత), ధ్యాన (కార్యనిగుక్షత), సమాధి (మనస్సు బ్రహ్మ ముద్రలో మునగఁ జేపాత్మ పరమాత్మతో నైక్య మగునీతి) అను ఆష్టాంగములు గలవు. 'యమ' అచ జార్ధము, సత్యవాక్యపరిపాలన, అహింస, అవప హరణ, కామిని కాంచనములపై రాగరాహిత్యము అవసరము. 'నియమము'కొరకు సంకుప్తి, ఇంద్రియముల నిలకడ, విశృంభముననము, కాయపరిశుభ్రత, నిష్కామ కర్మానుచరణము అలవరచుకొనవలెను. శరీరమును 'యోగాసనము'న నుంచినయెడల యమనియమాదులు సులభ్యములు. అప్పుడే 'ప్రాణాయామము'కూడ సుసాధ్యము. మనస్సామర్థ్యమున వాచెనక 'ఇంద్రియ నిగ్రహము'ను సాధించవలసియుండును. అపైన 'ధారణ'వలన మనోవిశ్చలత్వ మలవదును. అవెనుక 'ధ్యానము'వలన జ్ఞాత్వ (చిత్రించువాడు), జ్ఞాన

(మనస్సు), జ్ఞేయము (చిత్రింపబడువది) యీ మూడును నొక్కటై, యోగి'సమాధి'లో మునిగి పోవును. ఈస్థితిలో యోగి మానవాతీతములగు శరీర మానసికకన్ధలను బడయును; దీనినే 'సంయమము' అందురు; తద్వారా "అహంబ్రహ్మాస్మి" అను వేదవాక్యపారమును చవిగొనును—అని పఠంజలి మహాశయుఁడు రాజయోగపద్ధతిని చెప్పెను. "అస్తి నాస్తి" (ఉన్నది, లేదు) అన్న బుద్ధిని తీర్మానము చేసివలన వచ్చినదే. ఇది సామాన్యమానవుల కలభ్య మగు 'మనోమాయ' (మనోరాహిత్య) విద్య. రామ కృష్ణపరమహంసవారు దీనిరహస్యము నిట్లు చెప్పిరి: "నేను ఉన్నాను" అనెడి ఆహంభావము వశించిన వాడే తాను పరమాత్మలో నొక యంశమని గ్రహించును; లేదా 'నేను' నశించునన్నచో తానే సర్వ స్వముయైనట్లుగ యెరింగికొనును." దీనిని సాధించిన యోగులు అవాంఛితముగ అపమానములగు (అరిమ, మహిమ, లఘుమ, గరిమ, ప్రాప్తి, ప్రాకామ్యము, వశిత్వం, యాశిత్వం) అష్టసిద్ధుల నందగలరు.

మహాపురుషులు, పత్రిప్రతాపకల్లులుగూడ నిట్టి ప్రతిభాసమివ్వెనులే. అందువలననే చారల దీపవలు, కాపములు, పలుగులు అమోఘములు; సంకల్పమాత్ర మున వార లెంతటి ఘనకార్యమైనను సాధించగలరు.

"ఈ అనంతవిశ్వములో మానవ శరీరమును బోలు మహత్తరవస్తు వింశోకటి గానరాదు; ఆశరీర మందు మనస్సునుబోలు అపూర్వవస్తు వింశోకటిలేదు. ఆమనస్సున నుద్భవించు 'ప్రేమ' అన్నిటికన్నను ఉత్కృష్టమైనది; ఆ నిర్మల, విశ్వల, అద్వితీయ, అనవ్యక్తమయే పరమాత్మ!" ఇది మనకల్లరకు విశ్వ మననీయమైన విషయము. అట్టిప్రేమ వలనవరుచుకొన గలిగినవాడు యోగీశ్వరేశ్వరుఁడు! ఏ యోగాభ్యాస నయు గక్కరలేకయే వానికి సర్వము కరతలామకమై పోవును. ఏలన విశ్వమందలి సర్వచరాచర వస్తు కోటియు ప్రేమజన్యములు. మాలాపితలు ప్రత్యేక

ప్రేమద్వయములు. సతీమతులు, సోదరసోదరులు, బంధుమిత్రాదులు, జంతుజాలము, సర్వము ప్రేమ బంధనతో లోనైనవే; ప్రేమవలన నావిరూపము లైనవే. ప్రేమచే సాధింపరాని దెద్దియునులేదు. బుద్ధదేవుడు భూతదయచే గరిగిపోయిన ప్రేమరాసి; టాగురు విశ్వమానవసామ్రాజ్యమునకు విశ్వమానవ ప్రేమకు పాటుబడు పుణ్యపురుషుడు; పూజ్యుడు. గాంధీమహాశయ్యుడు యీ ప్రేమనూత్రమునే ధరించి, ప్రేమధనస్సు చేబూని, ప్రేమతో లీలావిహారము సల్పుచున్న యుగపురుషుడే. ఈ మహాత్ముని పలుకులు లోకకల్యాణమునకు దారిబావుచున్నవి; పద్ధతులు జగత్తునకంతకును మార్గదర్శకములు, ఆదర్శకపూర్వకములునై-అగుచున్నవి-ఇంకను భావిప్రపంచమునకు కాబోవుచున్నవి. సృష్టి పరాత్పరుని ప్రియపుత్రుడు. “ప్రేమయన లోకముదయించెనేమో! లేక ప్రేమయే లోకమున బుట్టినేమో!! ప్రేమ మయుఁ డీశ్వరుడు!—జగత్సృష్టించుచున్నాడు!!” అని పాడిన కవిసార్వభౌము లెంతయు వందనీయులు!

ఈ మానవజీవితము నెందుకై యెత్తితిమి? దీన సాధించవలసిన కార్యమేమి? జీవితము నిట్లు గడిపిన యెడల మనకును ఇతర జంతువులకును వ్యత్యాస మేమి? యీధనార్జన, విద్యాసముపార్జన యివన్నియు నెందుకై పెద్ద లేర్పరచియుండిరి? జ్ఞానము-మన శృక్తిని గుర్తించి, విజ్ఞానదృష్టితో నీ యనంతవిశ్వ ప్రదర్శనను తిలకించి, సృష్టికర్త నెఱింగికొని, నానితో నైక్యమగుటచే ‘జన్మరాహిత్యము’గను, ‘ముక్తి’గను దెల్పుచుందురే—దాని యర్థమేమి? నిత్యానంద ముఖకాంత లెట్లు లభ్యములు?”

తామరాకుపైనుండు నీటిలిండుపువళి నిహ నిధియుమలలో దిరుగుచున్నను వాటిలో తన మనస్సు చొరసీయక కాలముగడుపుట విజ్ఞానమందును, తన్ను నిమిత్తమాత్రముగ, దైవముచేతి తోలుబొమ్మగా నెఱింగికొని సర్వస్వము యీశ్వరార్పణగావించి,

వాని ప్రేరణప్రకారము ప్రకృతికార్యముల నిర్వర్తింపుచు, నిష్కాముకర్మానుచరణము, రాగరాహిత్యము మున్నగువాని నలవరచుకొనుట జ్ఞానోదయమునకు మూలనూత్రములు. కోరిక, ముఖవాంచ యివియుండుట జ్ఞానప్రతిబంధకములు. ఇది శ్రీకృష్ణభగవానుని దివ్యగానము.

“నీవు నిమిత్తమాత్రముగ నిల్వము, సర్వము నిద్రమంచు నా నావిధ వాసనల్ తొలగ నవ్యతరోక్తులఁ గృష్ణుఁ డద్రుమక గావఁగ సర్వముక దలిపెఁగాడ; వివేక మొకింతగ లెనా జీవులకిది చాలదోగా శ్రేయముగూర్చఁగ శ్రీశుఁడేర్పఁగన్.”

అని గీతాసారమును అతిహృదయంగమముగ రచించి ఒక ఆధునికవిదూషితుణి ప్రబోధించియున్నది.

సర్వమునకు మూలకారణము ఒక్కటియేయని, అదియే ‘అత్మ’ యని గుర్తించుట జ్ఞానోదయ చిహ్నము. “అత్మవత్సర్వభూతాని” అన్నది చిన్న వాక్యమేయైనను అందు అనంతార్థము ఇమిడి యున్నది. “హరిమయము విశ్వమంతయు, హరి విశ్వమయండు సంకయము పనిలేదా, హరిమయము గాని ద్రవ్యము పరమాణువులేదు.....” అని భాగవతమూర్తి.

ఈ బాహ్యవిశ్వమునంతటిని పంచేంద్రియముల ద్వారా నెఱింగికొనునది మనస్సు. మనస్సు అపూర్వ మైనది; ఆనంతకీర్తియులేమైనది. అది లోదృష్టిలో నిమగ్న మైయుండెనా ముకుళించిన మొగ్గవంటిది; వికసించి ప్రభులైతెండెనా-సర్వసచరాచర వస్తుజాల సమన్వితమై సూర్యచంద్రగ్రహతారాదులతో నిండిన ఆనంతవిశ్వమునంతను గ్రాహ్యమైనయ్యుకొనుచు తనలోనిమిడ్చికొనగల సామర్థ్యము గలది. ఇంకను వివేకదృష్టితో బాడగలిగినా “అహం బ్రహ్మస్మి”

అని అవగలది; తానుండుటవలననే జగత్తున్నదని నిర్దేశించగలది. మనస్సున కంటేని సామర్థ్యమున్నది. పరమభాగవతోత్తముడైన ప్రహ్లాదుడు “సర్వార్థములు మనస్సుంభవములు” అని చిననాడే గుర్తించగలిగెను. మనస్సుండుటవలననే జగత్తున్నది; వినును జగత్తుండుటచే మనస్సున్నదనుటకు వీలులేదు. వీలయిన సమాధిలోనున్న యోగి మనస్సునకు జగత్తును బాహ్యవస్తువొకటియున్నదని యెఱుకయేయుండదు. ఆ ట్టి స్థితిలో జగములేకున్నను మనస్సుమాత్రమున్నది. అది యింద్రియాదిప్తముగాక లోన నివసించుచునేయున్నది; సమాధిదధి మరల యింద్రియములలో అది ప్రవేశించినప్పుడే విశ్వరూపేణా పరిణమించుచున్నది. ఇట్లు మనస్సు సమాధిలోనున్నతరీకరీరము, మెదడు, మనస్సు వీటన్నిటికి నితరమైన వస్తు వింకొకటి (దాని నేపేదన విల్చినను విల్వదు) సర్వసాక్షియై యున్నదిని గమనుచేయున్నది. మనస్సునకు మరల నింద్రియాలతగలిగి ప్రపంచము నెఱింగికొనగల సామర్థ్యముగూడ దానివలననే గలుగుచున్నది. అద్దానికి ‘కాలము, పరిణామము, కారణకార్య కర్తృత్వాదులు’ లేవు. కాలాతీతమైనది గనుక యది ‘సత్’ స్వరూపము, నిత్యము, అచిదుర్భాంతరహితమై జననమరణాదుల కతీతమైనది. పరిణామమును మీరినది గాన నది సర్వవ్యాపి, సర్వసాక్షి. కారణకార్య కర్తృత్వాదులను మించినది గాన నది నిశ్చలము, నిర్వికల్పము, సత్ స్వరూప-స్వప్రకాశ-శోభితీర్మయ-శుద్ధానంద బోధ స్వరూపమైనది. ఇట్టి నిత్య సత్య సర్వార్థకమైనదియే బ్రహ్మము, ‘సచ్చిదానందము’ (సత్-అచిదుర్భాంతరహితము, చిత్-స్వప్రకాశము, ఆనందము-అవ్యయానందము). కాన ఉన్నదొక్కటియే; ఉన్ననాదా ‘పురాణపురుషుండే’. తరంగములు నేరుగా నొచ్చుచుచున్న అన్నిటనుండునది నీరమే దీనినే భిన్నత్వములో నేకత్వముగాంచుట యందురు. ఎంచి

భాదః జగత్తునకు నిజమగు యునికిలేదు; అది కేవలము మనోనిర్మితము, మాయాత్మకమైన ప్రకృతియంతయు సర్వార్యామియగు వాని లీల. ఈ సర్వ సచరాచరవస్తుకొటియు ఆ “సచ్చిదానంద స్వరూపము”లో దోచు బుద్బుదమాత్రములు. అవి క్షణకాలమునును అందే లయమయిపోవుచు బాహ్యమునఁ జగత్తు అను వ్యాపాహమును గల్పించుచున్నవి. అందులకే వేదాంతేదములు యాప్రకృతిని లేక మాయను లేక విశ్వమును ‘అవాది’ (మొదలు మధ్యము అంతములేని దాని)గా చెల్పియుండిరి.

మాలప్రకృతి లేక మాయ సరాత్మరుని జన్మక్షినుండి త్రిగుణాత్మకమైన (సత్-సాత్వికశక్తి, రాజస-స్పృష్టికీ కారణమగు శక్తి, తామస-విచిత్రకారిణియగు శక్తి) వీటి కలయికగల, ‘మహత్తు’ పుట్టినదనియు, వీటిలో తామసగుణ మెక్కుడగుదు మహత్తుమండి ‘అహంకారము’ (‘నా’, ‘నేను’ అను బుద్ధి) జనించినదనియు వేదాంతులు చెల్పెదరు. అహంకారమునుండి ‘పంచ తన్మాత్ర’లగు కల్ప (చప్వదు), స్మర్య (తాకుడు), రూప (ఆకారము), రస (ద్రవత్వము), గంధ (ఘనత్వము) ఉత్పత్తియై నవి. వీటివలన ‘పంచభూతములు’—ఆకాశము (ప్రదేశము), వాయు (గాలి), అగ్ని (కడిమి, వెలుగు), ఆప (నీరు), పృథ్వీ (భూమి) జనించి నవి. ఈ పంచభూతములే సర్వజగత్తునకును—చరాచర జంతువస్తుజాలమునకు, దృశ్యదృశ్య ప్రపంచకమునకు—మూలవస్తువులై మన మెఱిగెడి విశ్వముగ పరిణమించి అద్భుతాద్భుతమును గొల్పిచున్నది.

సర్వగుణములూ సగపాలున ‘జ్ఞానేంద్రియము’లగు త్వో (స్మర్యజ్ఞానము), చక్షు (దృష్టి), శ్రోత్ర (వినుట), జిహ్వా (చుచి), ప్రాణ (వాసవమాచు) పంచేంద్రియములును, తక్కిన సగపాలువలన ‘అంతఃకరణము’ను బుట్టినవి. అంతఃకరణ-తాను సర్వక్రియలనుబట్టి మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకా

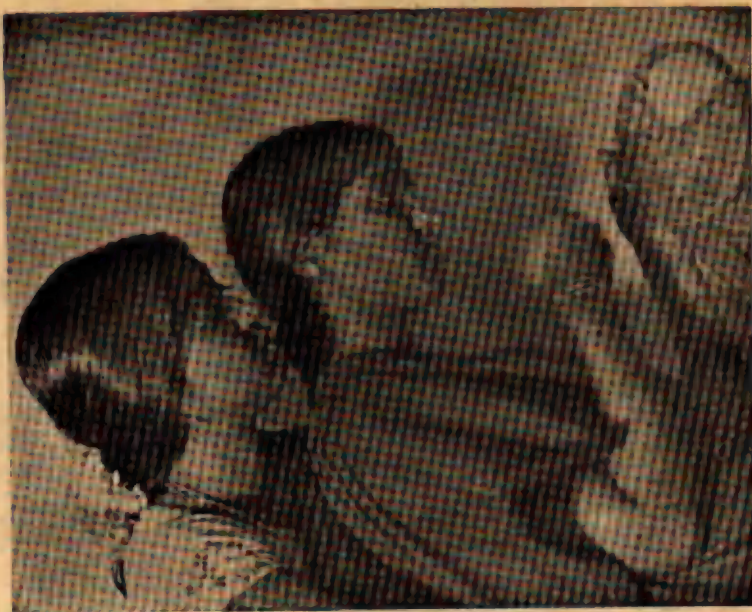

చంద్రుని చిత్రాలు

వీరబాహు

బాలిక

రము అన బరగుచుండును. (అలాచనానిమగ్నమైన అంతఃకరణయే 'మనస్సు'; యుక్తాయుక్త నిర్దేశమును పలు అంతఃకరణయే 'చిత్తము'; ఎద్దానినైన నిశ్చయించుచున్నపుడు అది 'బుద్ధి'; నా, నేను అని బల్కుచున్నతరి గల 'అహంకారము'గూడ అంతఃకరణమే.

రాజస్గుణములలో సగపాలువలన 'కర్మేంద్రియము'లగు వాక్ (వాక్యత్వర), వాణి (యచ్చిత్తచ్యుక్తినుట), పాద (నడచుట), పాయు (కష్టించుట), ఉపస్థ (కోయట)లును, మిగత ఆర్థమువలన 'ప్రాణవాయువు'ను జనించినది. ఈ ప్రాణవాయువు మరినాల్గు రూపముల చేరించుచుండును:-ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసలు పలుకునది 'ప్రాణవాయువు'; దుర్గంధముల పెడల నడచునది 'అపానవాయువు'; మూత్రకోశము, ప్రేగులు వీటిని యుక్తకాలముల శుద్ధిపరచునది 'వ్యానవాయువు'; మూట్లాడుకొనిచున్నది 'ఉదాన వాయువు'; జఠరకోశములందలి యాహారమును జీర్ణింపజేసి దాని సారమును డెబ్బదిరెండువేల రక్తవాళములలోనికి నుచితరీతిని బంపించునది 'శుక్లవాయువు.'

మన భౌతిక 'స్థూలశరీరము' ఈక్రింది తత్వముల సమ్మేళనమువలన నేర్పడినది:—విదు జ్ఞానేంద్రియములు (త్వక్ చక్షుశ్శ్రోత్ర శివ్యహృదయములు), విదు (పంచ)భూతములు (గగనానిలవహ్నిసలిల ధరణు), విదు కర్మేంద్రియములు (వాక్పాణి పాద పాయూపస్థములు), పంచవాయువులు (ప్రాణ అపాన వ్యాన ఉదాశమన వాయువులు), అంతఃకరణమును దాని నాల్గు ఇతరరూపములును (మనో బుద్ధి చిత్తాహంకారములు). ఇది మానవశరీర నిర్మాణరీతి. తిని జీర్ణించుకొనిన ఆహారముచే పెరిగి స్త్రీపురుష లింగ భేదములతో వర్తించు నిశరీరము 'అన్నమయ కోశము' అనిగూడ విలువబడుచున్నది.

ఇంచుండు అవివాశియగు 'నూత్నశరీరము'గూడ పంచభూత, జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియ, ప్రాణవాయు అంతఃకరణాదుల సమన్వితమైనదియే; అది యింకను 'ప్రాణమయ', 'మనోమయ', 'విజ్ఞానమయ' కోశములనుండి యుద్భవిల్లినదిగూడ అగుచున్నది. (ప్రాణవాయువు, కర్మేంద్రియములు కలసినది ప్రాణమయకోశమందురు; మనస్సు, జ్ఞానేంద్రియములు కలసినది మనోమయకోశము; బుద్ధి విజ్ఞానమయ కోశము.)

మాడవది 'కారణశరీరము' (కారణ-జగదుత్పత్తికి కారణమగు శక్తి, శరీరము-దేహము). దీనిని "అనిద్య", లేక "మూలప్రకృతి", లేక "మాయ" అందును. 'అనందమయకోశ'మన్నను నిదియే.

స్థూల నూత్న కారణ శరీరముల సమ్మేళనమై వది 'అత్మ'కు నిలయుచున్నది. సాధారణముగ మనము "చాతు" అనుకొనునది స్థూలశరీరము (అన్నమయకోశము)యొక్క విశాళమని యిప్పు డెరింగికొనవగును. అందుండు 'జీవాత్మ' అనగా ప్రాణమయ మనోమయ విజ్ఞానమయకోశములు కలసియైన నూత్న శరీరము. గత శరీరము సర్విన సక్కర్మ దుష్కర్మములకు పరాత్పరుని సమక్షమున జవాబు దారియగుచు తదుపరి తత్ఫలముల ననుభవించుటకునై మరల కర్మ ఫలమున కనుగుణ్యమగు స్థూలశరీరమును తాల్చుచు, పుట్టుచు మరల గిట్టుచుండును.

"ముక్తి", లేక "జన్మరాహిత్యము" అన పై మాడు శరీరములనుండి విముక్తిపండుటయే; అవి యన్నియు విశాళము కావలెను. అప్పుడే జీవాత్మ-పరమాత్మలో నైక్యమగుచున్నది. అట్లు లయమందిన వెనుక మరల జననమరణాదుల భీతియేలేదు. ఇంక నొకటి ఆనందము! నిత్యానందము!! నిత్యకాంతి!!! దీనిని బొందుటయే మానవజీవితపు ముఖ్యకర్తవ్యము. పరమావధియునైయున్నది.

ప్రజాహితులు కాని పెట్టుబడిదారులు

శ్రీమతి ఆదంట సత్యవతిమ్మగారు

పూర్వాపర సందర్భము లాలోచించి చూస్తే లలితదితకళావంతమును భుక్తి కనుకూలమును, సోమరితనమును పారద్రోలి కాయకష్టమును గల్గించి తద్వారా శరీరారోగ్యభాగ్యమును గల్గించి కొద్దియో గొప్పయో ధనార్జనాసాధక మూలంబును సగు చేతి విద్య లడుగంటుటయే లోక వినాశనూచకము. ఈ కీలకమును ఆకర్షించి ధనవంతుడొక పెట్టుబడిదారియై ఒక్కొక్కవ్యాపారపు సంస్థపాపించి అస్వాతంత్ర్యపుప్రజల కూకపడగొట్టి విదేశపు మిల్లు రహస్యముల గ్రహించి వందమందికి వృత్తులిచ్చెడు యొకే పని నొక్కమిషను సహాయమున చలాయించి ప్రజలకు సుఖ వనే ఎర గల్పించి క్రమేపి చేత కాని వారినిగా తయారుచేసి తానొక్కడే ధన వంతుడగుచున్నాడు.

ఒక పౌలమొక ఆసామీకున్నది. స్వంత వ్యవసాయము చేయించుపట్ల పౌలము దున్నుటకు విత్తనాలు జల్లుటకు మొలచినవి నాటుటకు నాటుకొని ఎదిగి ఫలించిన చేలు కోసి కుప్పవేసి నూర్చుటకు ఎందరు కూలీల సహాయమవసరమో ఆలోచించండి. తన కుపచరించిన కూలీలకందరకు ఏరోజుకూ లారోజుచ్చి ఎంతమంది కన్నాదరువు కల్గించుచున్నాడో యోచించండి.

ఇక మిల్లుదారుడో కూలీలసహాయ మక్కరలేకనే విదేశాన్నుండి యొకదున్నే మర నీళ్లుజల్లేమర కోసేసేమర తెప్పించి ఇద్దరుముగ్గుర సహాయంతో వ్యవసాయం చేయించి డబ్బు మూటగట్టుకొంటున్నాడు. ఇక ధాన్యము బియ్యమగుటకు మర సహాయము లేనప్పు డింటింటా దంపులే అధమం నల్లురైదుగురు ధాన్యందంపి సాయంకాల మయేసరికిన్ని బియ్యము నూకలు పట్టుకెళ్లి కడుపునిండా పిల్లామేకా ఇంతన్నము తినే వారు. వగలెల్ల కష్టపడుటచే శరీరారోగ్య ముండేడిది. పైగా తినేది దంపుడుబియ్య మన్నమగుటచే సారాహారము జీవధాతువుల వృద్ధి (విటమిన్సు)కలిగి రోగములపాలుకాక చిరాయుష్మంతులై పుండేవారు.

ఇప్పుడో ధాన్యపు మరపుందంటే ఒక్క సారిగా పుట్లాదిధాన్యము బియ్యమగు నన్ని వర్తకుడును, దంపుళ్ల వాళ్లతో బాధపడలేమని గృహస్తులుకూడ ఆరోగ్యభాగ్యసూత్రములు మరచి త్వరలో పని తెములుననే భావమునకు తెలుపు వర్గ వ్యామోహానికి లోబడి మర్ల తమపాలు కావించుకొని పొందేఫలిత మేమి? తవుడు పూర్తిగా తీయబడి తెల్ల దనము కల్గించుబియ్యము కడుగుటచే కొంత తవుడు పోవుట, అన్నమువండి వార్చివేయుటచే గండి రూపముగా ఉన్నరవంతసారము

గూడపోయి మిగిలినప్పి తినుటచే ఉబ్బు రోగాలు అజీర్తిలు, చుటుకులు, మొదలైన వ్యాధులకు పాల్పడుట పదుగురు కూలీలను బ్రతికించే ఉబ్బుయొక్క మిల్లు ఆసామీకే యిచ్చి వానినే అందరుకలసి ధనవంతుని జేయుటయు కలుగుచున్నది.

ఇట్టి వనేక అశ్రమములు. లగ్గవర్గలో పెట్టి పనుల కథమము నెలరోజు లవిచ్చునుముగా పాటకపుజాతికి పనులుండేవి. ఊరగాయ రోజులలో యిప్పటికి నాల్గుమాసములు కూలి జనానికి భుక్తికి వృత్తికలదు. కాని పిండి మరలొచ్చి నాలుకొకసారి కల్గించే కారాలదంపుల కూలికూడా పడగొట్టాయి. “సుఖం మరిగితే నూద్రకూడ”న్న సామెతనుసారముగా గృహిణి సాధ్యమైనంత వరకు ఉబ్బుపారేసి సమస్తపనులు, చేయించు కొని సోమరియై అజీర్ణాదిరోగాలపాలుబడి దానిచే రక్తముచెడి శ్వాసకాసక్షయాది ఘోరవ్యాధుల పాల్పడి అకాలమృత్యువు కాహుతియగు యవస్థ లధికమగుచున్నవి.

చంటిసిల్ల చొక్కాయైనా కుట్టుకొనుటకు బద్ధకము. అణాకూలిచ్చి మిషనుమీదికి పంపడమే. కాఫీగింజలపొడికిమర. అప్పడాల పిండికిమర. వంటలకుగ్యానుప్తవులు. దీపాలలో చమురైనా పోసుకొనే పనిలేకుండా ఎల్క్రి క్కుదీపాలు; శరీరపరిశ్రమగా నీళ్లయినా నూతినుండి తోడుకోకుండా కుళాయిలు. పండగలకు గడవలకు పసుపుకుంకాలైనా పెట్టుకొనే లక్షణములేకుండా లక్కరంగు

పూతలు. ఇట్లు అలుక్కునే బాధలేకుండా గచ్చులు, పూజాదిక ప్రయాసనీమాలుపడకుండా బెడ్ కాఫీలు. ఒకటేమిటి గృహిణి లోకానికి సుఖ మింతఅంతకాదు. ఇట్టి అనారోగ్యసౌఖ్యాలు మరిగినకాంత కాలుకడపలేదు. దానితో ఉడరాలుపెరిగి ఏనుగు గున్నల్లాగ తయారై ఆయాసపడుతూ అసలే పని మట్టులేక బాధలు పొందువారెందరో కలరు. పనిముట్టుట నామర్దగా ప్రస్తుత సంపూర్తి విద్యాధికులు తలంచి మరింత శ్రమలగుచున్నారు. అందుకనే స్త్రీవిద్యా విధానము మార్పాలని పెద్దలంటున్నారు.

పోసి ఇన్ని సుఖాలు వచ్చాయని రాట్లు పరిశ్రమయైనాచేసి స్వంతనూలుతో స్వంత బట్టలు నేయించుకుని పరదేశానికి పంపే ధనము నాదాయపరచినా బాగుండును. దానికి బద్ధకమే. ఇన్ని విధాల నిరుపయోగంగా మన బ్రతుకులున్నప్పుడు నిరుద్యోగం దేశ దారిద్ర్యంకాక లక్ష్మీనిలయం ఎట్లగును?

ఇన్ని విషయాలలో వెనుకగా మనముండే అవకాశమే పురస్కరించుకొని పెట్టుబడిదారుడు మరింత ఆశావంతుడై విజృంభించుచున్నాడు. “సోషలిజ”మని మన వాళ్లును ఇతర కంట్రీలు కొన్నియు ప్రాకులాడుట పెట్టుబడిదారుల స్వార్థపరత్వాన్ని అణగద్రొక్కుటకే యని గ్రహించండి.

రష్యాయందు ప్రస్తుతము సోషలిజము. అంటే సర్వసమానత్వము, సమసోదగత్యము, స్వార్థత్యాగము. ఆమధ్య వారి దేశాల్లో ఫండ్లు

గృహ లక్ష్మి

చింత పండితే దేశంలోవున్న బీదసాదలం దరికి తృప్తిగాని అనుభవించేలాగ పంచి పెట్టరట. అది ఎంత మంచిగుణము? ఎంత భూతదయావరత్వము తెలుచున్నది!! అల్లాంటివే యూరపు దేశంలో కొన్ని రాజ్యాలలో, పెట్టుబడిదారుల ఆశాన్ని కీలకు ఎక్కువగాపండిన కాఫీసింజలు భవంసము చేయబడినవట. ఒకచో గోసమృద్ధికలిగి పాలు వృద్ధిగావుంటే అలోమనిషివక్కును బీద శిశువు పులాకిందవము నేయుచున్నను చౌకగా అమ్మవలసివచ్చుననే ఆశాపిశాచబాధితులై పాలన్నీ నముద్రంలో పారబోసారట. ఆహా! ఎంతటి అవినీతియో ఆలోచించండి.

రహ్యాకు పైదారుణ పెట్టుబడిదారుల ప్రవర్తనకు భగవంతుడుకాని ప్రజలుకాని ఎవరి మెత్తురు? అనేకసంవత్సరాలగా లాభాధిక మనుభవిస్తున్న వ్యాపారస్తుడొక యేడు నష్టమొందిన కష్టమేమి? ఇట్టి దురాశా పాశమే ప్రజాహితముచెరచి లోకాన్ని నింధన మొందుచున్నది. ఎవరికి వారికి ఆశ.

స్వార్థపరత్వము తన వస్తునముదాయం

పాడైనా హరిస్తాడుకాని లోడిసాదర లోకముయొక్క తృప్తికి వినియోగించకు కదా! ఉద్యోగస్తుల గృహిణీలు కొందరు తమకులం చాల గావచ్చిన పుట్టువగైరాల తిను బంధారములను తమ్ముచుసరించుకొని గడగడలాడుచూ ఉదయాస్తమయములు పరిచర్యచేయు నౌకరుల కించుకంటైన పెట్టక కుళ్లబెట్టి పారబోసేవారి నెందరినో చూచియుంటిని. ఇట్లే ప్రపంచకమంతా దురాశాపరత్వంచే చుట్టబడినన్నాళ్లు భూత దయానమసోదరత్వముకలుగ సంతపము మనదేశమున పెద్దమ్మ తాండవించుట నిజము. సోమంతనము వృద్ధగుట తప్పదు. చేతివిద్యలు నశించుట నిక్కము. గాన మన వారిది గుర్రెరిగి పెట్టుబడుదారుల కవకాశము లేకుండా పూర్వమువలె చేతివిద్యల నాద రించి నిలబెట్టుకొని నేర్చి వ్యర్థకాలక్షేపము లచే పరదేశాలకి పంపే ధనప్రవాహ మరి కట్టి వెనుకకు ద్రిష్టుకొని సకలవస్తు సమృద్ధియు సన్యసమృద్ధియు, కలియుగ దైవా వతారమగు మహాత్ముని సాత్వికనంపన్న మాదర్శముగానుంచుకొని సౌఖ్యవంతముగా బ్రతుకువముగాక.

గుణ వ తి

(పంచమదశము)

శ్రీమతి గుడిపూడి ఇందుమతీదేవిగారు

‘నిజమరి యెటుంగడే యన్య సీతిగఁగిమ’

గీ. ఇట్లు చెలివల్కులకుమోద మెనయమతినిఁ దైవమునుఁమ్మి విద్యావిధానమెఱిగి కంటికిని రెప్పవలె సఖిగాచుచుండ సఖి మ్రోక్షడయై తాను జరుగుచుండ.

- క. ఆటలపాటల తేనియతేటలపన నవ్వజాలు తియ్యదనములా
మాటలదనువుచు బాలలపాటవమున వారి మనసుబడసె గ్రమమునన్.
- క. చదువగ వ్రాయగ బాడగ ముడముగ గథలల్ల గ్రంథముల భావంబున్
విధితముగ నెఱిగి బలుకగ వదలక బాలికలకెల్ల వరుసగనేర్పెన్.
- గీ. అల్లుటయు కుట్టుటయు రంగవల్లులెన్నో దీర్పుటయు నూలువడుకుట నేర్పినన్ని
నేర్చె చెలికడతానెన్నో నేర్చికొనుచు బాలికల కొజ్జచెలి పెలిప్రాణమగుచు.
- క. తలలో నాలుకవలెదా బలుపురమది బిడ్డలోలె భావింపగ రం
జలుచుంగాలముద్రోయుచు మెలకువమర్యాదగలిగి మెలగుచునుండన్.
- క. కూరలు గాయలు పండ్లును తీరగుపలుధాన్యములును నీయునిపెరుగుం
గారవముననిడి యామెను కూరిమిబాలికలు సతముఁ గొలుచుచునుండన్.
- క. ఈపగిడినేగఁ గాలము పాపాత్ములు కొందఱికిది పరికింపంగా
జూపోపకుండెనద పరితాపమొదవె నుందురు పరతాపదులెందున్.
- గీ. దుష్టపురుషులు కొందఱు ద్రోహమతిని పెట్టరానట్టి యిడుమల బెట్టిరామె
నాడరానట్టిమాటల నాడినారు చేయగూడని యత్నముల్ చేసినారు.
- నీ. దారినేగుచునుండఁ దా డాసి చనుదెంచి చప్పటులెవ్వనువెంట జఱచినారు
యెట్టులైననుగాని రట్టుజేతముబట్టి యీచారుమతినంచు నందినారు
మతిన్నగా మానవతి యీమె యానాయటంచు లోకంటగించినారు.
తలుపులుగొట్టుచు కలకలనవ్వుచు నింటిపై రాల్పడనేసినారు
పనియేమిలేకయే పల్కరించుచు పల్కకున్న తిట్టుచుపోవుచుండినారు
- గీ. అపహాసించుచు వెడమాటలాడువారు నట్టుబలుపోకలనుతోయి తుట్టతుడకు
చట్టువలెచలనములేని చారుమతిని యేమిసేయుటకునుమార్గ మెఱుగలేక
- క. తమతోతమ రాలొచన మమరంగాజేసి యప్పుడప్పుడొకడుగా
విమలాంబవతినిగని వినయుముదోప నమస్కరించి యతిభక్తిమెఱుగన్.
- గీ. ఆయ్య యాయూరనుంటి రిన్నాళ్లనుంచి మీరలొకమాటబడకుండ గౌరవముగ
క్రొత్తయొబిడవచ్చిన కొన్ని నాళ్లనుంచి జరిగెడు చిత్రము లెంచలేము.
- గీ. ఏటికీపీడ మీకుమీయింటిలోన నున్నగలుగు నపాయములెన్నోగాన
నిచ్చవచ్చినచోటికి నేగునామె సాగద్రోలుడు మీరింక జాగుమాని.
- గీ. ఆయ్య మీయామె మంచిదేయైనగాని చెడుగువాటిల్లు క్రొత్తామె చెలిమిననిన
నేమిపలుకగ తోచకొ కింతతడవునిలిచి వసతికరిగి శయనించినగచె.
- గీ. విమలమతి నాదుల్లలాలు విమల యిట్టులకట యపనిందలెన్నో మోయంగవలసె
యనుచు వగజెందెనతడు నెమ్మనములోన తననతీమణి సుగుణముల్ తానెఱుగుట.
- గీ. తెలియు క్రొత్తామె సద్గుణకలితమనుచు మంచిచెడు లొక్కగడయైన మాటువడునె
నిజముదెలియగనేరరు నీచమతులు నిజమరియెఱుంగడే యన్య నీతిగరిమ.

పద్మిని వసారాలో కూర్చుని, లేపల్లుకుంటూంది. నీతానుకీల శుష్కములో చూస్తూ యేకకంఠముతో మంగళహారతి పాడుకున్నాడు.

గుమ్మములో బూట్లుచప్పుడు వినిపించింది. గుట్టపు డెక్కలమాదిరి. “టక్ టక్” మని బూట్లతో కబ్బము చేస్తూ విజయకుమార్ వసారాలోంచి యింట్లోకి పోయాడు. పద్మిని లేసుపామానంత పెట్టిలోకి నుద్ద లేచింది. ముకీల నీక పరికిణీలు దులుపుకుంటూ పరుగెత్తాడు.

విజయకుమార్ కోటువిప్పి హేంగరుకురిగిలించి చొక్కానుడిచేతిని పైలెలాగుతూ దర్బాలోని సిగరెట్టును పైకితీసి వెలిగించి యీతవైరులో కూలబడ్డాడు. పద్మిని నెమ్మదిగా కుర్చీమెనుక నిలబడింది. విజయకుమార్ మొఖములోనికి తొంగిచూసింది. నిప్పుకణాలవంటి కీత్రాలు బీభత్సంగా కనిపించాయి. విషాదచంద్రికలు చింకులుతోక్కుకున్న పెదవులు భయంకరంగా చూపట్టాయి. విజయకుమార్ సిగరెట్టుపొగతో మేఘులల్లుతూ పద్మినితో అన్నాడు: “నీవల్ల నాకు ఒక ఉపకారం జరగవలసి ఉంద”ని. పద్మిని నివ్వెగపోయి “—నావల్ల నా? మీకుపకారం చేసే ఆవకాశం నాకు లభించితే నిజముగా నేను ధన్యురా”—అంది విషయవిధేయతలు తోణుకుతూన్న కంఠంతో.

కుమార్:—(మోటుగా) నాకు యిప్పుడు కొంత ధనము కావలసిఉంది... రెండ్రాగిరిని...

పద్మిని:—(ఆశ్చర్యంతో) ధనం.

కుమార్:—(భయంకరముగా) ఆవును-ఆశ్చర్యమెందుకు?

పద్మిని:—నేను మీకు ధనవహాయం చేయగలిగనంతే...

కుమార్:—(గుడ్డు మురింతయెట్టుచేసి) భర్తమీద ఆభిమానంగలభార్య అడిగింది చాలని తనవద్దనున్న ఆభరణములైనను యిచ్చితిరుతుంది.

పద్మిని:—ఆభరణములా?

కుమార్:—(రాద్రమును రెట్టించుచు) ఆశ్చర్యముగా వ్యాఖ్యానము చేస్తున్నావే? ఆవును—నా కిప్పుడు ధనముకావాలి. నీవంటిమీద వస్తువులైనా తీసియిచ్చితిగాలి.

పద్మిని గొంతుకు వసరించుకొని యేమో అనబోతుండగానే కుమార్ పద్మినిచెయ్యిపట్టుకు మెడలోనున్న గొలుసును ఊడదెరక ప్రయత్నించాడు, అంతట్లోనే అన్నతూగ, కుమార్ తల్లి, ఆగదిలో ప్రవేశించింది. యాదృశ్యముచూసి వివ్వెగపోయింది. కుమార్ దుడ్డుచర్యలకు మనస్సులో వగచింది.

కుమార్ పద్మినిని బూటుకాటితో తన్ని కోటును బుజానికీతగిలించుకుని గుమ్మందిగాడు. అన్నతూగ కుమార్ ను ఆప ప్రయత్నించింది. విసరితొచ్చి అమెను గంటి మెట్టుదిగాడు.

౨

రాత్రి పడకొండు కావస్తూంది. ప్రకృతికంతా వెల్లజేసినట్లు వెన్నెలకాస్తూంది.

పద్మిని భగవద్గీత పండాంజో ఆధ్యాత్మమువరకు చదివి శుష్కకాన్నిమడిచి బల్లమీదపెట్టి దీపంతగించింది. వెన్నెల మొఖమీద పాకుతోంది. పద్మిని చంద్రలింబమువంకచూస్తూ హృదయవేదన తలచుకుంటూంది. తన భావికీవితమునుగూర్చి అలోచనా అలలే ఆహృదయసాగరంలో పరంపరలుగా పొంగి పొరలుపోతున్నవి. ఆకేదనతో అలసిపోయిన హృదయానికి కళ్లు మూతలబడ్డాయి.

వీరలో...యెవరో కిటికీ వున్న అద్దం బద్దలుకొట్టి లోన ప్రవేశిస్తూన్న సవ్వడి వినిపించింది. పద్మినికి, మెల్లగా కళ్లువిప్పింది. కిటికీలోనుంచి ఒక వ్యక్తి తనచేతుల వస్త్రానున్నట్లు తోచింది. కళ్లు మలుపుకుంటూ దీర్ఘంగా చూచింది. విజయకుమార్. అమిత మద్యపానంవల్ల కళ్లు చింతిసిపలుచుకుపోయి వెలుగును జిమ్ముతున్నాయి ఆచీకటిలో. పద్మిని లేచింది, నెమ్మదైన బొంగురుగొంతుకతో 'పద్మిని! - అని పిలిచినట్లు వినిపించింది, పద్మిని ముందుకు సాగింది. తిరిగి ఆచీగొంతుకతో—“పద్మిని! నాకు డబ్బు అత్యవసరము. తప్పనిసరిగా నీ ఆభరణ మొకటిచ్చి తీరాలి—లేదా—”

పద్మిని గడ్డదస్వరముతో అంది—“మీరు యిట్టి దుమ్మ్రేవర్తనకలవడి.....” గట్టిగా గద్దించాడు—“ఛండాలీ, వాదా దుమ్మ్రేవర్తన నీదా! కులటపు. భర్త లేకున్ననూ సంతోషముగా కాలము వెలిమిచ్చుచున్నావు—”

తలుపువద్ద కాళ్ళచప్పుడైయింది. “అడుగొ—యెవరో” అంటూ కుమార్ పద్మిని మెడలోనున్న గొలుసును త్రెంచి కిటికీవైపు పోయాడు. కిటికీలోంచి క్రిందకు దూకాడు.

దైట తలుపుతెరవమని అరిచాడు కుమార్ తండ్రి హరిహరరావు. పద్మిని తలుపుతెరచింది. హరిహరరావు లోవప్రవేశించి పద్మినిని ప్రశ్నించాడు అనుమానాస్పదంగా—“మాటలు వినిపించాయి యెవరవి అని. పద్మినికి యేమిచెప్పాలో తోచిందికాదు. గుండె పట్టిపట్టయింది. యెంతప్రయత్నించినా అంటుకు పోయిన గొంతుకలోనుంచి ఒక్క-క్షరంకూడ బయటకు బారిందికాదు. హరిహరరావు దీక్షగా ఆమెముఖ వర్చను తిలకించాడు. ఖంగారు భయం కనిపించాయి. ఆముఖంలో ఖంతంలాగేమాకాదు ఆభరణాలేమీ కనిపించలేదు. మరింతఆశ్చర్యముతో గద్దించిఅడిగాడు ‘నీమెడలో గొలుసుయేది?’ పద్మిని సమాధానములేదు.

హరిహరరావు మెడపై గదిలోనికిపోయాడు. అన్నపూర్ణలేచింది. నెమ్మదిగా సంభాషణ వినిపిస్తూంది బయటకు. పద్మిని ఆగదివద్దకుపోయి వారిసంభాషణ విన్నది. ఆసంభాషణలో—‘యెవరో.....నాకు నమ్మకంలేదు...పద్మినిది యింతవరకూ నిమ్మకంక ప్రవర్తనయే అని తలచితిని...’—యీవాక్యాలు పద్మినిచెవులో పడ్డాయి.

వీధితులుపు చప్పుడైంది. హరిహరరావులేచి వీధి గుమ్మమువద్దకు పోయాడు. తలుపు తెరచేసింది. పద్మిని గదిలోకిపోయాడు. పద్మిని కనిపించలేదు. పెరట్లోచూచాడు. పద్మినిలేదు. అన్నపూర్ణ నిర్మల కూడ లేచివచ్చారు. యిల్లంతా గాలించారు. పద్మిని బాడలే కనిపించలేదు.

3

రాత్రి పండ్రెండు కావస్తూంది—

చీకటిపడ్డదిమొదలు హోయల వర్షం ఆకాశం చిల్లులుపడ్డట్లు నిలిచి కురుస్తూంది.

విజయకుమార్ మోహిని బాబూరావు శంకరం చీట్లకేక ఆడుతున్నారు. బిల్లమీద విజయకుమార్ కు యెడమచేతిప్రక్కగా ఉంచబడిన బ్రాండ్ సీసా లేవ నెత్తి గ్లాసులోకివంచి అందరికీ అందిస్తున్నాడు కుమార్. అందరు ఒకరితరువాత ఒకరుత్రాగుతూ ‘కిరింతాలుకోరుతూ చీట్లకేక పాగిస్తున్నారు.

తలుపు చప్పుడయింది—మోహినిలేచి—‘యెవరబ్బా యింతవర్షములో వచ్చింది’ అంటూ తలుపు వద్దకుపోయింది. తడచిన బీర్లవస్త్రములతో పిచ్చి చాలకములోనున్న ఒకముప్పిది మెట్లమీదనిలబడి వలుకుతుంది. మోహిని తేలిపోతూన్నకళ్లతో చూస్తూ—‘యిక్కడనీకేం దొరుకుదుపో’ అనిగద్దించి చేతితో పొజ్జచేసింది. ఆశ్చర్య దీనంగా మౌనయాన్ని కరిగించేంతంతో—‘తల్లీ! నాకు నాల్గోజాలనుంచి తిండిలేదు. ఆకలిబాధనైనా బయించాను కాని యీ చలిబాధను భరించలేకున్నాను. కొంచెము యీతలుపు

మూల పండుకోనివ్వండి తల్లీ! మీకు మహాపుణ్య ముంటుంది' అంది.

లోపలనుంచి—'నీది ఆట' అని కంకరం కేక వేశాడు. మోహిని 'మీరు ముగ్గురే ఆడుకొండి' అని గట్టిగా కేక వేసింది. లోపల పక్కనవవ్వారు. గ్లాసు రాలిమీదపడి ముక్కలైవచ్చుచు వినిపించింది. మోహిని తొందరగా పరుగెత్తింది. తిరిగి అయిదు నిమిషాలులో వచ్చింది. అంతవరకూ ఆశ్రీ వర్షం లోనే నిలబడిఉంది. మోహిని ఆశ్రీని లోపలికి రమ్మని 'అన్నంఉంది తింటావు' అని అడిగింది. తీర్ణ కంఠంతో—'అంతకంటేనాతల్లీ' అంది ఆశ్రీ. మోహిని ఆశ్రీని వసారాలానికి తీసుకువెళ్లి విస్తరిలో అన్నంవడ్డించింది. ఆశ్రీ అన్నంతింటూది. మోహిని ఆశ్రీనేపరికిస్తూ కూర్చుంది. ఆముఖంలో పోమలాశక కుప్పించి తీర్ణిస్తున్న సహజసౌందర్యాన్ని పరికించింది మోహిని.

మోహిని:—అమ్మ! నీకెవరులేమా?

ఆశ్రీ:—(సగం మూతలుపడుతూన్న కళ్లతో) లేదుతల్లీ యీప్రపంచములో నాకు నాఅన్నవాళ్లే లేరు.

మోహిని:—అయితే అమ్మ! నీకు తిండి బట్టా పెడతాం యిక్కడఉంటావు—మాయంట్లో పని చేస్తువుగాని.

ఆశ్రీ:—(అకతో) అంతకంటేనా తల్లీ.

మోహిని:—అయితే యిక్కడపండుకో. తడి బట్టలు వదిలి నేను ఒకబట్టయిస్తాను కట్టుకో—అవును కాని నీపేరు?

ఆశ్రీ:—(కొంచము నీపాగి) కనిక.

మోహిని:—కనిక? కనికీ యిదుగో యీచాప మీద పండుకో.

లోపలనుంచి చప్పుట్టు వినబడ్డాయి.

ర

కనిక చాచిడిపోతున్నాంది. విజయకుమార్ చేత యింట్లోకి పరుగు తిండి కనిక.

తెత్తెం ఆడించుకుంటూ వసరాలాకి ప్రవేశించి తివిగా 'కనికీ, మీఅమ్మ గారే?' అన్నాడు.

కనిక పరిహాసంగాఅంది—'అమ్మ గారు అయ్య గారిదగ్గరకు వెళ్లారు' అని. కుమార్ కోపాన్ని మరి పిస్తూ 'ఎక్కడకీ' అని గద్దించాడు.

కనిక:—(మందస్మితముగా) 'డాక్టర్' అయ్య గారింటికీ!

కుమార్:—కనికీ నీవు మాటల్లో పలిటిలు కొట్టి స్తానే—చాలచమత్కారంగా మాట్లాడగలవు.

కనిక సిగ్గుతో తలవంచింది.

కుమార్ పేచీలువద్దకున్న కుర్చీలోకూర్చున్నాడు.

కనిక:—లాంతెల్లు తెచ్చి కుడుస్తూంది.

కుమార్:—కనికీ! నీముఖం నాకు చాలపరిచయం గాఉంది. నిన్ను నేను యెక్కడో చూసినట్లాపకం.

కనిక:—(ఖంగారుని పనుర్చించుకుంటూ) నేను మిలటరీ హోటల్ లో కొన్నాళ్లు అంట్లు లోమ డానికి ఉన్నాను. అప్పుట్లో చూసిఉంటారు.

కుమార్:—యేమి యెక్కడచూసానో, బాపకం మాత్రం లేదుకాని మొఖమాత్రం చిరపరిచయం గానే ఉంది.

కనిక:—అదే అక్కడే అయిఉంటుంది.

కుమార్:—అయితే కనికీ నీకసలు పెండ్లి కాలేమా?

కనిక:—(సిగ్గుతో మొఖంచాచుకుంటూ)యేమో?

కుమార్:—(అశ్చర్యంగా) యేమోనా? నీకు పెండ్లయిందోలేదో నీకే తెలిమా?

కనిక:—నిజంగా తెలిదు.

కుమార్:—నీకు పెండ్లికాకపోలే నన్ను చేసు కుంటావు?

కుమార్తూకుడుస్తూన్న లాంతెల్లు వదిలేసి వంట రుడుస్తూకుడుస్తూన్న లాంతెల్లు వదిలేసి కనిక.

కుమార్:—కనికీ—పరుగెత్తే వదిలిపోతుందా? నిన్ను చూసినప్పటినుంచి నా హృదయం నీమీదే ఆక్రమణపోయింది.

కనికీ:— (వంటయింట్లోంచి) మాయమృగానితో చెప్పతా నుండండి,

కుమార్:—(పక్కననవ్వి) మీ అమ్మగారు? కుమార్ వంటయింట్లోకిపోయి కనికీ చెయ్యిపట్టుకుని తలనిమురుతూ అన్నాడు—“కనికీ నువ్వు నేనూ కలసి యెక్కడైతే నా పోదాం?”

కనికీ నవ్వింది—

కుమార్:—అయితే రేపురాత్రి.

మెట్లమీద మోహనాంగి స్లిప్పర్ల చప్పుడయింది.

౫

మోహనాంగిని మోగించి మోహనాంగియింట్లో ద్రవ్యం దొంగిలించి కనికీని తీసుకుని విజయకుమార్ ఆశ్రయవచ్చి యిండుమిండు మూడు నెలలు కావస్తుంది.

విజయకుమార్ మిక్కిలి వ్యాధిగ్రస్తుడై మంచము పట్టిఉన్నాడు. తానదివరకు చేసిన దుష్ప్రవర్తనా ఫలితముగా ఆరోగ్యముచెడి మిక్కిలి దీనస్థితిలో ఉండవలసివచ్చింది. కనికీ ఆతనికీ అన్నివిధాలా తోడునీడై ఉపచారంచేస్తూంది.

ఆరోజు ప్రాద్దుశుంచి అదేవిధముగా నున్నది, కలవరింపులు, పిచ్చి కేసులు—సంధిగుణాలు—కనికీ అనేకవిధాల ఉపచారంచేసినా రోగం వుదరనండుకు విచారిస్తూ భగవంతునిమీద భారంచేసింది.

విజయకుమార్ హృదయంమీద తానదివరకు చేసిన దుష్టచర్యలు, విచిత్రకీకరం, తెలివితేటలు, నీచమనస్తాపాల మాదిరి కనిపిస్తున్నాయి. అప్పటికీ ఆతనికి జ్ఞానశీత్రం తెరవబడింది. తన సతీమణి, పరివరతానీఖామణి, పద్మిని తనకొనర్చిన మేలు, తను ఆమెకు తిరిగిబనర్చిన ద్రోహం అప్పటి కతని హృదయం గ్రహించగలిగింది.

ఆతని హృదయం పశ్చాత్తాపాగ్నిలో దహించుకు పోతూంది; పద్మిని మందస్మితవదనారవిందం నుండర విగ్రహం ఆతని కళ్ళకికట్టినట్లు కనిపిస్తుంది. మరి చలించిపోయింది. “పద్మిని” అని ఒక్కనిట్టూర్పు విడిచాడు.

గ్లాసులో నైద్యుడిచ్చినమందు పోస్తున్న కనికీ ముఖం యెర్రబారింది. శరీరం కంపించింది. వేగంగా పరుగెత్తుకొచ్చి కుమార్ కళ్ళలోకి చూసింది. కుమార్ కళ్ళలో ఆశ్రుకరటాణు పారలిపోతున్నాయి. ఆముఖంలో పశ్చాత్తాపము, వేదన, చింత, పొడకట్టాయి కనిపిస్తాయి.

తిరిగి కుమార్ ‘పద్మిని’ అని రంకకేసాడు. కనికీ కుమార్ ను గట్టిగా కాగలించుకుంది. యెర్రబారినకళ్ళు పెద్దవిచేసి కుమార్ దుష్టచర్యల నాహృదయలక్ష్మి పద్మినిమంచి వన్ను చేతుచేసి పాపిష్టిశీలితమునకు పురికొల్పిన నీచ యీడుప్రవృత్తికి కారకురాలిని.

కనికీ కన్నీరుతుడుచుకుంటూ గద్దవస్త్రంతో ముఖంమీద కొంగుకప్పకొని అంది—“యాపాపిష్టి కనికీ అపాడుపద్మిని.”

అప్రయత్నంగా లేచివచ్చున్నాడు కుమార్. “రత్న మెక్కడ... బాగ్గక్కడ”

కనికీ మరింతగద్దవస్త్రంపోయి “రత్న మే బాగ్గు” అంది.

కుమార్:—“పద్మినిని నీచేఅయితే వత్తుస్తలం మీది పుట్టుమచ్చ యేదే?”

కనికీ బట్టతోలిగించి వత్తుస్తలంమీది పుట్టుమచ్చ చూపింది.

బోటుగావూర్చున్న చేతులు జారిపోయి మంచం మీద కూలబడ్డాడు కుమార్.

మద్దకడున్న గొంతుకతో —“పద్మిని”— పా...పి...ని...” అంటూ కళ్ళుమూసాడు కుమార్.

శ్రీ రామ శతకము

శ్రీమతి దేవిరాజ లక్ష్మీనరసమ్మగారు

- క. శ్రీరామణ! ముజ్జగంబుల, యారాటముమాన్ప దశరథావనిపతికిన్
గారాబుపట్టివై యల, రాదుమహీపాల! సురగణార్చిత! రామా!
- క. అనఘా! నీగుణగణముల, పసికాదిమునీంద్రు లెన్నజాలకయుండన్
వినుతింపనేర్తునే? నీ, వసువమదయ నూక్తులొసగు! మనయుము రామా!
- క. అజ్ఞానినినేరను నీ, ప్రజ్ఞల మృదుభాషణములఁ బ్రస్తుతిసేయన్
సుజ్ఞానమొసఁగుమో ది, వ్యజ్ఞానానందరూప! యవ్యయ! రామా!
- క. నీపదముల నెఱవమ్మిగ, నాపదలెల్లనుదొలంగు నతిశయసుఖమా
శ్రీపతి! నినుఁగొలిచెద, నాపాపంబులఁబాపు! పతితపానన! రామా!
- క. రారా! దశరథబాలా! రారా! సుజనాభిలోల! రాజతశీలా!
రారా! కాంచనచేలా! రారా! భూచక్రపాల! రవికులరామా!
- క. జనకాజ్ఞం దలఁదాలిచి, మునిసవమునుగావ నలఘుమోదముతోడన్
జని, ఘోరదైత్యబృందము, ననిఁగూల్చిన బాలమోహనాకృతి! రామా!
- క. ఉరుశావ నివీడితయై, ధరణినిరాహారయగుచు దైన్యంబున నీ
వరుదేర నిరీక్షించెడి, వరశీలసహస్యబ్రోచు వరదుండ! రామా!
- క. స్మేరాస్యమొప్పు నీతా, నారీషణిఁ గనుచు, జనక సరవరునింటన్
గారీవల్లభు ధనువును, ధారణివినుతింపఁదునుము దశరథరామా!
- క. పరమపతివ్రత నతిము, మ్మరుఁడై యెత్తికొని పఱువఁగడఁగు విరాధున్
బరిమార్చి, జనకతనయను, సరగునఁగైకొన్న పూర్ణశశిముఖ! రామా!
- క. ఖరదూషణాది దైత్యని, కరములఁ జెండాడి, మానికాండంబులకున్
బరమానందమునిడు సుం, దరవదనాంబుజముఁ జూడఁదలఁచెద రామా!
- క. సారంగరూపధరుఁడై, మారీచుఁడు చిక్కువెట్టి, మాయనెఱిగి, యా
క్రూరాత్ము నొక్కశరమున, ధారుణిఁబడఁగూల్చు శౌర్యధన! రఘురామా!
- క. రాక్షసవిభుచే దురమునఁ, బక్షంబులు విఱుగఁగొట్టఁబడిన ఖగేంద్రున్
వీక్షించి, మేనునిమురుచు, నక్షయలోకంబు నిడుదయామయ! రామా!
- క. జాలింద్యజించి, తమ్ముని, యాలింగొను దోషశీలి నతిబలశాలిన్
వాలి నొకకోలఁ బుడమిని, గూలిచి, స్మగ్గీవునేలు కోసలరామా!

- క. ధరణీసుతనరయుచు మీ, రరుగఁగ ఫలములను భక్తివర్షించిన యా
తరుణీలరామ శబరికి, బరమపదంబొసఁగు భువనపావన! రామా!
- క. దీనుండై నినువేడిన, దానవనాథానుజన్ముఁ దడయక, దయ న
న్మానించి రాజుఁజేసిన, దీనావన! ననుగృహిల్చిదేల్పవే! రామా!
- క. అవసీపజ లలరారఁగ, భువనభరంబునువహించి, భూసుతతోడఁ
బ్రవిమల కరుణావీక్షణఁ, బవనాత్మజుఁజేరఁదీయు పారివరామా!
- క. రాజార్కనయన! నీవద, రాజీవ మరందపానరతి మాకిచ్చుం
భోజాననాది సురముని, రాజినుతా! వేడెదను పరాత్పర! రామా!
- క. ఆరోగ్యంబుఁ జెరాయువు, వైరాగ్యము భూతదయయు భక్తియు సుఖముల్
ధీరత్వము నావతికి ను, దారగుణా! సంతతికిని దయనిడు! రామా!
- క. వివయము, విద్యయుఁ గరుణయు, ననయము నీపాదయుగళియందు మనంబుఁ
జనములకొనఁగవే! కృపతో, దినకరకుముదాప్తకోటి తేజా! రామా!
- క. అనలుం, దర్శకుఁ, సోముం, డనిలుఁడుఁ దారలు, జలంబులవనియు సభముఁ
ఘనతేజా! నీయంశము, లని నేభావించుచుందు ననయము రామా!
- క. అనలునకు ననుమతీసురు, అనయము నాజ్ఞాతిపరమహావ్యము లొసఁగఁ
అనిలమునఁగలసి యవి భూ, జనముల కారోగ్యమిడుట సత్యము రామా!
- క. పరిమళిపుష్పంబులు, న,త్తిరు మున్నగు వస్తుచయము దహనునివగిడి
గరువలి మలిసముఁదీరిచి, నరులను రక్షింపఁజాలునా! రఘురామా!
- క. మారుతములఁగల విషముల, వారింపంజాలువేల్పు వహ్నియెగానఁ
భూరాజులు, మోఁగులు మున్నారసి, పూజించినారలనలుక రామా!
- క. హోమద్రవ్యములెల్లను, ధూమములుగఁ బరిణమించి, తోయదచయముఁ
వేమఱుఁబొందుచుఁ బ్రజలకు, క్షేమంబుగ వర్షమొసఁగు నీతారామా!
- క. అనుదినముఁ బ్రభాతంబున, నినునకు వందనములిడినఁ దృప్తండ్లగుచుఁ
దనకిరణమహిమ నారవి, ఘనమగ్ధాఫలను మాన్పుఁగద! శ్రీరామా!
- క. ప్రాణాయామము ననయముఁ, బూనికనొనరించు సాధువుం గవులకు ను
జ్ఞానము, నాయువుఁ, గుళిము, మానక యొనఁగెదవుగాదే! మాధవ! రామా!
- క. కలియుగమున నిట్టిసుక, ర్మనెల్లఁ బరిత్యజించి, మానవు లకటా!
పలురోగంబులపాలై, పాలియునునున్నారు భువనపూజిత! రామా!
- క. సత్యము, దానము, దపమును నిత్యము నలుపుచును, భక్తి నినుఁదలఁచుచు, దు
ష్కృత్యములఁ జేయనొల్లని, సత్యాత్ములఁగావుమయ్య! సదయుఁడ! రామా!

ధర్మతల్లి

శ్రీమతి చుండూరి రమాదేవిగారు

ఆగుడిసెలో కాపురముండేది నేనూ, నాలన్న వీరడూ, మాతృదేవీనూ. మా అమ్మ లేకపోవడంచేత, నేను చిన్నదాన్నవడంచేత కలిగిపదాల్లోనే కాస్త గారాబంగా పెంచేవాడు మాబాబు నేను ఏటి కెళ్లి చిన్నకడవ నెత్తిని పెట్టుకొస్తూంటే నే నెక్కడలసిపోతానో అని ఎదురొచ్చి చేతులలో కడవ అందుకొనేవాడు. నేను కంటికి అగవడని ఘడియ యుగంలాగుండేది. మా అన్నకూడ చెమటోడ్చి, కూలి పని చేసేవచ్చి నాతో కాస్తేపు మాటలు చేప్పకుండా గంజి తాగేవాడు కాదు. యిల్లా గడచిపోతున్నాయి రోజులు. "పిల్లలు పెద్దవారైనారు, నా బాధ్యత తీరింది, యింకా సంసారంపట మెందుక"ని కాబోలు-హటాత్తుగా కలరావచ్చి, కాలంచేశాడు మాబాబు.

నాకు పిచ్చైతింది. మా అన్న పనిలో కెడితే ఒక్కదానికి తోచేదికాదు. మా అన్న, నేనూ ఒకరికొకరు ధైర్యము చెప్పకొంటూ కొన్నాళ్లకు ఆదుఃఖము మరచిపోయాం. భగవంతుడు మాత్రం మమ్మల్ని మరువలేదు.

పదిరోజులనుండి పూల్లో అమ్మవారు తాండవమాడుతోంది. ఊరంతా అల్లకల్లోలంగావుంది. ఇప్పుడు చూసినవారు కాస్తే పటికి కానరావలసినట్లు. చేసే జాతరలు చేస్తున్నారు. వేసే బలులు వేస్తున్నారు. పెట్టే నైవేద్యాలు యింటింటా పెడుతు

న్నారు. కాని ఆ తల్లికిమాత్రం అనుగ్రహం కలుగలా. మూడురోజులు యిట్లు ముమ్మరంగావుంది. తర్వాత నాలుగురోజులుండి అణగిపోయింది. ఎక్కడోగాని ఆమాట వినపడ్డంతేదు. కాని మావంతు మిగిలి పోయిందని కాబోలు మా అన్న కుకూడ వాంతులు ప్రారంభించాయి. "పూజారి పాపయ్యగారైనా కనికరించి ఒకమాత్రం యివ్వకపోతారా" అని వెడుతున్నానన్న మాటేగాని మనస్సులోలేదు. తలవంచు కొని మాస్తి ఆలోచించుకుంటూ వెళుతున్నా. ఇంతలో "భీ! మాలముండా! కళ్లు కనవడవా! బ్రాహ్మణసీధిలో ప్రవేశించటమే కాకుండా వెధవముండని మజ్జీళ్లు తెచ్చుకొంటూంటే, మీదిమీది కొస్తావా! మాయదారి స్వరాజ్యం వచ్చిందని మండిపోతున్నావే!" అనే కేకలువిని తలెత్తి చూచేటప్పటికి దూరంలో బిందెకు నీళ్లు పారబోసి వెనుకకు వెళ్లే విలంతు వగుపడ్డది.

'అయ్యో! మమ్మ త్నెంతహీనంగా చూస్తున్నారు! మా కింక ఉన్నతిలేదు కాబోలు! అని ఆలోచిస్తూ పాపయ్యగారింటికెళ్లి అయనను వేడుకొంటే పదిరూపాయలు నుందిచ్చి మాట్లాడమన్నాడు. నా తలమీద విడుగుపడ్డట్లయింది. పదిరూపాయలు ఎక్కడతేను! రెక్కాడితే కాని డొక్కాడని సితిలో మా అన్నకూడా పడి పోయాడు. నేనూ అడదాన్ని! డబ్బు

యిచ్చుకోలేము. బాబూ! కనికరించాలని వేడుకొంటే నల్లరామైనా కరుగుతుందిగాని పాపయ్యగారి హృదయం మాత్రం కరుగలా. ఇల్లు అమ్మేసి పదిరూపాయలూ తెచ్చిస్తేనే గాని మంచిచ్చాడు కాదు పాపయ్యగారు. నిలువనీడలేక చెట్లక్రింద ఎండనక, వాననక నిలువవలసివచ్చింది. మా అన్నకు జబ్బు తగ్గుతే అదే పదివేలనిపించింది. ఆ మారె మృతల్లి దయవల్ల తగ్గుమొఖం పట్టింది. పథ్యం పెట్టుటకైనా చేతులో డబ్బులేదు. ఆకలితో అల్లాడిపోతున్నాడు మాలన్న. మాలన్న జబ్బుతో నీరసించిపోయాను. నిద్రాహారాలు లేవు. మండు వేసంగిఎండ. అలవాటులేని పని. ఎక్కడైనా గుప్పెడు గింజ లడుక్కునివచ్చి గంటి కాద్దామని బయలుదేరాను. సంవత్సరంతా భోజనాలయి తలుపులు బిగించేశారు. లోకం మెల్లాపోతే వారికే? పూరంతా తిరిగినా ఒక్క కబళమయినా దొరకలా! నాకు కూడా ఆకలి దహించుకుపోతోంది. నిల్చునే శక్తిలేదు. మాలన్నస్థితి మనస్సు కలిచేస్తోంది. నాకు కేకేనేశక్తిలేక, ఒక అరుగుమీద కూలబడ్డాను. స్పృహ తప్పింది.

కళ్లు తెరిచి చూసేటప్పటికి నాదగ్గర కూకొని ఒక పుణ్యాత్మురాలు నా నోటిలో అన్నరసం పోస్తోంది. తెప్పిరిల్లి నిర్ఘాంత పోయాను. 'అమ్మా! నేను మాలదాన్ని' అన్నాను. 'అయితేనేమీ పిచ్చిదానా! భగవంతుడుచేసే సృష్టిలో కులభేదములున్నాయా! మనుష్యులు తెచ్చిపెట్టకొన్నవే

గాని!' అంటూ కళ్లుమూసుకొని కొంచెము నేపు పరుండమని హెచ్చరించింది ఆ పుణ్యాత్మురాలు. ఆమె పోసిన జావ అమృతం లాగున తాగేశాను. కొంచెము స్పృహ వచ్చి కూవోటానికి శక్తివచ్చింది. లేచి కూర్చున్నా. ఆ బ్రాహ్మణవిఠంతువ మా స్థితినిగురించి చాలాసార్లు గుచ్చిగుచ్చి అడిగింది. చెప్పక తప్పిందికాదు. మా సంగతంతయు, పూసగుచ్చినట్లు చెప్పేశాను. వింటున్నంతనేపు ఆమెకంటినుండి నీళ్లు కారుతూనే ఉన్నాయి. 'ఇంత చిన్న తనంలో నీ కెన్నికష్టావే' అంటూ ఇంట్లో కెల్లి ఇంతన్నం, కూరపట్టుకొచ్చి, మీ అన్నకుపెట్టి నీ వింత తినమని ఒల్లోనేసింది. ఆమెకు నాకృతజ్ఞత ఎట్లాచెప్పాలో తెలియలేదు. సమస్కారంచేసి ఆ చల్లనిరల్లని తలచుకుంటూ మా అన్నదగ్గరకు బయలుదేరాను. మా అన్నకు ఆ రల్లిపెట్టిన అన్నం పెట్టాను. కొంచెం నేవడిరిన తర్వాత ఆ పుణ్యురాలి కథంతా మాలన్నకు చెప్పాను. మాలన్న "ఆమె మానవస్త్రీ కాదు. మన పాలిటి ధర్మదేవత" అని చేతులు జోడించాడు. మర్నాడు ఆరల్లి మాలన్నకు, నాకూ కొద్దిరోజులవరకు సరిపోయే బియ్యము పంపించింది. మల్లీ మాలన్న కూలిపనిలో కెల్లేదాకా సరిపోయినవి. ఏదోమాదిరిగా మాలన్న కూలిపని చేసుకొని తెచ్చే డబ్బువల్ల జీవిస్తున్నాం. లోకంలో యిటువంటి ధర్మతల్లులున్నారు కూర జలచరముల కాకరమైన సముద్రమున మాక్రికములూ, మణులూ వున్నట్లు.

సమాజం సాధించనిదేదీ లేదు

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

మన ప్రసిద్ధమైన ఆంధ్రుల ప్రాచీనచరిత్రలో ఆత్మంత సంబంధము గలిగినటువంటిన్నీ యిప్పటికీ 74 లక్షల ఆంధ్రులకు ప్రభుత్వమును చూస్తుంటిన్నీ యీ హైదరాబాదుసంస్థానమును జూడవలయునని నేను చాలాకాలమునుండి కుతూహలపడుచుంటిని కాని నెరవేరలేదు. నేడు ఆంధ్రయువతీమండలివారు కడుమారావపున్న నన్ను క్షణములలోరప్పించి మీ సమక్షాన ఉంచగలిగారు. ఈవొక్కవిషయాన్నిబట్టే శ్రీప్రమాణాల వల్లకలిగే లాభం విదిత మవుతున్నది. ఈమండలి అనేది లేకపోయినట్లైతే మనం ఒకరి నొకరం చూచుకోవలెననియొంత అభిలాషపడుతున్నా యింతలో తీరేదికాదు. అందువల్లనే నేను మామండలిలో మాపురశ్రీలయెదుట వొకమారు యిట్లా చెప్పాను.

వివిధ దేశములందు వెలసెడివార్తల
నేనాటికానాడె యెలుగవచ్చు
నిజదేశమునగల్గు విధిలవిశేషముల్
లేటలేల్లముగాగ దెలియవచ్చు
ప్రాచీనగాథల పరమార్థ మెల్లను
నింపుగా మది గ్రహియింపవచ్చు
మాన్యులొపెద్దల మహనీయబోధలు
వీనులవిందుగా వివగవచ్చు
పరగననోన్యనృ పరిచయ భాగ్యమునకు
మేమామభివృద్ధి కెందంగ చేడెలంద
అొక్కతల్లిలిద్దలవలె నుండవచ్చు
శ్రీప్రమాణము లిగుమేలు జెప్పదరమె.

ఈకలియుగమున మానవశక్తి సమాజసంఘటనపై ఆధారపడివున్నది. సంఘశక్తి అమోఘమైనది.

ఆత్మలప్రాణులైన చీమలుపైతం సంఘశక్తిచేత కాలసర్వాన్నిగూడా సమూహింపకలుగుతవి. అంటే విద్యావిశేషంపన్నమైన మానవుల సంఘభావము మహాత్తరమైన కార్యసాఫల్యత కలిగించడానికి సందేహంలేదు. మనుజులు సహజంగా సంఘజీవులు. ఒంటరితనం మానవప్రకృతికి విరుద్ధం. కనుక యేపని నైనా మానవులు సమాహంగాయేర్పడి నెరవేర్చడం కార్యసిద్ధికి అమోఘసాధనంగా గణింపవలెనున్నది. ఈవిషయంగుర్తించే నేను మనభారతదేశంలో స్వరాజ్యోపల్బికి కృషిచేసే దేశసేవాపరాయణులు మొదలు స్వల్పాతిస్వల్పప్రయోజనమాపించే చిన్న చిన్న తెగలవారుపైతం సంఘములుగా యేర్పడి తమ తమ కార్యసాఫల్యతకు ప్రయత్నించేస్తున్నారు.

మన భారతమహిళాసంఘం భారతదేశ జనసంఖ్య లో సగానికి మిగిలివున్నది. బాహుళ్యమైన యీ సంఘం అభివృద్ధిపొందవలెనంటే యిటువంటి యువతీ మండలు లెన్నో గ్రామగ్రామమునవలసి మహిళా సంఘోద్ధరణకై నిరంతరకృషి చేయవలసియున్నది. శ్రీప్రమాణములవల్ల శ్రీలలో విద్యావిజ్ఞానము ప్నేహమా, అయికమక్యమా, పరస్పరసహకార భావము మున్నగు ప్రయోజనము లెన్నో కలగడమే కాకుండా ధార్మికభావమా పరోపకారదింత సేవాభిలాష అదిగాగల ఉదారగుణములెన్నో విస్తరిల్లడానికి అవకాశంవున్నది. అంతేకాదు. శ్రీలలో బాలికలలో నిగూఢమై అవకాశములేక బహిర్గతము కాకుండావున్న కళాప్రావీణ్యతగూడా శ్రీప్రమాణములవల్లనే పెల్లడిలోకివచ్చి సంఘాభివృద్ధికి ఉపయుక్తపడేటట్లుగా చేస్తుంది. పెక్కుమాటలెందుకు

చక్కని నిర్వహణసామర్థ్యములంటే శ్రీ సమాజములు నిర్వహించబాలని కార్యమేలేదు.

అయినప్పటికీ ఆ దేవి దురదృష్టమోగాని దాదాపుగా ముప్పదిసంవత్సరాలుగా శ్రీ సమాజలేర్పడి పనిచేస్తున్నా మనదేశంలో శ్రీ సమాజాలంటే మనశ్రీలకే అభిమానంలేదు. సరిగదా వానిలో చేరడం ఆగారవమని భయపడేవారు గూడా వున్నారు. ఇంతకంటే పెట్టే అభిప్రాయం కట్టకటి లేదు. ఇది తనవ్యాధి నివారణకు కృషిచేసే వైద్యుణ్ణి తనకు మహాపకారంచేసే శత్రువనీ, తనప్రాణాలు నా కక్కాలేదని తిరగబడటం వంటిది. మనుష్యులను బాగుచేయడానికి సంఘాలు కావాలిగాని చెడగొట్టడానికి అక్కరలేదు. వారివారి అభిగ్రంథాద్దీ ఒకరి యత్నం లేకుండానే కొందలు చెడుతుంటారు. శ్రీ సమాజాల ఆశయం మాత్రం అదికాదు. విద్యకు దూరమై విజ్ఞానానికికొఱియై మతస్వాతంత్ర్యాలకే సంఘగౌరవంలేక ఆర్థికపీకార్యాలకే సర్వవిధాలా అధాపతితమైయున్న శ్రీ సంఘాన్ని ఉద్ధరించడమే శ్రీ సమాజముల ముఖ్యద్దేశం. ఇటువంటి సదాశయంతో యేర్పడి శ్రీ సమాజములపై శ్రీలు నిరసనభావంగలిగి ఉండడం చాలాపొరబాటు. ఈ శ్రీ సమాజములపై అభిమానంలేనివారు వివిధవిధాలుగా ఉన్నారు. శ్రీ సమాజముల ప్రయోజనం తెలియక కొందలు, స్వాతంత్ర్యాలకే కొందలు, పారమార్థిక విషయంగాదని కొందలు మహిళామండలాలలో చేరకుండాటం చూస్తున్నాము. తెలియనివారికి తెలిపి వొప్పించవచ్చును. తెలిసీ స్వాతంత్ర్యాలకే రానివారిని మనమేమీ అనబాలం పారమార్థికంగాదనే వేదాంతాలు శ్రీ సమాజాలలో జరిగేవన్నీ లౌకికవ్యవహారాలని ఇందువల్ల మనకు ముక్తిమోక్షం కలగదనీ 'రామ, 'కృష్ణ' అని నామమాత్రంగా అంటేనే మనకు మోక్షం ఆరచేతివైకుంఠంకాగలదని అనుకోడం వట్టి భ్రాంతి. అకలంకమైన భక్తిజ్ఞాన వైరాగాదులు

లేక మోక్షమాళించడం నిష్ఫలం. నిజమైన భక్తి జ్ఞానాదులు కలవారు ఐహికకార్యకలాపంలోవైవామోక్షాన్ని సాధించగలరు. మోక్షమనేది మనుజుల నిర్దుష్టమైన ప్రవర్తనలోను నిరుపమానమైన భగవద్విశ్వాసములోను, నిస్వార్థ సేవాపరాయణతలోను కలదు. కాని వాగాడంబరంలోను బాహ్యనుష్ఠానంలోను లేదు. మన జన్మతరింపుకు యేరామకృష్ణుల నామ సంకీర్తన ముఖ్యమని తలుస్తున్నామో ఆ రామకృష్ణులై నా లౌకికవ్యవహారాల్లో లోక్యం కలిగించుకోకుండా ప్రవర్తించి ఉండలేదు. దుష్టశిక్షణకొఱుకు శిష్టరక్షణ కొఱుకు వారు చేసిన మహత్తరకార్యములే వారిని దేవాంశసంభూతులుగా తేలినది. ఆ ఆవతారపురుషులు లౌకికకర్మలలో నిర్దిష్టమైన తాము ప్రవర్తించి వదేగాక తమ సతులనుగూడా ప్రవేశపెట్టారు. చూడండి. సీతామాదేవి స్వయముగా చెఱివోయి పదిసెలలు రావణుని గృహమున నివసించేవఱుకు లోకకంటకుడైన రావణుని సంహారయత్నం జరగలేదు. స్వయముగా సత్యభామాదేవి విల్లు నమ్ములు చేపట్టిలేకేగాని నఱుకుడిచెఱివోవున్న పదహారుసేల రాచగ్నైలకు బంధవిముక్తి కలుగలేదు. కనుక రామకృష్ణులను స్మరించడమంటే పరమపవిత్రమైన వారి జీవితచర్యలను మన జీవితాదర్శంగా పెట్టుకొని మన అనుదిన జీవితక్రమంలో అవి అనుష్ఠించడమే కాని మన స్సౌకర్యాల పెట్టుకొని చేతితో ఒక పని చేస్తూ నాలుకతో 'రామ రామ', 'కృష్ణ కృష్ణ' అని ఉచ్చరించడం గాదు.

ఎవరు ఆవతారమూర్తులలో వారే లౌకికవ్యవహారాలను పరిత్యజించనవ్వదు మనలను పరిత్యజించమంటారా? శీవు లెప్పుడు కర్మపరతంత్రులు. మనం పద్దనుకున్నా యేదో కర్మ చేస్తూనే ఉంటాము. కాళ్లు కట్టేనుకు మోర్పున్నా మనస్సు మోడులోకాలు తిరిగివస్తుంది. ఏమి చేయకుండా మోర్పుడమనేది ప్రకృతికే విరుద్ధం కనుక బాగాఅలాచిస్తే

స్వర్గ నరక పాతకులు రెండేవున్నవి: పరా
ర్థము, స్వార్థము. పరశ్రేయస్సుకొనుట యేదైతే
చేస్తామో అది లోకమైనా పారమార్థికమే. మోక్ష
దాయకమే. స్వార్థంకొనుట యేదిచేస్తామో అది
బాహ్యునికి పారమార్థికతంతుగా కనపడూ అది నరక
పాతకుడే. కాబట్టే స్వార్థలాభంతో మాడుతున్నది
కనుక మోక్షాపేక్షగూడా దోషపాతకువని పెద్దలు
చెప్పారు.

నేడు దేశంలో పారమార్థికవేషంతో కపట
వేదాంత మొకటి ప్రచారమవుతున్నది. ఈవేదాం
తంలో యీర్ష్యలో మునుకున్నపులకు ముఖ్యమైన
అంతఃకరణము లవశేషమైనా లేదు. పరార్థచింత
అనలే నున్న. గురువు లనబడేవాళ్లు శిష్యులచేత
వివిధ శిక్షాపాటలు చేయించుకోదం ద్రవ్యం స్వీకరిం
చడం పరిపాటైపోయింది. బోధగురువులకంటే బాధ
గురువు లెక్కువైపోయినారు. ఈకోరికల్లా ఈ గురు
వులవల్ల ఆమాయకమైన శ్రీసంఘంలో జరుగుచున్న
ఆత్మాచారాలు వివదానికి కనదానికి దుస్సహంగా
వుంటున్నవి. వాగవికార పెచ్చుమీరిన యీకాలంలో
గూడా యింకా మన దేశశ్రీలపై బలిగడ్డాలు,
కామయస్త్రాలు విభూతిమండకట్లు యదాక్షిమాలలు
తాయుతుంటే రక్షరేఖలు వేరులు పెల్లంకులు మంత్రి
తీర్థాలు గురూపదేశాలు యిత్యాది ఆత్మవంచన పర
వంచన దైవవంచన కృత్యాలే రాజ్యం చేస్తున్నవి.
లోకవంచన వల్ల తీవించే పైతరగతులవారిని
ముక్కాలు మువ్వీసం మనశ్రీలే పోషిస్తున్నారు.
ఈస్థితి తలుచుకుంటే మనశ్రీలలో అజ్ఞాన మెంత
ఘనీభవించివున్నదీ విదితమగుతున్నది. శోచనీయమైన
యీస్థితినుండి శ్రీసంఘ మెంత త్వరగా విముక్తి
పొందితే వేరని కంటత్వరగా శ్రేయస్సు కలుగు
తుంది.

శ్రీ బాధ్యతావిరహితమైన ప్రాణి గాదు. మరే
మును రక్షించే బాధ్యత సంఘమును రక్షించే బాధ్యత

బాలిని రక్షించే బాధ్యత శ్రీదే. రాష్ట్రేతరాంధ్ర
శ్రీలగు మీపై దేశీయములైన వేషభాషాసాంప్ర
దాయములను కాపాడే బాధ్యతగూడావున్నది. ఆ
విషయములో మీరు బాగయోగత వహించకపోతే
ఉద్ధతులమధ్య వేదవోలె తెలుగుదనము నశించిపో
తుంది. శ్రీలు యేవంవిధమైన బాధ్యతలు నిర్వహించ
వలెనంటే సమగ్రవిద్యావతులు కావాలి. కాని మన
దేశమునందలి శ్రీవిద్యను అందు ముఖ్యముగా మీ
నిజాంరాష్ట్రాంధ్రశ్రీ విద్యావతుల లెక్కను చూస్తే
చాలా విచారం కలుగుతుంది. ఈరాష్ట్రంలో గొండు
వులలో చదువుకొన్న శ్రీలు 3038 ఒకరు అని
యీమధ్య ఒక పత్రికలో వ్రాయగా చూచాను.
మొత్తముమీద చూస్తే మీరాష్ట్రంలో వేయింటికి
11 మంది శ్రీలుమాత్రమే చదువుతున్నవారని తెలు
స్తున్నది. పరదేశాల్లో శ్రీలు నూటికి నూరురు
చదువుకొన్నవారైయుండగా నీ దేశంలో నూటి
కొక్కరు మాత్రమే చదువుతున్నవారై ఉండటం
యెంత దుఃఖకరము! మనుజుల అజ్ఞానలేమన్న పోకా
ర్యదానికి విద్యయే దివ్యజ్యోతి. ఆ జ్యోతీసందర్శ
నం కానంతవఱకు భారతశ్రీకి మోక్షంలేదు. శ్రీ
లెల్లరు విద్యావతులు కావడానికి మహిళాసంఘ
ములు మునుముందు పాటుబడాలి. బాలికాపాఠ
శాలలవల్ల సేగాక వయోజనవిద్యాలాలవల్లగూడా
శ్రీల యివిద్యను బాపడానికి గట్టిప్రయత్నం
చేయాలి. మా బ్రిటిషుయిండియాలో ఒక్కసంస్కా
రం జరగవలెనంటే యెంతో ప్రయత్నం చేయాలి.
యెన్నో చట్టసభలు చాటాలి. ఇంగ్లండుదాకా
పోవాలి. మీ కటువంటి శ్రమలేదు. ముంగొంగున
పసిడిగలవారు మీరు. 1,44,36,148 జనసంఖ్యగల
సంస్థానం మీది. ప్రపంచమంతటికీ ధనాభ్యుదయి
విఖ్యాతిగన్నవారు ఘనతపహించిన మీ ప్రభువు
గారు. వారి ఆమోదంవుంటే మాకంటే మీరే
ముందుగా విద్యాభివృద్ధిని పొందవచ్చును. మన

వం టింట్స్

నా గ పూ జ

సమాజం సాధించనిదేసి లేదు

దేశంలో బ్రిటిష్‌ండియాలోకంటే కొచ్చి, తిరువా
మూరు మున్నగు స్వదేశసంస్థానాలే శ్రీవిద్యయం
దగ్గరగావున్నవి. కనుక మీరుగూడా అట్టి
గణ్యత సంపాదించుకోవడానికి ప్రయత్నించేయాలి.
ఈ వొక్క విద్యావిషయంలోనేగాక మత సాంఘి
కాధికారి విషయాల్లోగూడా శ్రీ చాలా సంస్కా
రం పొందవలసివున్నది. ఈ సంస్కారంకోసం
భారతశ్రీలు కొన్నాళ్లుగా చాలా కృషిచేస్తున్నారు.
ఆకృషి ఫలితంగా విద్యార్థుల తగల శ్రీకి వోటింగు
హక్కు, కారదాచట్టమువంటి వివాహసంస్కార
చట్టమూ, శ్రీల హక్కులను యినుమడింపజేసే దేశ
ముఖుగారి బిల్లువంటి బిల్లులూ, శ్రీపురుష సమాన
హక్కులకై చేయబడే తీర్మానములు బయలుపడలి
నాయి. భారతశ్రీల ఆంకోశన యిట్లావున్నది.
ఇవి మీ సంస్థానమున కెంతవఱకు వర్తిస్తాయో
నాకు తెలియదు. బహుశా యిచ్చల తక్కువనే అను
కుంటాను. అయినప్పటికీ కొంతకు కొంతైనా యీ
పరివర్తనప్రభావం మీమీదగూడా ప్రసరిస్తున్నదనే
అనుకుంటాను. అట్లా ప్రసరించకపోయినట్లైతే యింక
పరివర్తనధర్మానికి మీ రింకా కడుదూరంగావున్నా
రని చెప్పవలసివున్నది. ఆఖండమైన యీ భారత
మహిళాసంఘంలో యేప్రాంతము వెనుకబడివున్నా
వించారే. ఏలనంటారా శరీరంలో యేఅవయవం
షన్నగిలియున్నా దేహంయొక్క పౌష్టవస్వాస్థ్యం
చెడివున్నట్టే గదా. కనుక భారతమహిళయొక్క
సర్వాంగసౌందర్యమునే మనం కాక్షించాలి. మేము
వివాహి ఆభివృద్ధిగాని మీరువివాహాభివృద్ధి
గాని ఆభివృద్ధిగాదు. కనుక సర్వతోముఖాభివృద్ధికై
శ్రీలెల్లరు కృషిచేయవలసివున్నది. దేశంలో బికి
మాయలు శ్రీలు యెప్పటికప్పుడు తెలిసికోవలసి
వున్నది. ఆవిషయం తెలుసుకొనిన ప్రతిశ్రీ దానిని
తమ శ్రీలకు తెలియజేయవలసివున్నది. అట్లా
వ్యాప్తిపొందించవలెనంటే అందులకు శ్రీసమాజాలే
ముఖ్యసాధనలు.

ఒక్క శ్రీసమాజమంటే దానివలన నెంతో
ప్రచారం చేయవచ్చును. గ్రంథాలయము, పఠన
మందిరము, ప్రబోధోపన్యాసాలు, మ్యాజిక్‌లాంతర
ప్రదర్శనాలు, వయోజనపాఠశాలలు మున్నగు కాఖల
ద్వారా శ్రీలకు ప్రబోధింపవచ్చును. యింతేకాక
నేవాకాఖను నెలకొల్పి వ్యాధి, ప్రమాతి మున్నగు
పట్టల శ్రీల కవసరసహాయములను కళాకాఖను
నెలకొల్పి సంగీతము, చిత్రలేఖనము, నృత్యము
మున్నగు హృదయంగములగు లలితకళాప్రజ్ఞమును,
గృహపరిశ్రమకాఖను స్థాపించి చేతిపనులద్వారా
ఆర్థికోపపత్తి మార్గములను శ్రీలకు బోధింపవచ్చును.
వ్యాయామకాఖను నెలకొల్పి శ్రీల ఆరోగ్యమును
పెంపొందింపవచ్చును. క్రీడాకాఖను నెలకొల్పి శ్రీల
మానపోల్లాసం ద్విగుణీకృతం చేయవచ్చును. కేరేల.
శ్రీమండలి అనే కల్పవృక్షంచ్చారా శ్రీ పడయ
రాని ఫలంలేదు. కాని యీవృక్షానికి పైపైనిపట్టి
సౌందర్యంచెడిచే చీడపురుగులు కొన్నీ, తల్లివేరునే
కొటికి మెదలంటు నిర్మూలించే పురుగులు కొన్నీ
వున్నవి. అనాయ, అనైకమత్యము, భేష్టదృష్టి, వర్గ
ద్యేషము యితే నీటికిబట్టే చీడపురువులు. ఈ పురు
వులు పట్టకుండా ప్రతిశ్రీ క్రద్ధా, అభిమానము
వహించి ఈ సమాజమనే మొలకను యెందుకు నాటి
నామో ఆవిషయం గుర్తెగి వృక్షం పెంపొందడాని
కగు దోహదములన్నీచేసి ఫలితం పొందడానికి ప్రయ
త్నించేయాలి. ఎవరికీ వారిది తమ పెరటికల్పకమనే
అనుకోని దానియొక్క అమృతఫలాలను అనుభవించ
డానికి ఉవ్విళ్లుగారాలి. ఏనాడైతే ప్రతి శ్రీహృద
యాన ఈ సమాజకల్పకంపై ఆదరాభిమానాలు ఉద
యిస్తాయో ఆనాడు శ్రీసంఘం ఆభివృద్ధికి వస్తుంది.
శ్రీసమాజం అనైకమత్యాది చీడపురువులు పట్టితే
యెట్లా దిగవీసిపోతుందో, ద్రవ్యమనే నీళ్లు లేకపోతే
అట్లా నీరిసిందిపోతుంది. కనుక యీ మొలకద్రవ్య

గృహలక్ష్మీ

లేబరంచేత కోషిల్లకుండా కాపాడుకొనే బాధ్యత గూడా మనమీదనే ఉన్నది. 'ధనమూల మిదిం జగత్'. ద్రవ్యములేక యేపని పాగదు. కనుక స్త్రీ లెల్లరు యథోచితములైన చందాలనే సమాజసేవకు దొరకొనడమే గానుండా సమాజము శాశ్వతముగా నుండుటకును యితోధికముగా వృద్ధిపొందుటకును సాంఘికవనముగూడా యేర్పడిఉండటం అత్యంతా వశ్యక మైయున్నది. స్వబాత్మభ్యుదయకాంక్షగల యీ భాగ్యవగరస్త్రీలు ఈ ఆంధ్రయువతీమండలి కట్టి భాగ్యం అవతీకాలంటా కలిగిస్తారని నమ్ముతాను.

ఆదర్శప్రాయమైన వర్తనమే వ్యక్తికిగాని సంఘా నికిగాని గౌరవం చేకూర్చుతుంది. కనుక యీసంఘ సభ్యురాలు చేసే ప్రతి సేవాకార్యములోను పూస

లలో దారంవలె నీతిమూత్రం పొంది పొసగివుండటం ఆవశ్యకమని విన్నవిస్తున్నాను. హృదయ మెటుగ గలవాడు భగవంతుడు హృదయపూర్వకమగు కృషికి భగవంతుని తోడ్పాటు తప్పక కలిగితిరుతుంది. ఆ భగవదాశీర్వాదమును పొంది మీ ఆంధ్రయువతీ మండలి అనే ద్వివర్ణప్రాయమైన మొలక పెరిగి పెద్దదై కాఖోపకాఖలుగా విస్తరించి పత్రపుష్ప ఫల విరాజితమై నిల్లనీల్లవలెనని కోరుతున్నాను.

నేనును ఒక సమాజమునకు కార్యదర్శిని అగుట వలన నా అనుభవములను ఆదర్శములను అభిప్రాయ ములను మీవద్ద యేకరవుబెట్టితిని. ఇందలి లోపము లను పరిహరించి గుణములను మాత్రమే స్వీకరింపవలె నని ప్రార్థిస్తున్నాను.*

గృహలక్ష్మీ గౌరవము

శ్రీ కవితాభూషణ - శతావధాని - విద్వాన్ - దోమా వేంకటస్వామిగుప్తగారు

- మ॥ స్పృహ ప్రాణేశ్వరుడుఁ దదీయగృహముర్వీమండలం బెల్లఁ బ్ర|
త్యహముఁ సర్వసుఖంబు లందవలె సంచాత్మఁ దగఁ - లోన నే|
యహముం డెందక విశ్వమానవహితోదారక్రియం బోల్చు త|
ద్గృహలక్ష్మీమణికి న్నమస్కృతులఁ గావించుఁ సభక్తి మదిఁ॥
- మ॥ అహ మేపారని సమ్రథావమును - నాత్మాధీశు కందోయి క|
స్వహముఁ బంగరు బామ్మయై పాలుచుదివ్యంబైన రూపంబు - ని|
కిహ మస్యంబును బుట్టి మెట్టు నెడ లెంతేమించ వర్తించు త|
ద్గృహలక్ష్మీమణికి న్నమస్కృతులఁ గావించుఁ సభక్తి మదిఁ॥
- మ॥ సుహృదంభోజము శాంతిదాంతియుత - మెచ్చు న్నమ్రథావంబు - రూ|
పు హృదుల్లాసనురీతినిం దెలుపు - వాక్కుణ్యత్వముఁ - నిర్మల|
స్పృహమై నింటను బిన్న పెద్దల పనుల్ చేతల్ తగం బోల్చు మేల్|
గృహలక్ష్మీమణికి న్నమస్కృతులు గావించుఁ సభక్తి మదిఁ॥

* హైదరాబాదు ఆంధ్రయువతీమండలి వార్షికోత్సవ అధ్యక్షోపన్యాసము.

పతనానికి కారణమువేరు

శ్రీమతి డి. అనసూయమ్మగారు

మన హిందూధర్మానుసారము శ్రీల జీవితమునకు వివాహమొక మార్పైయున్నది. ఆమార్పు రెండుశాఖలుగా మారుచున్నది. అందొకశాఖ సుఖవాహినిలోను రెండవ శాఖ దుఃఖవాహినిలోను జేర్చును. బాలికలు తమ మనోనేత్రములను విచ్చి ప్రపంచ పరిస్థితులను వీక్షించక పూర్వమే వాని వివాహమును నదిలోద్రోసి వారి మనోవికాసమును వృద్ధిపొందనియ్యక వినాశమొనర్చుట ఎంత కఠినము ఎంత అవివేకము.

ఈ విషయములను గమనించియే దేశోద్ధారకులు బాల్యవివాహ నిషేధముకై శారదాబిల్లును స్థాపించి దానివలన బాలికలకు జ్ఞానోదయానంతర వివాహములు జరుగుననియు తగినపతి నెన్నుకొని సుఖంతురనియు బాలవితంతువుల సంఖ్యరూపు మాయుననియు తలంచిరి. కాని చాల వరకట్లు జరుగుటలేదు. బాల్యవివాహములు సహితమింకను జరుగుచునేయున్నవి. సరికదా ఒకవేళ శారదాశాసనమునకు వెరచి బాల్య వివాహము లొనర్చక రజస్వలా వివాహము లొనర్చినను అవి తలిదండ్రుల ఇష్టప్రకారమే జరుగుచున్నవిగాని బాలికల ఇష్టప్రకారము జరుగుటలేదు. దానంతేసి దేశోద్ధారకులు శ్రమించి స్థాపించినందుకు శారదాబిల్లు బాలవితంతువుల సంఖ్యను మాత్రము కొంతవరకు క్షీణింపజేసి యుండ

వచ్చును కాని మానిను లనుకూలదాంపత్యమువడసి సుఖించుచున్నట్లు కన్పించదు. అట్లు సుఖించుచున్నట్లైతే మన దేశమున ప్రతిత శ్రీల సంఖ్యయె యుండకూడదుకదా. ఆలాగు సుఖించకుండుట కేమికారణమైయుండును? పిత్రాదుల మూర్ఖతయే ముఖ్యకారణముగ నున్నది. బిడ్డలకు బాల్యమున చక్కగ విద్యచెప్పించవలసిన బాధ్యత తలిదండ్రుల యందే యున్నది. బాలికలకట్లు విద్య చెప్పించి బాల్యవివాహము లొనర్చకుండుట యొక కారణము. అప్పటికి వారికి తగిన భర్తను పరించు జ్ఞానము కలుగును. కాని దుర్బలహృదయలగు మానినుల మానసికము నావరించియుండు సిగ్గు భయము అను విశోచములు వారి యూహలను వెలివడ నీయక అణచివేయుచుండును. “ప్రకృతి” నూత్నావలోకినులగు వారికి సంఘచట్రము యొక్క కఠినత బోధపడదు. దాని క్రిష్ట పరిస్థితులను అనుభవించియున్న తలిదండ్రాదులు బాలికల మనోభిలాష తెలిసికొనకయే తమ యిచ్ఛానువర్తనగా వివాహమొనర్చుట మూర్ఖతయగును. పూర్వము పతివ్రతలైన నారీమణుల వివాహములెట్లు జరిగినవి. సావిత్రి తండ్రియగు అశ్వపతి వివాహమునకు పూర్వము తన పుత్రులను జేరదీసి “తల్లి నీగుణరూప వృత్తములకెందు తగినవరు నీవయిమ్ముగ దడవి నెమ్మి నీమనస్సున కెక్కిన నృపకుమారు గోరి పరియింపు మిదియ

గృహలక్ష్మి

నాకును ప్రియులు" అని బోధించినట్లు భారతము చెప్పుచున్నది. ఇప్పటి తలదండ్రుల కట్టి పరీక్షానమున్నదా? తామొనర్చవలసిన అమూల్యకర్తవ్యమును జారవిడచి తమ బిడ్డలు శీలవతులు కావలయునన్న ఎటులయ్యెదరు? మానిని తన యిచ్చానుసారము వరించిన భర్తకు ఎట్టి లోపములున్నను లేక కలిగినను సంస్కరించుకొనవలసిన బాధ్యతగలదు.

—:0:—

నా భాగ్యము

నాదుభాగ్యంబుఁ గొనియాడ నలవిగాదు నాదుసాభాగ్యమెన్నంగ నలవిగాదు నాదుసాభ్యుంబ దెన్నంగ నలవిగాదు పూర్వజన్మకృతఫలంబుఁ బొగడఁదరమె. నన్నుఁగనిపించి పెద్దదా ననుగఁజేసి వినయసాశీల్యసంపద లనయమొనగి చదువు సంధ్యలనేర్పించి జాణఁజేసి నాదు సాభ్యుంబుఁగోరిన నాదుజనని జనకులకుమందు ప్రీతి సంబలింపుటెంత. మాదుగారంపుఁబట్టి భాగ్యోదయంబె మాకుఁగోరఁదగినదని మాన్యులైన జననిజనకులు ధన్యులు ఘనతఁగన్న వరునిఁజూచియు పెండ్లిఁజేసిరితనయకు. అత్తవారింటికేగుట మిత్తివార బడుటయేయని కొందఱు పడుచులనుట అత్తకోడల్లకయ్యాల ననవరతము వినుచునుండుట భయమాయె; వినుగుదోచె అత్తవారింటికేగుట శ్రోత్రదోచె కానియనుకొన్నదంతయుఁ గల్లయాయె

సంస్కరించునుకూడ. కాని తలదండ్రులు నరించి చేసిన భర్తను ప్రేమించుట కెట్లు సాధ్యమవును? ఈ అక్రమవివాహములను మన సంఘ మంధత్వముతో నంగీకరించుట చేత గదా నుశీలగు భారతస్త్రీలు మనోవ్యథచేత మ్రగ్గుటకుగాని పతితులగుటకు గాని కారణము. దేశోద్ధారకులు దీనినేల సంస్కరింపగూడదు?

అత్తమామలకేనన్న నధికప్రేమ గూర్చు ముద్దుకొకమారు "అమ్మాయి ముదముఁ చిన్ని పాటను పాడుమం ద్రెన్నోసాల్లు పాడఁగానేను సంతోష వార్ధిమునిగి ఇట్టికోడలు మాపుణ్య ముట్టివడగ మెట్టినదిమాగృహంబని మిగులప్రీతి అమిత యానందముంబొంది యులరువారు. కొమరితఁగఁజూచు మాయత్త కూర్చిమీర కూతుఁగాజూచు మామామ ప్రీతితోడ అక్కభాతినఁజూచుమా యాడవడుచు పూజ్యరాతనియెంచుమా బుల్లి మఱిది. "కన్నవారలకన్నుల కఱవుదీర విన్నవారలవీనుల విందుగాగ" నడచుగూతునిఁగన్న యా నందమునను మురియుచుందురు తలదండ్రు లరయుచుండి. ఆయురారోగ్యభాగ్యము లమరుచుండ పుత్రపుత్రికలంగాంచి ధాత్రినెపుడు శ్రీలఁజెన్నందనెప్పు డాశీస్సులీయ నాదు భాగ్యంబుఁగొనియాడ నాతరంబె.

బులుసు కారడ.

కుంఠి

“ ఉ. సంతపమింతలేదు, మృగశాపవశంబునఁ బాంశుభూవిభుం
దంతమునొందియుండ మిమునర్భకులంగొనివచ్చి కాంక్షతో
నింతలవారిగాఁబెనిచె నెన్నడు సౌఖ్యముపట్టు గానదీ
గొంతి యనేకదుఃఖములఁ గుండుచునుండును భాగ్యమెట్టిదో? ”

(భాగవతము)

భీష్ముడు కుంతి విషయము చక్కగ తెలిసినవాడగుటచే పైకితి నుడివివాడు, ఎన్నడు సౌఖ్యము పట్టు
కానలేదని చింతిల్లివాడు.

నిజమే, భీష్ముడే కాదు, కుంతి చరిత్రము ఎవ్వరువివవను పైకితి తలపకమానరు.

కుంతి నుకుమారి, రాజపుత్రి, వీరమూత, ఉచితర్జ్జరాలు, ఏమైన నేమి, ఆమె నుభయమువను నోచలేదు,
కష్టములతో జనించిన కాంత.

పాపము కుంతి నుగుణసంపన్నయే. నుగుణములని పెద్దలు చెప్పకొను గుణములన్నియు కుంతికడనున్నవి.

ఆమె బాలపాదుముననే కోపముయొక్క అవతారమగు దుర్వాసుని మెప్పించి వలసిన ఏదై వమునైనను
ప్రత్యక్షము కావించుకొను వరమును పడసినది. ఆ తేవతలచే పుత్రులను పడయుటకుకూడా ఆమె చాక్కిను
పడసినది.

కుంతి జన్మించినది యాదవరాజు లింట. పెరిగినది కుంతిభోజు నింట. చెట్టుపట్టినది భరతవలాలంకారమగు
పాండు వృషాణుని. ప్రసవించినది త్రిలోకములు జయించిన పరాక్రమవంతుల యుధిష్ఠిర భీమాబ్రవాది ప్రఖ్యాత
పురుషులగు పాండవులను. సంబంధ బాంధవ్యములు పరమాత్ముడగు కృష్ణునితో. కుంతి శ్రీ కృష్ణుని మీన త్త.

ఇట్టి యువతికి సంకలములేని తేవనము అని విన్న ఎవరు ఖిన్నులుకారు? ఎటువంటివారైనను విధిని
తప్పింపలేదుకా?

పైదవ్యము, చారిద్ర్యము, బంధుజనవిరోధము, పుత్రవిరొగము ఇవన్నియు కుంతి యనుభవించినది. పై
పేర్కొనిన ప్రతియొకటియు భరింపరానిదే. అట్టిచో అన్నియు కూడిన చెప్పవలయునా? అవన్నియు కుంతిపై
పడినవి. పాప మా సాధ్య అన్నియు భరించినది. మహాయెల్లాలు, కర్లుని జన్మరహస్యము ఆమె భరించలేక
పోయెను. అన్యథ ఆమె బాలికగ నున్నపుడే బ్రభవించెను.

దుర్వాసుని వరము పరీక్షింపకొరి ఆతడుపడేకించిన మంత్రమును పతింపగోరి గంగలో స్నానముచేసెను.
ఆమెకు ఏదై వమును పిలువవలయునో తోచలేదు. ఎదుట దూర్యధగవానుడు ప్రకాశమానమై కలుగుచుండెను.
ఆమె ఆ వీరబాపుని ప్రార్థించి మంత్రము పతింప కర్మసాక్షియగు అదిత్యుడు ప్రత్యక్షమై కుంతికి తనవలెనే
ప్రకాశించుచున్న సహజకవచకుండలధారియగు పుత్రు నొసగెను.

కుంతి భయముతో గడగడ వడక మొదలిడెను. పాప మామె అవివాహిత. ఈబాలుని ఆమె ఏమి
చేయును? ఆమె భాస్కరుని పదములకెరిగి ‘దేవా! నన్ను మన్నింపుము. నే నీ శిశువును ఏమిచేయుదును. నేను
నిజముగ పుత్రాభిలాషిని కాను. అదిచేకనై బాల్యచాపల్యమున ముని మంత్రబలమును పరీక్షింప వలచితిని.
అంతియేకాని నే నే పాపమెరుగను. మీదుమిక్కిలి అవివాహితనే. నే నపహేయను. వీరబాప్తా నీ పుత్రుని
నీవే తీసుకొను’మని ప్రార్థించెను.

మామగ్గుడు ‘కుంతి, మంత్రప్రభావ మమోఘము. ఈ మన పుత్రుడు కుండలముల భరించి జన్మించినవా
డగుటచే ‘కర్ణ’దనియే వినుతికెక్కును. ఈ పుత్రుని నేనుమాత్ర మేమిచేయుదును. అవివాహితవని, పుత్రు
డుదయించిన ఎట్లుని భయపడకుము. నీకు కన్యార్థము చెడకుండ వరముసంగద’నని చెప్పి భాస్కరు డంతర్ని కు
డయెను.

గృహలక్ష్మి

ఆ మాత్రాండునివలెనే భాసిలుచున్న సూర్యపుత్రుని, ఆ నిమగ్న చేమిచేయుటలో కుంతికి తోచలేదు. పాపము, కన్నకడుపు. వెంటకొనిపోయిన జనమిద. వదలిపోయిన ఏ ఆరణ్యమృగమైన ఆహారముగ చేసికొను నేమో. యోచించి యోచించి కుంతిరకు పుత్రుని గంగలో వదలి తాను ఇటు చేకను.

వాటినుండియే మనోజేదన ఆరంభమాయెను. కష్టము లితరులకు తెల్పిన కొంత తగ్గునేమో. కానీ రహస్యము తెలిపెట్టలేదు కుంతి. కుంతిని లోలోన క్రుంగడియించుచుండెను ఈ కర్ణజనము.

ఇది జరిగిన కొన్నిరోజులకు కుంతి స్వయంవరమున పాండురాజు వివాహమాడెను.

పాండు ధూవరుని పట్టపుడేవిగా కుంతి భోగభాగ్యములు ఎన్నియో రోజు లనుభవించలేదు.

ఏలందురా, పాండురాజు మృగయాసక్తుడు. మృగయాసక్తుడగుటచే వనములయందే వాసముచేయు చుండెను.

వనవిహారాసక్తుడై పాండురా జరిణ్యముపట్ట కుంతి మాద్రులినపుడు ఆరని ననుగమించిరి. వారిట్లు వనవాసము చేయుచున్నపుడే పాండురాజు మృగకాపమునకు గురియయ్యెను. కాపోపహాసుడైన పిదప రాజు రాజధానికి రానిరాకరించెను. భార్య లిద్దరిని హస్తీనాపురికి పంప ప్రయత్నింప కుంతి మాద్రు లాప్యకొనలేదు. కనుక మువ్వల నారచీరలు ధరించి భిక్షలతో కడుపు నిండించుకొనుచు సన్యాసులవలె కాలము గడుపుచుండిరి.

ముని కాపమునకు భయపడి భర్తకు మదనన్యాకులల కలుగకుండునటులు కుంతి ఎన్నియో విధముల మెలగుచుండెను.

పాండు స్వప్నానికి సంతానకాంక్ష మిట్కటమయ్యెను. ముని కాపము త్రోయరానిది. తనవలన పుత్రులు కలుగరని తెలిసి పుత్రార్థియై రాజు కుంతిని పరులవలన సంతానము పడయుమని బోధించెను. అట్టిది తప్ప కాదని కుంతికి బోధించెను.

కుంతి ఆలోచించి దుర్యానుని వరవిషయము భర్తకు తెలియజేసెను. దుర్యానుడు తన వరము కుంతి కావశ్యకమని యోగవృద్ధి నరసియే యొనగజేయి! ఏలందురా, ఇట్టి వరము ఇక ఎవ్వరికిని యొసగివట్టు మన మెరుగము.

కుంతి పతికాపమును తలదాల్చి సువవర్తియగు యముని ధ్యానించి, ధర్మావతారుడగు యుధిష్ఠిరుని, వాయుదేవునివలన మహాబలపరాక్రముడగు భీముని, ఇంద్రునివలన చెందవ ఇంద్రుడో యను అర్చనను పడసెను.

తాను పడసి తృప్తిపడలేదు. తన సవతికూడా పుత్రార్థియే గదా యని ఆమంత్రిమును మాదిరి కుపజే శించెను. కనుక కుంతికి సవతితోడి మాత్సర్యము కూడా లేదని తెలియుచున్నది.

మాదిరి అశ్వినీదేవతలచే నకుల సహజేవుల పడసెను.

కుంతి రాజు విషయమున పడిన జాగ్రత్తయంతయు వృథాయయ్యెను. రాజు మాదిరికూడి మరణించెను. భార్యలు సమాగమనము చేయకలచిరి. సవతులిద్దరును చితిసెక్కిన పాండవులు అనాథులగుదురని యోచించి విడ్డల కుంతికి నప్పగించి రాజు మృతికి కారణమైన మాదిరి రాజుతో మరణించెను.

పాండవులను వెంటనిడుకొని కుంతి హస్తీపురి ప్రవేశించెను. 'మగని కాలమున కష్టపడిన మగువ నుతుల కాలమున నుఖము చెందు'నని సామెత. ఈ పలుకులు కుంతియెడ పనికొరలేదు. ఏలయన కుంతి అడవులందే, పాండవులలోను అడవులనే.

కురుపాండవులకు వైరము మొలకెత్తసాగెను. విధవయగు కుంతి బావగారి నిలయమందుండుటచే ఈవైర మామెకు హృదయశల్యమయ్యెను. వారి వికమత్త్యముకై ఆమె ఎన్నియోవిధముల ప్రయత్నించెను. కుంతి సహితముగా పాండవులను లక్ష్మియింట కాలాదుకొండ్రవారులు నిక్రయించిరి. ఈరహస్యమెరిగి పాండవు లును, కుంతియు తప్పించుకొని బ్రాహ్మణజీవధారులై యరణ్యముల తిరుగుచు, ఇడుములు పడుచు అజ్ఞాత వాసము చేయుచుండిరి.

లాక్షాగృహమందు కుంఠి ప్రతముచేసుకొని అనేక దానముల వొసగను. ఆ దానమందినవారిలో ఒక స్త్రీ తన ఏవురు పుత్రులతో మద్యపానము అమితముగ చేయుటచే బడలుతెలియక నిద్రించుచుండి అయింట కాలి పోయెను. ఆ అర్థరేళవములు చూచి కుంఠి తన పుత్రులతో మడిసెనని దుర్యోధనవాడులు తలచిరి.

ద్రావణిస్వయంవరముకాగానే ద్రుపదుపురమునుండి కుమారులతో పాస్తివాపురప్రజేశమొనర్చినది కుంఠి. సుతులు ఆర్థరాజ్యము పంచుకొనగా కొన్నికొఱలు పుత్రులతో ఉల్లాసముగ కాలము కడివినది.

అంతలో మాయాద్యూతము సంభవించెను. ఆ జూదమున కొంతయులు రాజ్యస్వస్వము నోడి అరణ్యములకు పోవుచుండ కుంఠి వారిని వెంటడింపవలయునని ధర్మవిధముల ప్రయత్నించెను.

పలువురు పెద్దలు కుంఠి జరాభారముచే క్రుంగియున్నదనియు, ఆమె సుఖాచితురాలనియు ఇక అరణ్యవాసమున కామె తగదనియు బోధించి ఆమెను నిలిపికేసిరి.

ఆమె వైరులయింటనుండ ఇష్టపడలేదు. విడుదలపు డామెను తన యింటకే తీసుకొనిపోయెను. పాండవుల రాజ్యాభ్యుత్థానములు చేసినన్ని వత్సరములు విడుదల నింట జ్ఞాతులొసగు అన్నమును విష సమానమైనదానిని భుజించుచు కాలము గడిపినది కుంఠి. ప్రేమలేని కూడు పిండంపుకూడను సామెత యున్నది. మనస్సు పాండవులందుంచి మేను విడుదల నింటచేర్చి, పగతురన్నము దినుచు, పుత్రులకు దూరమై వారి వియోగబాధ, వైధవ్యదుఃఖమును భరించుచుండెను.

సూర్యపుత్రుని సూత్రపుత్రుడని జనులు పిలిచినపుడెల్ల ఆమె హృదయమున తేయిలేళ్లు కుట్టినట్లుగుచుండెను. ఇష్టము మనము ఎవరైన అమితముగ దానమిచ్చుచున్న 'దానకర్ణుడు' అందుము.

కర్ణుడు మహాదాత. పరశురాముని కిష్కండు. ఆకర్ణుడు తన పుత్రుడని చెప్పుకొన కుంఠి నోచుకొనలేదు. రాజపుత్రులు సూత్రపుత్రుడని కర్ణుని నిందించినపుడు ఆమె కడుపు చుమ్ములు చుట్టుకపోవుచుండెడిది. రహస్యము వెలిపెట్ట పాహసము చాలలేదు. కర్ణ దర్శనమని చంపను, అర్జునుడు కర్ణుని వధింపను ప్రతిజ్ఞపట్టిరి. ఈ అశ్వోన్యవధ ఆమెను బాధపెట్టుచుండెను. కర్ణుని జన్మవృత్తాంత మెరుగని ధర్మరాజాదులకు తెలుపుటకన్న ఎంగిన కర్ణునే వశపరచుకొని అశ్వోన్యవధ మాన్పింతమని కుంఠి కర్ణునిచే కర్ణుని పాండవులతో కలియుమని బోధించెను. రాజధర్మక్షేపరుడగు కర్ణుడు పాండవులజేర నిష్టపడక 'అహ్మ, నీ కడుపున పుట్టిన నేను నమ్మిన రాజానకు ద్రోహమొన్నదావా? నన్ను పోషించు దుర్యోధనుడు నేను అర్జునుని చంపుదునని నమ్మియున్నాడు. నేను నా తమ్ముల నలుపురిని వదిలిపెట్టెదను. చిక్కినను చంపను. అర్జునుని నే చంపిన నాతోడను, అర్జునుడు నన్ను చంపిన ఆతనితోడను నీకు విడుగురు సుతులందురు. అంతియేకాని కర్ణార్జునులకు చెలిమియు, నీ కార్యురు పుత్రులు నుండరు' యని చెప్పి నవస్ఫురించెను.

కుంఠి వైఉద్యమమున సఫలీకృతకాలేదు. కృష్ణునిచే చెప్పించినది. దానివలనను లాభము కలుగలేదు.

పాప మామె ఏమి చేయుగలదు? యుద్ధమున కర్ణుడు మరణించి ఆమెకు పుత్రకోకము దచ్చిపెట్టెను. కర్ణునికై గట్టిగ ఏడ్చుటకుకూడా ధర్మము చాలదు.

ఆమె ధర్మజాని చూచి 'పుత్రా, కర్ణుడు మియున్న. ఆతనికి ఉదకము నిడువు'దని చెప్పి ధర్మజాడు నిశ్చిహ్నడయ్యెను. 'అహ్మ, ఈ రహస్యమిన్నిదినములు ఎట్లు దాచితివి. మాలో ఒకడైన రాజ్య మనుభవించుచున్నాడని తెలిసిన ఈ యుద్ధము మేము చేసియుండము. నేటినుండియు అనువానివోట మాట నిలువకండునుగాక'యని శపించెను. స్త్రీలోకమునకు వైకాపము బాగుగా తగిలినది. మన మీ కాపబద్ధులమైనది కుంఠి వలననే. నాటినుండి కుంఠిని పుత్రులుకూడ దూరుచుండిరి.

అహ! యుద్ధవర్యుని ముద్దుబిడ్డ, కురువంశాలంకారని పట్టుచుపోషి, ప్రపంచభ్యాకులగు పాండవుల జనని, పరమాత్ముడగు కృష్ణుని మేనల్లకు రాదగిన ఇక్కట్లా ఇవి?

కుంఠి! రానికష్ట మేమైనయున్నదా? ఇన్ని కష్టములపడెన కుంఠిని తలచి ఎవరు విచారింపరు!

నాదబ్రహ్మపాసన

ఆంధ్రమహిళాగానసభ, రాజమహేంద్రవరము

‘కృష్ణకుమారి’

“.....వరదాం సంగీతమాతృకాం వందే”. భగవానుని యిచ్చ యేమో యించుకంటేని యెఱుంగాదు. కాని ప్రతివిషయమునకును స్త్రీని కారణభూతగా స్పష్టించినాడు. ప్రపంచ సృష్టికార్య ప్రకృతి. ఆమెయు స్త్రీరూపిణియేయుని పెద్దలచే నిశ్చితమైనది. “ప్రకృతిః కర్త్రీ” అని ప్రమాణిక్తి. సృష్టిక్రమ సంతేతప్రకారము గానమునకును, చదువుల కల్పవల్లి, నలువరాణియే తల్లియైనది. గానమునకు సరస్వతియే ఆధిపానదైవము. వాణి దైవమై వఱలుచుండ పరమపావనమగు ప్రణవమునుండి భువి నవతరించి, సామజీకసంబంధితసంచారమై రాణి కెక్కినది గానము!

నిందుభక్తికలమునను, నిందురక్తివకమునను, ఏకాంతమున భజనముచేసిన కొలదియు, ఆత్మ వివకమై పరమాత్మసన్నిధానమున ఆనందవృత్తిమొనర్చును. ఆయానందనర్తనమే విగళితాన్య విషయికమగు నా యింద్రియమూర్ఛనమే, తన్మయావస్థ. అట్టివారి మ్రోలనే భగవంతుడు సాక్షాత్కారమొనర్చును. భగవానుని సైతము వలది వలపింపఁజేయునట్టి, సాక్షి సోలఁజేయునట్టి మహితసుందరగానము మహిళలపాలిటి సొమ్మగుట ది మా మహాద్భాగ్యము. పురుషులు తపస్సుచేసినను గడింపలేని కంఠమాధుర్యమాడువారికి సహజముగనుండును, అదియే జన్మమునకో స్త్రీగణముచేసిన పుణ్యావాప్తి! స్త్రీలలోనైన నొకండుకే పేలవముగనుండు కంఠమును పురుషకంఠమని హేళనచేయుదురు. పురుషులలో శ్రుతిజ్ఞులగు గళరవమును స్త్రీ కంఠమని కీర్తనచేయుదురు.

ప్రయత్నలోపముననో, ప్రబల ప్రోత్సాహము లేకపోవుటచేతనో, కాని యీనడుమ స్త్రీలు గానమున కపరిచితలైనారు. పురుషులకళయందు ప్రబలులైరి. ఇపుడిప్పుడు తలలెత్తుచున్న గానసంస్థలను పురుషులకే ప్రోత్సాహ మొసగుచున్నవి. ఆదరణలేకపోవుటచే స్త్రీల కడనుండి గానము విడియాకులు

పుచ్చుకొన సంసిద్ధమగుచున్నది. అట్టియెడ మహిళలయాజమాన్యమున నొకగాన సంస్థ నడుపబడుచుండువోగాయనీమణులకు సాహసముగ ప్రోత్సాహకరముగ నుండుననుదేశముతో శ్రీమతి నాళము సుశీలమ్మ గారు 1934 జనవరి 18 వ తేదీనాడు త్యాగరాయ వర్ధంతులలో ‘ఆంధ్రమహిళా గాన

సభ' యనుపేర రాజమహేంద్రవరమున గానకళారూపిణియగు సరస్వతీమూర్తి నారాధింప సమకట్టిరి. తొలివత్సరమున దీనిమండెవరును కూడిరాలేదు. కాని మలి వత్సరమునుండి దీని మహిమ కనబడసాగినది.

హిందూదేశమున నిట్టి సంస్థలేదని బాంబాయి దేశసులూకరు వ్రాయుచు దీనిని ప్రోత్సహపఱచిరి. అటనుండి పురస్త్రీలును పూనుకొని దీనికొక కమిటీనేర్పఱచి ఉత్సాహముతో పనిచేయ నారంభించిరి. నాటి నుండి యీసభ పున్నమిరేతిరులలో నెల బాలుని మాడ్కి ఏటికేడు పెంపుగాంచుచున్నది.

సంగీతము నేర్పుచున్న పసిబాలలకు ప్రోత్సాహమొసఁగి చేయూత నొసఁగుటయు, వచ్చి మఱచిన స్త్రీలకు జ్ఞాపకముఁ జేసి నల్వరిలో వారికి ప్రకృతిదేచ్చుటయు నీసభయొక్క ముఖ్యోద్దేశములై యున్నవి. ఈ సభాసాపకురాలగు శ్రీమతి నాళము సుశీలమ్మగారు తమ యింట నీసభ కనుబంధముగ వేఱుగ నొక గానపాఠశాల నేర్పఱచి బాలికలకు చితముగ గానము నేర్పుచున్నారు. అది మొదలీ సభవారి పాలకత్వమున జేగీయమానముగ నిర్వహింపబడుచున్నది. ప్రతివత్సరము మూడునాలుగు దినములు త్యాగరాయవర్ధంతలలో నీసభ జరుపబడుచుండును. అందు సుమారు ముప్పది నలునదిమంది బాలికలు స్త్రీలు తమ గానకళాకౌశలము నీసభయందు ప్రదర్శించి

సభ్యురాండ్రను పరవశుల నొనర్చుచుండురు. తొల్టియేడు శ్రీయుత మామిడన్న నారాయణరావు శ్రీయుత నాళము కృష్ణరావు గార్లు ఇందు పాడినవారికి రజతపతకములను దొడిగి యీ సభాబాల ముద్దుమరిపెములఁదీర్చిరి. తరువాత శ్రీమోతే కృష్ణరావు, శ్రీయుత ఆదుర్తి భాస్కరమ్మగారలు రజత పాత్ర, రజతచిత్రములనిచ్చి యీబాల కందము గూర్చిరి. ఈసభ కధ్యక్షిణిగనున్న శ్రీమతి నాళము సుశీలమ్మగారు నూరు రూపాయలను జదివించిరి. ఇంతియకాక శ్రీయుత మోతే గంగరాజుగారు 25-0-0లను శ్రీయుతులు పోలికెట్టి హనుమయ్యగారు, పైండా శ్రీరామకృష్ణయ్యగారలు ఇరువదేసి రూప్యములనిచ్చియు నీసభ నాదరించి యున్నారు. ఇంకను పెక్కండ్రుస్త్రీలు పదులు, పదునైదులు, నిచ్చి యీసభ కృతజ్ఞతకుఁ బాత్రులైనారు.

మొన్న జనవరి 21, 22, 23, 24 తేదీలలో నీసభ పంచమ వార్షికోత్సవము నాళము వారి సత్రమున శ్రీమతి సీతంపెట్టి సుందరమ్మగారి యాధిపత్యమున కన్నులపండువుగ, వీనుల విందుగ నెఱవేర్చబడినది. మొదటియేడు మొలబిళ్లలతోను, తరువాత చిత్రములతో నాడుకొంటతోను, వెండి గ్లాసులతో పానమునేయుటయే నేర్పి అంతతో తనివిసనిన ఈసభాసరస్వతి యీయేడు స్వర్ణపతకమును సైతము ధరించి తన యీడునకుఁదగిన పెంపుగనఁబఱచి మీఁదటికి నింక నెంత సౌబగుగుల్కునో

యని చూపజలయు, వినువారలయు మనస్సు లీరిక తెత్తుకోరికలతో క్రేళ్లురక తరి తియ్యము చొనర్చినది.

ఈయేడీ సభయందు సుమాదు ముప్పది నలువదిమంది స్త్రీలు బాలికలు పాల్గొని సభాకార్యక్రమమును ఉత్సాహముగ సాగించినారు. అందు ముడించి సీతమ్మ భాగవతుల లక్ష్మీసరసమ్మగార్ల సంగీతము వన్నె వాసి కెక్కినది. ఫిడేలు వాద్యమున, వీతికాపుర వాస్తవ్యులు శ్రీనివాసపరీక్షాగారి కుమారీరత్నము శ్రీమతి సరోజినీదేవిగారు తమ అసమాననైపుణిం బ్రదర్శించి మిన్నయని పొగడ్తకెక్కిరి. ఇంకను పల్వరు తమ గాన ప్రదర్శనములచే సభ్యుల నానంద పజచిరి. తదుపరి నడివల్లి వెంకటరమణ, గాడి డెల్లలలిత (7 ఏండ్లబాలిక) యను పూవ వయస్సు పాప లుల్లము లుల్లసిల్లనటుల ముద్దులు గుల్కునట్లు భరత నృత్యమొనర్చి హాయి గూర్చిరి.

ఈసభ రాజమందిరరాణుల కెంతేని గానమున ప్రోత్సాహ మొసంగుచున్నది. ఈసభ పుట్టినవెక్క నింటింట గానము వెలసినది. అటుకలపై నెక్కి బూజువట్టిన వీణ, ఫిడేలుమున్నగు వాద్యములు శుభ్రపడి రంగమనెక్కి “రాలగరగించు విమల గాంధర్వము”ను వెలయించుచున్నవి. ఈ సభలోపాడి మెప్పు పొందవలయునను నుద్దేశముతో చిటివయసు బాలికలు తమ తలిదండ్రులతో పోరి యిండ్లకడ సంగీతము చెప్పించుకొనుచు సభలలో అనాహిత

లయ్య రంగమెక్కి “రథిగిణితోం”అను తానమానములతో అవ్యక్త మధురగానము లొనర్చుచున్నారు. స్త్రీలలో పసికందులలో ఇట్టి అపూర్వ సంచలనము, క్రేళ్లురుకు సుత్సాహము కల్పించిన దీసభయే యనిన సతిశయోక్తి యావంతయు లేదు.

ఈ వత్సరము మోతే సుబ్బలక్ష్మిగారి జ్ఞాపకార్థమొసంగబడిన శ్రీయుత మోతే కృష్ణరావుగారి రజతపాత్ర పాటలయందు త్తమురాలగు శ్రీయుత ముడించి సీతమ్మగారి కొసంగబడినది. గాత్రముపాటయందే రెండవ బహుమానము శ్రీయుత ఎన్. వినాకపాణిగారిది శ్రీమతి శ్రీపాద సుబ్బలక్ష్మిగారి కొసంగబడినది. శ్రీమతి సరోజినీదేవిగారిని ప్రత్యేకముగ సంఘము వారొక వెండికప్పునిచ్చిబహూకరించిరి. ఫిడేలువాద్యమున శ్రీమతి విష్ణువజ్రుల వేంకటరత్నావతిగారిని శ్రీయుత నాగవరపు బుచ్చి అబ్బాయిగారి రజతపాత్రముతో సత్కరించిరి. వివిధ వాద్య సమ్మేళనమొనర్చి గాన మొనర్చిన (ఆర్కెస్ట్రా) శ్రీ మైసూరు లక్ష్మణరావుగారి శిష్యగణమునకు శ్రీయుత కొమ్మూరి బాల బ్రహ్మానందదాసుగారొక సంచార రజతపాత్ర (రోలింగ్ కప్) బహుమాన మొసంగిరి. వీణ వాద్యమున ప్రథము రాలిగా నిర్ణయింపబడిన శ్రీమతి ఊటకూరి లక్ష్మీకాంతమ్మ శ్రీయుత దేవత శ్రీరామ మూర్తిగారి బంగారుపతకముచే బాగుగా బహూకరింపబడిరి. నృత్య మొనర్చినబాలిక

లిక్వరకు నొక గానకళాభిమాని రెండు చిన్న రజతపాత్రల నొసంగిరి.

“ఇంతవఱకు ఆర్థికస్థితి ననుసరించి యేటి కొక్క సమావేశము జరుపుటతోడనే తృప్తి నందుచున్నాము. ఏటిపొడుగునను నెలకొక గానసభ జరుపవలెనని లోపల నెంతయో తమకము కలదు. ఇప్పటి కిందు 92 చందాదారు రాండ్లుకలరు. వీరుగాక గుమారు 30 మంది బహుమతుల నొసంగిరి. కొండఱింకను బహుమతుల నియ్యదలచి యున్నారు. మాపున్నెము పూర్తియగుచో దీని కీయేడు తలచిన దానికంటె ఇమ్మడిగ డబ్బు రావచ్చును.

ఇంతియకాక, యీసభ అఖిలాంధ్రులకు వర్తించు సభ. ఈ సభవలని ప్రబోధ మొక్క రాజమందిరమునకే కాక అఖిలాంధ్రమండలములకును లభించునట్లు చేయవలయునని మాయద్దేశము. కావున గానకళయందభిరుచి కలవారీ సభను తమ నగరల కాహ్వానించి యచట జరుపుకొనవచ్చును. ఇప్పటికి పొరుగుారివారి నిక్కడికివెలిచి పాడించుట తోడను, పొరుగుారివారిందు పాడుట

తోడను దమతమ కర్తవ్యములు నెఱవేరి నట్లంచరాదు. ఈసభను తమ యూళ్లలో నైతము జరిపి గానకళకు ప్రచారము ప్రబోధము కల్గింతురు గాత”మని కార్యదర్శిని విజ్ఞాపనము.

ఈ సభోద్దేశము లెంతయు ఉదారములై యున్నవి.

అందఱు నిందు చందాదారురాండ్లుగఁ జేరియు, పురుషులు విరాళముల నిచ్చియు నీ సభాబాలను పోషింతుగాత.

రాజకవ్వము గైకొనియు నాధనమునే తిరిగి వెచ్చించి ప్రజలను సౌఖ్యపెట్టునటుల ఏటికొకరూపిక నొసంగి దీనివలనగల్గు అమూల్యమును, శాశ్వతమునునగు నానందమును ప్రజలు చూరగొందురు గాక.

ఇటులే మితిలేని బహుమానముల నందుచు, చిన్నారిపాయముననే తనవచ్చిరాని తొక్కువల్కులతోడనే రసికజనుల హృదయముల నలరించుచు వారియమోఘాశీస్సుల నందుచున్న ఈ సుధామయ రసతరంగిణి చిరము జీవించునట్లు ఏకేశుఁడను గ్రహించునుగాక.

“అబ్బాయీ! ఏంచేస్తున్నావ్ ఇంతసేపటినుంచీ?”

“అన్నం తింటున్నానే—”

“నాయనా! కొంచెం తక్కువగా తినరా. ఈవేళ నీకు ముక్కులో ఏదో ఆపరేట్ చేయాలి, అది కాళీగావుండాలన్నాడు డాక్టరు.”

విల్లికి చరలాటము-ఎలుకకు ప్రాణసంకటము

శ్రీమతి పులిపాక బాలాభిపురసుందరమ్మగారు

నీత దొడ్డివసారలో కాఫీకాస్తాంది. రామారావు కచేరీలో వాణుకర్నీలో పడుకున్నాడు. ఇంతలో టాంబూళ్ళూన్ వచ్చి వుత్తరములు పత్రికలు అందిచ్చాడు రామారావుకు. అన్నీ వరసనే విప్పిచూచి చకచక చేతబట్టుకుని చూస్తూ పిలిచాడు నీతను.

బంట్రోతువచ్చి వుత్తరములు ఇవ్వడం చూచింది నీత. ఇంతలో భర్తపిలిచేసరికి ఏదో తనపుట్టినుంచి వుత్తరం వచ్చింది కాబోలు అనుకుని వడివడిగావచ్చి 'ఏమండి! మాతమ్మడు వుత్తరం వ్రాశాడా' అన్నది సంతోషంగా.

'ఈ వుత్తరములేమి రాలేదు. ఈ సంచికమీది బొమ్మ చూడు' అన్నాడు రామారావు వత్సకు.

'ఇందుకేనా పిలిచింది? ఇంకా ఏదన్నావు వుత్తరమేక పత్రికలో ఏదన్నా గొప్పసంగతులున్నవో అనుకున్నాను. ఏమున్నది చూసేందుకు?' అన్నది చిన్న బోయిన ముఖంతో నీత.

'సరే కాఫీతీసుకురా తరువార మాట్లాడుదాం' అన్నాడు రామారావు.

కాఫీతెచ్చి చల్లార్చిఇస్తున్నదిగాని పత్రికమీది చిత్ర పటము నీత మనస్సును కలదివేస్తూనే వున్నది.

'నీతా! ఎందుకట్లా కూర్చున్నావు. ఏదో ఆలోచిస్తున్నట్లున్నావే? కాఫీ త్రాగునీవుకూడా' అని తాను త్రాగి కప్పు అందిచ్చాడు నీతకు.

'వేరే ఆలోచనమీరలేదు. ఆలోచనా కారోచ శ్రీలు ఎంత చులకదనముగా ఎంత హేయముగా చూడబడుతున్నారని ఆలోచిస్తున్నాను గాని వేరే యేమీరలేదు. ఇవ్వాలి నాకు వికారంగావున్నది. కాఫీ ఆక్కరలేదు' అని కప్పు ఆవతలకుతోసి గోడకు చేరబడి కూర్చున్నది నీత.

'నీతా! ఎవ్వరో చిత్రపటము వ్రాసివారని నా మీద అలిగి కాఫీత్రాగకపోతే ఏంలాభం? పురుషులంతా వక్కటేకదా అని కాబోలు నీ అభిప్రాయం?' అన్నాడు రామారావు కొంచెం కోపసూచకంగా.

'ఎవరో వ్రాసిన వాళ్లమీద కోపంగావుంటే మీ కెందుకూ కోపం? నేనేమి అనడే?'

'మా పురుషుడే కనుక నాకు కొంచెం కోపం వస్తుంది.'

'అట్లాగా? ఇట్లాంటి బొమ్మలు వేకారంటేనే మీకు కోపంవస్తుంటే? ఈ బొమ్మలు చూస్తూంటే మా కెల్లావుండొచ్చుకో మీరే చెప్పండి? పూర్వ కాలము శ్రీలు ఎంత గౌరవముగా చూడబడ్డారో ఎంత అమూల్యమైన వస్తువుగా వాడబడ్డారో ఇప్పుడు అంత చులకదనముగావున్నారు పురుషుల కలముక్రింద శ్రీలు. ఈ వ్రాతలు, ఈ చిత్రపుటలు చూస్తూవుంటే మహారణ్యములా అగ్నిలేకుండా వాటంతటకీ దహించుకొనిపోయే వృక్షాల్లాగవున్నాయి మా శ్రీల హృదయాలు. శ్రీలు కోమలహృదయులు. వెన్నవంటి మనస్సుకలవారు. వెన్న పొయ్యిపెగను పెట్టిలే కరగినట్లుగా మీ కలంపోటులు పెగలకు కరగి పోతున్నవి. శ్రీలు ఈ చిత్రపుటలకు చూచి తలలు వంచుచున్నారు' అన్నది నీత నేలవంక చూస్తూ.

'ఐలే! నీతా! నేను వక్కమాట అడుగుతాను కోపము రాదుగదా?'

'కోపమెందుకూ? మాకు కోపమొస్తుంది అనే గౌరవమగియినదలు మీకు మాయండుంటే ఈ పత్రికలను ఇంతదూరము తెచ్చి వృద్ధిచేస్తారా?' అన్నది నీత.

'ఎన్నడూ ఎక్కువగా మాట్లాడి ఎరుగని నీవు ఇంత శ్రీవముగా మాట్లాడుటకు విచిత్రవలన మీకు

కలిగిన వస్త్రమేమున్నది? అన్నాడు రామారావు వత్సరూ.

‘మీరు సంతోషము; మాకు దుఃఖము. వస్త్రము గాకేమి? గౌరవవస్త్రముకంటె ఇంకేమి వస్త్రము కావాలి? దబ్బు వస్త్రమైతే మళ్ళీ సంపాదించుకోవచ్చు. గౌరవం వస్త్రమైతే ఎల్లావస్తుంది? అనాది నుండి భారతశ్రీలు ఎంత గౌరవముగా తమ శిలమును కాపాడుకొనుచున్నది మీశ్వరకు తెలిసిన విషయమే. అట్టిసంతతికి చెందిన మాయెదుట నేడు ఈవిధముగా వస్త్రవిహీనములగు చిత్తరువులను వ్రాసి ప్రదర్శిస్తూంటే మా హృదయాలు ఎంత వేదనపడుతున్నాయో మీ కేంతెలుస్తుంది? సీతా, సావిత్రి, అవతూయ, దమయంతి, ద్రౌపది మున్నగు పతివ్రతామత్యులు తమ శిలముకొరకు యెన్నో కష్టములు అనుభవించిరి. పద్మిని, రాణీసంయుక్త మున్నగు రాజపుత్రశ్రీలు ప్రాణములు నైకము కోల్పోయినది జగత్పసిద్ధము. అట్టి పూజనీయముగు శ్రీమూర్తిని సవీరకాలపు చిత్తరువులవల్లను, వ్రాతలవల్లను ఎట్లు హేయము చేస్తున్నారు చూడండి. ఇంత కోపనీయము ఇంకొకటి కలదా? మా శ్రీలలోకూడా ఎంతమందియో కథలులున్నారు; ఉపన్యాసకులున్నారు; కవయిత్రులున్నారు; చిత్రకళానిపులులున్నారు. ఎవ్వరైనా ఎప్పుడైనా పరుల వగౌరవ పరచుట ఏగ్రంథములలోనైనా ఏ పురికలలోనైనా దూరదూరం చెప్పండి? అన్నది సీత గద్దడకంఠముతో.

‘సీతా! నీవు ఇంత కనిపెట్టోయ్యుచున్నావు గాని నేను చెప్పిన బొమ్మలు మన దేశభూమి కావు. మీరు కూడా సవీరలే కదా పత్రికనుమాత్రము సవీరం అని అక్షేపించుటెండ్రు? మీమీద వ్రాకామా అంటావే? వ్రాయరాదూ చూద్దాం’ అన్నాడు రామారావు గరువంగా.

‘అంత గరువంగా మాట్లాడుతున్నారు మేము

వ్రాయముకదా అని కాబోలు? ఇటువంటి హేయపు ప్రసంగముతో మాకు పనిలేదు. మేము వవీరులమైతే కావచ్చుగాని మా హృదయాలుమాత్రం వవీరములు కావు. శ్రీ సవీరగాని పూర్వాచారపరాయణి గాని తన ధర్మమును తన శిలమును తన భక్తిని విడనాడదు.

‘నీ వెప్పుడు ఈవిధముగా మాట్లాడలేదంటారు. ఎప్పుడు బోటిచేడలాగ మాట్లాడితే యెంలాభం? సమయం వచ్చినప్పుడు మితముగా మాట్లాడినంతమాత్రమున మాకేమి తెలియదనుకుంటున్నారు కాబోలు? సమయంవస్తే మేముగూడ రాజ్యాంగవిషయాల్లోగాని, ఉద్యోగాల విషయాల్లోగాని, రణరంగములలోగాని మీకుతీసిపోము. మితముగా మాట్లాడినంతమాత్రమున శ్రీకి బిశ వ్యక్తిత్వముకూడా లేదని తలంచి అటవస్తువుగా భావిస్తున్నారు కాబోలు. శ్రీయొక్క ఆశయములు, తెలివితేటలు గౌరవనీయమైనవి నిష్పవీరని పురుషులైన చందముగావుంటాయి గాని శ్రీ అటల కానీరదు. అవసరము వచ్చినప్పుడు శ్రీయొక్క తెలివితేటలు కార్యకూరత పుష్కలమగుచు గాని అవసరప్రసంగము కలుగచేసుకునే వ్యక్తికాదు శ్రీ.

‘అశ్రీలు మన దేశపువారు కారు అని చెప్పినంత మాత్రమున మా హృదయాలు గాంతించునా? నీ దేశభూమిపై నేమి. జాతిఅంతయు వక్కలేకదా? అబొమ్మలు చూచి నేను సహించలేనండీ! అని అక్కడనుంచి లేచి వెళ్లింది సీత.

‘సీతా! ఈ కోపమొదల వంట అలస్యంచేసేవు సుమా నేను అర్జంటుగా అఫీసు వెళ్లాలి’ అన్నాడు రామారావు.

‘మా కల్లాటివేషా లేమీలేవు. కోపమొచ్చి వంట అలశ్యం చెయ్యడం, మాట్లాడకపోవడం. ఇట్లాంటి అవసరాలు మాదగ్గరుంటే యెక్కువేమున్నదీ? మాకు ఎల్లప్పుడు వక్కటే వోర్పు. వక్కటే మనస్సు’ అన్నది సీత స్నానానికి వెళ్లతూ.

గృహ లక్ష్మి

నీర జాత్యభిమానం కలది. పరిభక్తి దైవభక్తి ఆమె ముఖ్యవ్రతాలు. ఎన్నడు భర్తకు ఎదురు జవాబుచెప్పి ఎరుగదు. ఇప్పుడు జాతివిరుద్ధమైన గర్వలాభ మాట్లాడక తప్పింది కాదు. ఆమె మనస్సు ఆమెను తొందరపెట్టింది. తొందరపడి ఏమి మాట్లాడామో అనుకుంది. సమయం వచ్చినప్పుడు మాట్లాడకపోతే ఎల్లాగా అని తపశుతానే సమాధానపరుచుకుంది.

—

రామారావు చాలా తెలివితలవాడు. తనకుద్యోగమేమో తనపనేమోకాని ఒకరితోలి ఒకరిప్రస్తావన కలుగజేసుకొనేవాడు కాదు. బాగా చదువుకున్నవాడు కావడంచేత ఎప్పుడన్నా తనభావాలు తెలియజేయకపోతే ఏదోవక వ్యాసముగా ప్రాప్తావుంటాడుగాని ఒక వ్యక్తిని గురించిగాని ప్రాసేవాడు కాదు. సమయం వచ్చిందిగనుక తొంచునేవు తమాషాకు బార్యతో ఘర్షణగా మాట్లాడటమేగాని ఆయన మనస్సులో స్త్రీని చూచుకుని గురించి విశ్రితమైన ద్వేషి లేమీలేవు.

నీత! వంటచేస్తున్నదిగాని ఆమె మనస్సులో చిత్తరవులను గురించి ఆలోచిస్తూనేవున్నది. వస్త్రవిహీనములగు బొమ్మలు ఆమె కన్నుల ఎదుట కనిపించినట్లేవున్నది ఆమె మనస్సుకు.

‘ఇవ్వో సమాజములో ఈ చిత్తరవులను ఈ ప్రాతలను గురించి మామెంబర్లందరూ ఆలోచించి ఒక తీర్మానము చేసి ప్రతికాధిపతులకు తెలియజేయాలనుకున్నది. వంటతయారుచేసి భర్తరాక కెదురుచూస్తున్నది నీర.

‘నీతా! పదిన్నరైంది వంటైందా?’ అన్నాడు రామారావు రెండుచేతులా దరవాజపట్టుకు తొంగి చూస్తూ.

‘వంట చాలానేపైంది. మీరాక కెదురుచూస్తున్నాను’ అన్నది నీర ఎదురుగావచ్చి.

‘వంటలే నీదేవతార్చనైందా?’

‘నాకేమి దేవతార్చన?’

‘ఏదో గంటవాయిస్తావుగా అందుకని అన్నాను’ అని పకాపకానవ్వాడు రామారావు.

‘ఇందుకే మీకు వివరపడకుండా చేస్తాను. దేవుడంటే ఆంశనవ్వెందుకు చెప్పండి?’ అన్నది నీర దీనంగా.

‘నాతోయి దేవుణ్ణుంటే కళ్లుపోతాయని నాకు మట్టుకు తెలియదూ? నీకే మరిచిపోతావని జ్ఞానము చేశాను. దేవుడంటే నాకు ప్రేమే.’

‘ప్రేమవుండి మనమేం పెడుతున్నాం దేవుడికి? మాత్రలు వారిని మేత్రలు మనవి అని పెద్దలు చెప్పి పట్టు దేవుడికేం కర్చు పెడుతున్నాం నున?’

నీర కంచము చెంబు పీట అన్నీ నిర్ధంచేసి వడ్డన పూర్తిచేసింది.

రామారావు స్నానంచేసి పట్టుపంచ కట్టుకుని భోజనానికి కూర్చుని నీరముఖమువంక తేలిపారచూచి ‘ఏదో ఆలోచిస్తున్నట్లున్నావు?’ అన్నాడు.

‘ఏమీలేదు మీరు భోజనంకానియ్యండి.’ అన్నది నీర.

భోజనం అవుతూవుంది. ‘ఆలోచనేమిటో చెప్పావుకాదే?’ అన్నాడు రామారావు.

‘చెప్పకేమీ? మీకు చెప్పకుండా ఎల్లాచెప్తాను? ఇవ్వో సమాజానికి పెళ్లుతాను కాఫీ తొందరగా వస్తారా? అన్నది నీర కెదురుచూపుతూ.

‘ఇందుకేనా ఇంక ఆలోచన? ఏమో పెడిరిపోతు అడుగుతున్నావు. కాఫీకి రావడానికి తీరుబడి కాదు. హోటల్లో పుచ్చుకుంటాను నీ ఇష్టంవచ్చినప్పుడు పెళ్లు.’

రామారావు భోజనంచేసి పెళ్లిపోయాడు.

పీల్చికి చరలాటము—ఎలుకకు ప్రాణసంకటము

గోడనున్న గడియారం మూడుగంటలు కొట్టింది. శ్రీ సమాజానికి సీతే కార్యదర్శి. గమక మధ్యాహ్నం మూడుగంటలకల్లా మెంబర్లందరికీ నోటీసులు పంపింది. తాను కూడా తలచువుకుని ప్రయాణమై వెళ్లింది సమాజానికి. మెంబర్లంతా వచ్చి సభ చేశారు.

3

‘ఏం. సీతా! మీ మీటింగులో ఏమి తీర్మానాలు చేశారో?’ అన్నాడు రామారావు.

‘మేము ఏం చేస్తే మీకెందుకూ? అంత తొందర పడుతున్నారా?’

‘ఏమి లేదు పూరికేనే విందామని’.

‘అహ—అది వాదులెండి. తమరు కూడా వ్యాస కర్తలే గమక అడుగుతున్నారు. లేకపోతే మేమేం చేస్తే మీకెందుకూ? చెప్పండి? మా సమాజంలో ఈవేళ ప్రపంగాలు జరిగినతరువాత నేను జరిగిన తీర్మానం ఇది. ‘పత్రికలు వ్రాయుచున్న వారెలు వేయచున్న చిత్తరువులు చూచి శ్రీలహృదయాలు చాలావేదప పడుచున్న పని ఇక్కాలపు కథకులు చిత్రకారులు తెలుసుకొనవలెనని ఈసభవారు హెచ్చరించుచున్నారు.’

‘మజియే వ్యాసకర్తలూ చిత్రకారులూ తమ కళా సృష్టణ్ణుకను కళాకాలమును, వాక్యచాతుర్యమును, చిత్రరచనాపటిమును సద్వినియోగముచేయక వృథా చేసుకొనుచున్నారు గదాయని ఈసభవారు విచారించుచున్నారు.’

‘ఇకముందు ప్రచురించబడే గ్రంథపత్రికాదులలో ఈవిధమగు వ్రాతలనూ చిత్తరువులనూ నిషేధించ వలెననియే వ్రాయువారిని మందలించవలెననియూ ఈ సభవారు పత్రికాధిపతులనూ ముద్రాలయాధికారులనూ ప్రార్థించుచున్నారు.’

అందరు విని ఆమోదించారు’ అంది సీత.

‘మీ శ్రీలమిద ఎవ్వరు వ్రాస్తున్నారని శ్రీలందరు ఇంతకట్టుగట్టి ఇంత ఆలజడిచేస్తున్నారు. మాకు మట్టుకు అల్లావుందమా? మీరు వ్రాశారని.’

‘ఆధయం మీకెప్పుడువద్దు. ఇదివరకు వ్రాయలేదు. ఇప్పుడు వ్రాయటంలేదు. ఇకముందు వ్రాయమని మా శ్రీలందరికీరవునా నేనే చెప్పగలను. మాకు పురుషవర్ణవతో పనిలేదూ అని వ్రాసిఇవ్వమన్నా ఇచ్చుటకు సిద్ధముగావున్నాను’ అన్నది సీత ధైర్యంగా.

‘సీతా! నేను ఎప్పుడన్నా శ్రీలవర్ణవతో కథలు వ్రాశానేమి చెప్ప?’

‘వ్రాయకేమి? అంతా ఇల్లాగే అంటారు. ఎక్కువగా వ్రాయకపోయినా సమయంపచ్చినచోట పువొత్తుల్లా నూరేకారంలాగ వాక్యాలు వేస్తునేవుంటారు. చక్కని శ్రీఅంటే అందరికీ అర్థంకాదా? ఆమె నిలువంతా వర్ణించడమెందుకు? ఇక ఆపత్రికలమాట తలపెట్టకండి నాకు వర్ణమందుతుంది. ఇవిగో తమల పాకుల చిలకలు.’

‘.....’

‘పుచ్చుకోండి. అనుగో రాధ కదులుతున్నాడు లేచి ఏడుస్తాడు.’

‘పత్రికలంటేనే కారంచల్లినట్లు మందుతున్నదే నీకు? నాకెందుకు మీగొడవ తమలపాకులు ఇల్లా ఇయ్యి.’ అని పక్కవ వవ్వాడు వికటంగా రామా రావు.

‘అల్లాగే వుంటుంది. మీరుచేసేపని మీకు నవ్వు గాకపోతే చేస్తారా? ‘పీల్చికి చెర్లాటం ఎలుకకు ప్రాణసంకటం’ అన్నట్లు మీకు నవ్వు మాకు దుఃఖం’ అని తమలపాకులు ఇచ్చి చిత్వనలేచి ‘వెళ్లిందిసీత. తెల్లవారితే మామూలే. అలు మొగళ్లకోసపు అడ్డమీద పెసరగింజ దొర్లనంతసేపేగా.’

శిరోజములు

శ్రీమతి ఆర్కాటు సత్యవతిబాయిగారు

శిరోజము లనగా తలయందు పుట్టి నటువంటివి; తలయందు పుట్టునట్టివి పేలు, తలనొప్పి, ఆ లోచనలు మొదలయిన వెన్నోయున్నను, ఆపదము తలవెండ్రుకలకు మాత్రము రూఢిగా చెల్లుచున్నది.

పూర్వకాలమున నీ శిరోజములకు మిక్కిలి యాధిక్యము నిచ్చుచుండిరి. సౌమంగల్యమును దెల్పుటకు శిరోజములే గుర్తుగనుండెను. ఎన్ని వెండ్రుకలుండిన నంత యందమని పూర్వము తలంచుచుండిరి. పురుషులకూడ పొడవైన కురుల నుంచు కొనుచుండిరి. స్త్రీలకు పురుషులకంటెను కురులయం దెక్కువ మక్కువయుండెడిది. పూర్వము కురులు దట్టముగ పెరుగుటకై చక్కనిపోషణ గావించుకొనుచు, ప్రతిదిన మును తలంటుకొనుచుఁ జాల చిక్కులను వడుచుండిరి. పురుషులకంటెను స్త్రీలకు నిడుపైన దట్టమైన శిరోజములుండిన నంద మని వాని యభివృద్ధికై మిక్కిలి కష్టపడు చుండిరి. కురులుండి, చక్కగనుండిన స్త్రీ పురుషులను పూర్వకపులు మిక్కుటముగ నల్లని వెండ్రుకలయినయెడల తుమ్మెదలకు పోల్చి వర్ణించుచుండిరి. పూర్వము ద్రౌపది, సీత మున్నగువారికి నిడుపైన వెండ్రుక లుండెననియు, నవి నల్లనై మృదువుగనుండె ననియు మనము పురాణములందు జదువు చున్నాము. దుశ్శాసనుడు ద్రౌపది తల

వెండ్రుకలను బట్టికొని దుర్యోధనుని సభ కీడ్చి తెచ్చెను. ఆమె కురు లంత పొడవుగ నుండుటబట్టియే కదా యత డట్లు కావించెను? ఆమె వెండ్రుకలను పట్టినంతనే యామె యాతని శపించుచు తన పవిత్ర మైన వెండ్రుకలను ముట్టుకొనెనని మిక్కిలి దుఃఖించెను గాని తనకైన యవమానమును కూడ నామె యోచించలేదు. సీత తా నశోకవనమందున్నప్పుడు తన యవయవము లెంత కృశించినను చింతనొందలేదు, కాని తన “నిడుద పెన్నెరవేణి జడనుగా ధరియించి యుంటి”నని రామునికి చెప్పమని హను మంతునితో సందేశమంపెను. ఈ యుదాహరణములనుబట్టికూడ పురాతనులు కురుల కెక్కువ యాధిక్యమిచ్చుచుండిరని తెలిసి కొనగలము.

నేటి కురుల పరిస్థితి నాలోచింతము. ఆంగ్లేయుల పరిపాలనమునందున్న మన దేశ స్థులు వారి యాచారములను, పద్ధతులను ననుసరించుచున్నారు. ఆంగ్లేయులు శిరోజ ములను కత్తిరించుకొని యది సాగనుగ నుండునని తలచుచు వీధులందు తిరుగుచు డగా చూచి, మన నేటి నవనాగరికులు వారి ననుసరించి తామును కురులు కత్తి రించుకొనిన సాగనుగనుండురని తలచి కత్తిరించుకొనుచున్నారు. వీరు పురుషులే గాదు, స్త్రీలుగూడను! పూర్వము భర్త

అమరావతి శిల్పచిత్రములందొక రూపము

బళ్ళారిమండల విద్యావిషయిక ప్రదర్శనముల సందర్భమున
 Indian Maypole Dance నృత్యగాన సహితముగ నభినయించి ప్రజ
 లనురంజించిన బళ్ళారిరాజకీయోన్నత బాలికాపాఠశాలా విద్యార్థినులు.

చిత్రము వ్రాసినది : గ్రామీణులు

చనిపోయిననే కురులు కత్తిరించుచుండిరి. కాని నేడు భర్తలున్నను, 'ఫేషను' (Fashions)లకు లోనై, కురులు కత్తిరించుకొని తిరుగు చిగురుబోడుల (Bobbed heads)ను పెక్కుమందిని చూచుచున్నాము గదా! వారి మోము లెంత కళావిహీనములుగనుండునో మనకు తెలియునుగదా? పూర్వము దట్టముగ శిరోజములను పెంచుకొని శిరమునం దనేకాభరణముల నుంచుకొని మిక్కిలి ఘోగడ్డగాంచిరి. నేడు మన దేశము దౌర్భాగ్యస్థితియందున్నందున తలకు రాచుకొనుటకు నూనెయు, తలంటు కొనుటకు శీకాయము ఖర్చుగునని కురులను కత్తిరించుకొని వికారస్వరూపులగుచున్నారు. విధవలుమాత్రము కురులను పెంచుకొన కూడదని పూర్వీకుల యాచారములందుండెను. కాని నేడు సధవలును వేండ్ల కలను తీసివేసికొనియున్న నందమును పోగొట్టుకొనుట మిక్కిలి హేయము.

శిరోజము లుండిన యెడల నెంతటి వికార స్వరూపులును, కురూపులును కొంచెమైన నందముగ కానబడుదురు. నిడుపైన శిరోజములుండిన నిష్టానుసారముగ సర్వాభరణములతో నలంకరించికొని వివిధములైన యలంకరణములను జేసికొనవీలగును. రోజు, మల్లె, సంజెగ మొదలగు పలురకములైన సుగంధపుష్పముల నలంకరించికొని వాని వాసనలను చూచుకొని యానందింప వీలగును. కాని శిరోజములను తీసివేసికొని కళావిహీనములైన మోములతో నుండిన యెడల మన భారతమాతకు లోటుచేసిన వారమగుదుము.

కాన ప్రతిస్త్రీయు చక్కని వెండ్రుకలను పెంచికొని శిరోజముల సౌందర్యము ననుభవింపవలెను. నిడుపైన కురులుగలవారు వానిని పెక్కు జడపిన్నులుగ్రుచ్చి చిక్కుచేసికొని పాడుచేసికొనక తగినరీతి నలంకరించుకొనుట మంచిది.

ఎంత గష్టింప ఫలమేమి యేమిమిగులు!

- గీ. మింట మద్యాహ్న సూర్యుండు మంటలెగయ; శ్రమముచే ముద్దునగు మోము కమలిపోవ నేవ్వదబిందులునుదుటిపై చిందులాడ, పేదపల్లికపూర్ణించె పేదరాలు.
- గీ. ఇల్లుజేరంగ హృదయంబు దల్లడిల్లు, యిభగమనగతిఁ గనలేక యినుడుఁగ్రుంగఁ జలదమాలోన వినువీధి నలమికొనుచు, గర్జ కామోదముగఁగుర్చె వర్షధార.
- గీ. అలజడియు వీడఁదడివానఁ జలకమాడి, వసతికరుగంగనిలచెనా వట్టితట్ట దూరమగునేని విధిబలం బేరికైన, నెంతగష్టింపఫలమేమి! యేమిమిగులు!

మందరపు పద్మనాథాచారి,

సేవాసదనాలు — ప్రభుత్వకర్తవ్యము

‘సద్య’

‘మానవసేవయే మాధవసేవ’ అంటూ ఉంటే ఆధ్యాత్మికచింతతో మునిగిపోతున్నటువంటి హిందువులకు పరమసంతోషము. ఈసంతోషము ఆవాక్యము సుచ్చరించడములోనే ఉన్నదిగాని కార్యాచరణలో నాస్తి. నిజంగా అంతఃకరణ పరిశుద్ధతతో ‘పరోపకారార్థ మిదంశరీరం’ అని అయూచితముగా ‘మాధలేషు కదాచన’ అంటూ సంఘసేవచేసే ఉద్దేశమైనాగలవారు ఈభారతదేశములో ముప్పది యెదుకోటి జనులలో ఎందఱుంటారు? దర్మిదులలో మగ్గిపోతున్న యీదేశములో సంఘానికి కాదు గదా తనకుదానే సేవచేసుకోవడానికై నా పూర్తి అవకాశములున్నవా? సరే ఉన్న ఆకొద్దిమంది సంగతి అవాచ్యము—ఎందుకంటే వారు కులాసాగా మోటారుకార్లలో తిరుగుతూ రేసులు, క్లబ్బులు ఇత్యాది (అ) సద్దోష్టిలో వాళ్ల తాహతు, మర్యాద నిలుపుకోవడానికి అప్పుసప్పులైనాచేసి కాలక్షేపంచేస్తుంటే అదే వారికి మాధవసేవ.

ఏదెట్లున్నా ఇదొకసేవ. దీనినే పెక్కువిధాల క్లాఫిస్తుండేవారు. మన శాస్త్రకారులు, మన పూర్వులు. నేడిట్టి ‘సేవ’ తుచ్ఛముగా సీచముగా కనబడుతున్నదంటే అది (కలి)కాలమహత్త్వమని ఒప్పుకోవలసిఉంటుంది. అంతే. కానీ మొత్తము మీద సంఘసేవకు అవకాశముదొరికితే యెన్నడైనా గర్వోపతగ్గవిషయమే. అవకాశములూ, అభివృద్ధి తగినంతపున్నా ఇప్పటికిని దీని నొక ‘వ్యాపారంగా’ (Profession) విదేశీయులు పరిగణించరు.

సంఘసేవచేయడానికి తర్ఫీదు, పొందినదే ఆసేవ ప్రయోజనవంతమగును. లక్ష్యము, శిక్షణ—యివి లేకుండ నియమరహితమైనసేవ బూడిదబోసిన హవిస్సేకాకుండా కొన్నిచోట్ల అపాయము, అపకారముకూడా చేస్తుంది. ఈవిషయములో విదేశీయులలో ఎట్లు జరుపుకున్నారో గమనించుట మంచిది. సంఘసేవ శిక్షాపాఠశాలలు ఏర్పడుటకు కారణము సోదరమానవులకు సేవ చేయడానికి ప్రజాసమూహము ములోకర్లిన ఉత్సాహము. ఈ ఉత్సాహము అధికమగుకొద్ది—అంటే సంఘసేవ అభిలాషులసంఖ్య యెక్కువగుకొద్ది—వీరిపట్టుదలలో ఒక క్రమత యేర్పడినకొద్ది పాఠశాలలు నిర్మింపబడుతూ ఒక నియమ ప్రకారము అందఱికిని శిక్షణ యిస్తుండేవారు. అసలు ఈపాఠశాలల నిర్మాణమునకు విద్యాసంస్థలు పూనుకోలేదు. వీటిలో చదివే వారిసంఖ్య హెచ్చవడము, వీటి ప్రయోజనము దినదినము వృద్ధి పుతూ వికడం కాతోన్వితకొద్ది విద్యాసంస్థలు వీటితో సంబంధాలు కల్గించుకొని తల్సంస్థాభివృద్ధికి సంపూర్ణసహాయము చేస్తూవచ్చినవి. అదిలో సేవాభిలాషులకు పాఠ

కాలలు నిర్మించడానికి అక్కడక్కడ వెలసిన సాంఘిక సంస్థలే ముఖ్య కారణాలు.

అమెరికాలో ఇప్పటికీ ఏలదియేండ్ల క్రితమే యేర్పడిన యాపాతకాలలలో ముఖ్యముగా నీక్రింది మూడు విషయములు బోధింపబడుతున్నవి. 1. సాంఘిక నేతకు మూలాధారమూత్రములు, 2. సాంఘిక నేతకు అనుగుణమైన కాన్త్రసిద్ధాంతములను యభివ్యముగా స్వీకరింపదము, 3. సాంఘిక నేతాపరమార్థము—తద్విధానము. ఇట్టి విద్యాభ్యాసము ఒకటి రెండేండ్ల దాకజరిగి యీకాలములోనే బాహిరజగత్తులో కావలసిన తీర్చిది పొందుచుండవలె. శిక్షణ పూర్తి అవడముతో ఆయాపాతకాలలు ఒక ధృవపరమిచ్చేవారు. కానీ ఈయూర్థలో శిక్ష పొందడానికి వచ్చేవిద్యార్థులకు ఎట్టి అర్హత లుండవలెనో తేల్చదము చాలా కష్టముగాఉన్నది. మొదట ఎన్ని బాధలు పడినా యీయూర్థలో ఇప్పుడు, దిగ్గిలపొందిన వార్తకే ప్రతేకము.

ఈపాతకాలల్లో ఇట్టిసంఘాలలో స్త్రీలసంఖ్యయే చాలా యెక్కువగా ఉండదము ఒక్క అమెరికాలోనేకాదు. యూరోపుఖండంలో ఇంకకంటె విపరీతముగా ఉన్నదిసంగతి. జర్మనీలోనైతే నేవాసంఘాలు కేవలము స్త్రీసంఘాలుగానే ఉన్నవి. బ్రెజియము జర్మనీదేశాలలో నేవాశిక్షణలాసగు పాతకాలలు ప్రభుత్వాధీనములుగా ఉండదము ప్రళంసనీయవిషయము. మీదుమిక్కిలి యాపాతకాల ధృవపత్రము పొందినవార్లు ప్రభుత్వములోని పదవులకు ప్రవేశించవచ్చును.

"Social work, like teaching, is predominantly a women's profession" (Mary Clarke Burnett) (సంఘ నేత ప్రధానముగా స్త్రీసంబంధి వ్యాపారము) అనేమాత్రము సర్వజనాంగీకారము బడయగలదు. స్త్రీసంస్థ లెక్కువయ్యేకొద్ది యిట్టి పాతకాలలు, తద్వారా శిక్షణపొందిన నేవాధిలాడు

యవతులు యెక్కువయ్యెదరు. స్త్రీసంస్థలకు బలమెచ్చేకొద్ది సంఘ నేత అధికమవుతుంది. జర్మను యుద్ధసమయములో ఆయాదేశస్త్రీలు స్వదేశమునకు సహాయపడుటకు పూనుకొన్నారు. రెనకీప్తములేకున్నా స్త్రీ సహకారసామర్థ్యములకొసము ఆ ఏ క్వి తో ప్రభువు వోటింగుహక్కు ప్రపాదించుచట్టము నొక కావని గావించినాడు. అమెరికాలో ప్రెసిడెంటు విల్సన్ యుద్ధవిజయకాంక్షకు పార్లమెంటులో స్త్రీల ప్రాతినిధ్యము అవతరమనిగుర్తించి వారికి వోటింగుహక్కిచ్చినాడు. రష్యాదేశములో స్త్రీ పురుషభేదము అసలు తీసివేసినారు. ఇట్లు ప్రతి దేశములోను స్త్రీస్థానము సంఘములో రాత్య పుకూవచ్చి నేటికి మంచి ఉచ్చదకలో ఉన్నవంటి మనదేశములో అత్యధమాధమస్థితిలో ఉన్నచానికి చాలా సిగ్గుపడవలసియున్నది. బార్నాబ్జ ప్రక్ష్ గారు ఎక్ పైక్లొపీడియాలో "Except for few educational projects the British Government has done nothing to improve the status of Indian women, particularly the lower castes Demands for women's rights have been part of Indian National Movement, in which women have been prominent....." అని భారత దేశస్త్రీలగుర్చి స్పష్టముగా వచించియున్నారు. అంగ్లప్రభుత్వమువల్ల మనకు కలిగిన వస్తుకష్టములు మనకు వింతవుట్టించేవికావు. శ్రీ గాంధీమహాత్ముని పుణ్యమా అంటూ అక్కడక్కడ స్త్రీసంఘములు పుట్టి జాతీయవికాసమునకు వోడ్పడుచున్నవి. మానవ నేత విజముగా మాధవనీవయని చేసేచూపెట్టి అక్షరకః నిరూపించినది గాంధీమహాత్ముడవడములో సందేహము లేదు. జాతీయోద్యమము బయలుదేరి విజృంభించినతర్వాత సంఘములో స్త్రీశిక్షణ స్థానము లభించినకొద్ది స్త్రీలోకమున కీవజుజరిగిన లోపము లను పదుటకు పెద్దలు పూనుకొన్నారు. వారును అక్కడక్కడ విశ్వవిద్యాలయములు, నేవాసవములు—పీటినిస్థాపించి స్వోద్ధరణకై పాటుపడు

గృహలక్ష్మి

కున్నాడు. ముఖ్యముగా ఇంతవఱకున్నది నేనా
పదనాదిసంస్థలలో విద్యకే ప్రాముఖ్య మొసగబడు
తున్నది. వీరికి సంఘసేవలో ఆసక్తికలుగుటకు దేశసేవి
కలగ తగ్గింపుచేయుటకు తన పాతకాల లి.తవఱకు
మనదేశములో ఎక్కడనాని స్థాపించబడలేదేమో?
సత్యాగ్రహోద్యమములో పెక్కుశ్రీలు కారా
గృహమునకు వెళ్లివారంటే దానిలో పెద్దశిక్షణ,
తగ్గింపుపొంది యెవరును వెళ్లేదు. అదిన్ని కైలు
మంచి తిరుగా వచ్చినతర్వాత మరల సంఘసేవ
(అంటే దేశసేవ)కు పూనుకొన్నవారు చాలాతక్కువ.

గ్రామోద్ధరణఅని మూలములలో వాపోతున్న
మన మంత్రితర్గమ సంఘసేవకుల సహాయములేక తమ
ఆశయముల సెరవేర్చడము పరమదుష్కరము.
బాగుగా తగ్గింపుపొందిన వాలంటీర్లు (ముఖ్యముగా
శ్రీలు) ఉంటేనే ప్రభుత్వమువారు ప్రజలకు చేస్తున్న
మంచిచెడ్డలు గ్రామాలకు వ్యాపించడానికి వీలవు
తుంది. జర్మనీమాదిరి మనదేశములోకూడా ఇట్టి

దండును తయారుచేస్తేనే ముమ్మందు దేశానికి లాభ
ముంటుంది. ప్యూయికలో వైవాలో శ్రీలు కుపా
కులచేబూని యుద్ధము చేస్తున్నారంటే వాళ్లకుగలిగిన
శిక్షణయే వాటికన్నిటికి ప్రభుత్వకారణము. ఈదండు
తయారుచేయడానికి ప్రభుత్వమువారు పాతకాలల
నిర్మించి అందులో ఉత్తీర్ణులై ధృవపత్రమునందిన
వారికే Propagandists గా నియమించితే యెంత
బాగుంటుంది? వీళ్లకు తీరమెంత యివ్వవలెననిప్రశ్న
బయలుదేరుతుండేమో? అధమము ఒక ఎలిమెంటరీ
స్కూలు టీచరుకిచ్చే తీరునిస్తే ప్రస్తుతము చాలు
వనుకొవచ్చు. తీరమెంతైతేను దానితో రాక్కలేదు.
చేస్తున్నపనియొక్క ఉత్తమత్వమే ప్రధానము. వార్ధా
విద్య స్త్రీముకూడా ఇట్టివాళ్లకే తయారు చేస్తుండేమో
నని ఉపేక్షించక ప్రభుత్వమిప్పుటికైనా అట్టి శిక్షణ
కాల పేర్కొంటున్నారా? ఇంకాలో మరదమ ప్రభు
త్వము ముందంజనేస్తే ఒకే సారి ప్రపంచమంతా
ముక్కున కైలుపెట్టుకొని అన్నిటికీ మర్రానే ముం
దడుగంటూ ప్రశంసిస్తారు. తేకపోలే—

గృహలక్ష్మి!

తగుతుతగుతునబంగరు వెలుగులీను
మేనికాంతుల నాంధ్రప్రవానికాయ
హృదయకుహరాంధకారసంపదలననుమ
నారిపోవని దివ్య విజ్ఞానరత్న
దీధితుల నెల్లయెడ బ్రతిష్ఠించినావు;
నవ్యభాగోదయంబు క్రొందగుతునుడుల
సక్షరాక్షరమందు దీవ్యత్వకాశ
మొసగు నీనేర్చువదైపు ముత్తియముల
తెలుగుకొమరుల గళముల నలరజేసి
తెలుగుబాసకు వన్నగడించినావు;
కలముపోటున రతనాల గనులపేర్చి
కూర్చి వృజియించు కవిధాతృ కులముకెల్ల
నిన్ను తేవట్టుకొరిక నిలిపినావు;

చెప్పినకొలంది పాకవి స్మృతివహించి
తీయతీయని కథలొక రేయినేయి
జెప్పి మనములనూర్చు విచిత్రచిత్ర
రసములొలికించి బాహ్యానిద్రాప్రమోద
మొసగుపత్కథాపటిమచే నొడిసినావు;
ఆంధ్రదేశంపుదీవన లందినావు
ఆంధ్రజనముల మన్నననలరినావు;
పత్రికారాజములశిరః పట్టమందు
దివ్యమూర్ధాభిషి క్తవై తేజరిల్లి
సాటిలేని రాజ్యమునేల సాగినావు;
గృహగృహమ్ముల లక్ష్మీవై కెరలినావు;
ఆంధ్రగృహలక్ష్మి! పత్రికోద్యానలక్ష్మి!
సుతులజేకొమ్ము నానమస్కృతులగొనుము.
అంబటిపూడి సరసింహశర్మ.

* *

సింహచలము

* *

శ్రీ ఆచంట లక్ష్మీనరసింహముగారు

విశాఖపట్నమందలమనగల నుప్రసిద్ధమును, మండరమసోజ్జ ప్రకృతిశోభితమును, నగు నీమహాక్షేత్రమును గాంచుభాగ్యము నాకు యిటీవలనే కలిగినది. పూర్వక్షేత్రమగుటచేతను రామణీయక ప్రకృతిశోభ కలిగియుండుటచేతను, ఆంధ్రులక్రీడ, ప్రతాపములను దిగ్విజయమంతటను తాండవించేసిన కృష్ణరామ సార్యభౌమునిశాసన మిట మండుటచేతను, యీ క్షేత్రము ఆంధ్రులెల్లరకు నవకన్యదర్శనీయము. ప్రయాణము మిగుల సులభము. వాల్తేరునుండియు, విశాఖ పట్నమునుండియు నిచటి కెల్లప్పుడును జట్కాలు, బస్సులు రాకపోకలు చేయుచుండును. దూరము విశాఖపట్నమునకు 10 మైళ్లుమాత్రమే. మాధవధార మీదుగా నడచివెళ్లువారికి, యీదూరము యింకను తగ్గను. సింహచలము స్త్రీవనుకూడ నున్నది. స్త్రీవనుకును కొండకును 3 మైళ్లుండును.

కొండదిగువనుగల యూరు చిన్నది. ఇచట సమృద్ధిగా ఆనాస, బొప్పాయి వగైరాఫలములును, పూలును కొరకును. కాఫీహోటల్లు, భోజనశాలలు కూడ నున్నవి. మరియు నీక్షేత్రమునకు భర్తృకర్తలగు విజయనగరాధీశుల భవనములు, వారిచే నెలకొల్పబడిన హాస్పిటలు, యాత్రికులకొంకు భర్తృకాలలు నున్నవి. కొండపైకి విద్దలను ఎక్తుకొనివచ్చుటకు, బరువులుకొలుపుటకు, వింతలనుచూపుటకు చవుక కూలికి మనుష్యులు కొరకుదురు.

కొండ ఎక్కుటకుగల మెట్లుమొదటనే తైరవ ద్వారమున్నది. (విష్ణుక్షేత్రమయ్యెను, తొలుతనే తైరవద్వార ముండుటనుబట్టియు, కొండపైగల పెక్కు జలధారలకొండను, కొండపైను శివలింగములు పెక్కుండుటనుబట్టియు, యీ క్షేత్రపతియగు వరాహ

నరసింహమూర్తి నిజరూపు సంవత్సరమందొక్క గంధపు ఒలుపుదినమగు వైశాఖశుద్ధ ఏకాదశినాడు తప్ప, మిగతదినము లన్నిటియందును, చందనచర్చలచే గప్పబడి, లింగమూర్తి యాకారముగ నుండుటను బట్టియు, పూర్వమీక్షేత్రము వైవక్షేత్రమనియు, రామానుజాచార్యులకాలమున వైష్ణవక్షేత్రమయ్యెనని యు తెలుపు జనప్రవాదమున కాధారమున్నట్లు తోచును). మెట్లుపెడల్పుగాను, ఎడముగానుండి, క్రమశోచనీయక ఎక్కుటకు సులభముగానున్నది. మరియు నిది కుభ్రముగానుండుటకూడ సంతోషమైనది. పూర్వమున్న మెట్లు గాలివానవల్లపోగా, సంస్థానమువారు రు. 40,000 లు వెచ్చించి, ప్రస్తుతపుమెట్లు తీర్చిదిద్దివారని తెలిసినది. కొండ కిద ప్రక్కలకూడ నాయానంద మేమనిచెప్పును? అన్నియు నుపయుక్తములగు ఫలవృక్షములే! యెటు చూచినను, కనులకింపగు మామిడ్లు, పనసలు, అరటలు, రామాఫలవృక్షములు, బొప్పావచెట్లును, ఆనాస తోటలును కానవచ్చుచుండెను. కొండపైనుండి నిరంతరమును ప్రవహించు ధారలనీరును, యినుపగొట్టములగుండాను, సన్ననికాలువలద్వారాను యీవృక్షముల మొదళ్లకు ప్రవహింపజేయుచున్నారు. ఇచటి ఆనాస తోటలు ప్రసిద్ధమైనవి. ఆనాసపండ్లు రాష్ట్రమంతటికిని, యిచటినుండియే సరఫరాయగునని, ఋగువునం దిచట కారుచాకయని తెలిసినది. ఇప్పుడుకూడ కొండమీదను, దిగువనుకూడ ఆనాసపండ్లు, బొప్పాస పండ్లు విరివిగానే విక్రయించుచున్నారు. నుజలయ్య సస్యవృక్షకా్యములయు, నుఫలభరితయునగు నీవర్వతమునుకూడ, ప్రాచీన ఋష్యాశ్రమములును, “ఫలరసాదుల గురియనే పాదపములు, స్వామిజలముల నుండనే సకలనదులు, భవమదాంధుల కొలువలతాప

కులకు" అని పోతనాచార్యులు వ్యతిరేకించినది. ఇతలు వలసట చిన్నగుహలుకూడ నున్నవి.

మరికొంతదూరము పైకేపోగా, ఆకాశధారయు, అచట శ్రీశ్రీపాలకుడగు ఆంజనేయస్వామి యాలయమును ఆంజనేయద్వారమును కలవు. దారియందు 2,3 చోట్ల చక్కని విశ్రాంతిమండపములున్నవి. కొండచావు ఎత్తులేకపోవుటచే అగ్రమముగానే పై ఎక్కవచ్చును. కొండపై వర్షము, ఒరవనువదిలేక సంవత్సరముపాడుగునను, నిరంతరమును ధారగా పడుచుండు ఆకాశధార, తుట్టుధార, గంగధార మొదలగు 12 జలధారలున్నవి. వందలకొలది యాత్రికులీధారల క్రింద నిరంతరమును స్నానమాడుచుండురు, ఇంకొక ధార స్వామివారి కంటగృహములో నున్నది. చిత్రమేనున్న, యిన్నిధారలనుండి నీరు నిరంతరము పడుచున్నను, ఆనీరంతయు, కొండమీదచెట్లకు పైదీలకే పరిపడునుగాని, ఒక్కచోట్లయినను దిగువకురాదట!

దేవాలయములో ప్రవేశించగానే, మహాశ్రీత్రమని వ్యక్తముచేయు వేదభూషణ చెవులపండువుగా వినిపించినది. అట, స్వామి యర్చామూర్తి, దివ్యమోహనవిభూతితో కొలువైయుండెను. అటనుండి ముందుకు సాగిచూడ, ఆలయముచుట్టును, ముఖమండపమునను, ప్రాకారమండపముననుగల శిల్పవైభవ మేమనిచెప్పగలను? విశాలములై, యున్నతములైన, ఏకశిలాస్తంభములు, పలుచెరగుల చెక్కడములతో, తేజలు, రాకులతో, వివిధావతారగాధలతో, పలువిధములైన నాట్యభంగిమములతో కోధిలుచున్నవి. దేవాలయముపై నొక పాదమున భూమియు, నేరొకపాదమున నాకాశమును నాక్రమించిన త్రివిక్రమునిలయు, నివ్వెరపొలుగదిరిన సభ్యులదృశ్యమును అత్యద్భుతముగా చిత్రించబడినది. వేదనారసీతములైన కవీంద్రులను, చిత్తమునకువచ్చిన తెరగున మనోజ్ఞులీలలమలచి, అమరశిల్పమును బ్రదర్శించి, అజగామరమైన కీర్తిసంపాదించిన యాంధ్ర

శిల్పిలకు తేజోవాసవిధిని. ఆశిల్పవైభవముచూచి యానందించవలసివచ్చునని, వర్ణించ నలవిగాదు. కొంతకుకొంతయైన, ప్రతిలింబములు సంపాదించుటకు చెరకమెరక లేకపోయెనే యని యున్నురించితిని. శిల్పములు చెడకుండుటకును, దర్శనీయులుగా నుండుటకును, దేవాలయాధికారులు వాటన్నిటికిని నూనెపూసిరి. దేవాలయము పెద్దరైసను వర్ణశిఖరము చూడ ముచ్చటైనది. (ఈ 35000 ల బంగారును కలిగించి యాశిఖరమునకు పూతపూసివారట!)

మండపమునందు తెలుగు, ఒరియా, అరవకాషతములు పెక్కులున్నవి. వానినడుమగల త్రిత్రాత్యక్తుగు నాంధ్రభోజానికాసనమును స్వయముగా తదిది యానందించితిని. మూడురాయరగంధమును, రాజపరమేశ్వరుడును నగు రాయలు కొండవీడు, ఉదయగిరి, రాజ్యపాండ్రవర ద్వర్గములనుసాధించి, ఉత్కలకుల స్వాధీనముగనున్న యాప్రాంతమునుజయించి, కాలివానానకం 1478లకు పరియగు నిజధాతు సంబంధముక ద్వారకవాడు పింహళులునునకు విజయించేసి, స్వామివారినిదర్శించి, చిన్నమ్మాదేవిచే శ్రీవారికి తెలగల పెక్కుముత్యములు, రత్నకీరీటము, పెద్దపచ్చ 2000 మాడలు ధర్మము చేసినట్లున్నది. వాభాగ్యము వలన నాడు స్వామివారు రాయలచే బహుకరించబడిన రత్నకీరీటము, పెద్దపచ్చచేయబడిన హారము చాల్చియుండుటకుమాది మునిసితిని. మరియు నిచట, ఆనందగజపతి మున్నగు విజయనగరాధీశుల కాసనములుకూడ చాలయున్నవి.

పిన్నుట గంజాము, విశాఖపట్న మండలములందును, ఆప్రాంతీయులున్నచోట్ల నెల్లెను వివరగు ఆపున్న, అప్పుడు, అప్పులమ్మ, అప్పారావు, అప్పుల స్వామిపేరులకు మూలమూర్తియగు, శ్రీవరాహ నరసింహుని విరాజిల్లుచు దర్శించితిని. నిజవెల్లెకెల్లని చందనము పూతతోగప్పబడి, స్వామి నిజరూపముగానరాక, వెల్లని ఏకలింగమూర్తి కానవచ్చును.

గర్భగృహమును, అచటి పరికరములన్నియు రజత మయములుగా మండెను. వారాయుడింతను వరాహ రూపముననుండగానే, తండ్రిచే ప్రహ్లాదుడు సముద్ర మున ద్రోయబడుచుండ, వాత్సల్యమూర్తయగు శా ప్రభువు విరలిర సగమువరాహాకృతితోను, సగమునర సింహాకృతితోను తోచి, బాలభక్తభామణిని బ్రోచి, యీశైలమున నెలకొనెనని, స్థలపురాణము వాకొను చున్నది.

సంవత్సరము పొడుగునను పూయబడు చందన చర్పణ, సంవత్సరమునకొకసారి వైశాఖ శుద్ధ ఏకాదశినాడు ఒలువబడి నిజరూపమున స్వామి భక్తులకు కాన్పించుచున్నాడు తొలుత దర్శన పూజాభాగ్యములు శ్రీ విజయనగర మహారాజుగారి వనియు, పిమ్మట భక్తులందరకు లభించుననియు, నాటి వైభవము, ప్రజలకోలాహలము స్వామికి జరుగు పూజావిశేషములు యింతింతకాదని తెలిపినది. నాడు దేవాలయాధికారులందరును వైవస్వతములుమాది శైవశైవ్యములొందురనియు, స్వామిమహిమ గోచర మౌనట్లు ఒక్కొక్కరివీపుపైను విద్యుత్ప్రవాహము ప్రవహించుచున్నట్లును, చురుకుచురుకుమను దెబ్బలు

పడుచున్నట్లుండునని, యొక పెద్దదేవాలయాధికారి తెలిపెను.

కొండమీద పెక్కుధర్మకాలలు, వసతిగృహములు యాత్రికులకొరకు నిర్మించబడియున్నవి. వీనిముందును, ద్వారములముందును వానిపేరులను బలుపు బోర్డులు అంగమున నుంటుమాడ, వాకు మిగులకంటకమయ్యెను. శ్రీశ్రమును నిత్యమును దర్శించవచ్చు ముఖ్యయాత్రికులు అంగ్రులు గనుక, యీఫలకములాంగ్రమున నుండుటలేసి.

ప్రకృతిసౌందర్యమును మానవకృషియుజేరి, యీ శైలము భూలోకస్వర్గముగానుండి యిట్టిశ్రేష్ఠమును యాత్రాస్థలముగానొసర్పిన పూర్వల బుద్ధిపంపద పొగడదగియున్నది. కొండకు రెండవవైపున మాధవుని యాలయమును, ధారయ నున్న పట. నేనుమాడలేదు.

ఇందలి ప్రకృతికోభమ, శిల్పరామణీయకమును గాంచి యానందించుటకును కలకాలమును తమ పూర్వల యుకోగానమొనర్చుటకును ఆంధ్రసోదర సోదరులును, ముఖ్యముగా విహారయాత్రలకుగా విద్యార్థ, విద్యార్థి నీగణములును, యిచటికి తండోప తండములుగా వెడలుదురుగాక!

జ్వర హెచ్చరిక

జ్వరం వచ్చినవారు చేసే గొప్ప తప్పేమంటే వ్యాధి నివృత్తికి అకలికావడ మారంభించేటప్పుడే జీర్ణముకాని ఆహారాలతో కడుపునింపేసుకోవడము.

జ్వరవిషయములవల్ల బలహీనతపొందిన నీవరాలను కండరాలను పునర్నించడానికి ఒకటి మార్గము నులభముగా జీర్ణమై యెక్కువబలమును చేకూర్చే ఆహారమును పుచ్చుకోవడమే. హిందూదేశములోని అందఱు డాక్టర్లును జ్వరగ్రస్థులకు హార్డిక్స్ ఫిఫారమ్ను చేస్తారు. హార్డిక్స్ నూటికి నూరుపాళ్లు బలమిస్తుంది. దేహస్వాస్థ్యానికి కావలసిన కాలాన్ని తగ్గిస్తుంది. నీ చుటుకుదనము హెచ్చుచేస్తుంది. ఎవ్వడున్న హార్డిక్స్ నీవద్ద ఉంచుకో.

నేడే హార్డిక్స్ కోను - ప్రతిచోట దొరుకుతుంది.

కొత్త జోడు

చ. రా.

మానాన్న ఛాతికప్రపంచంలో మాకు దూరమై అప్పటికి నాలుగురోజులైంది. చిత్తడిబల్లులాగ గాలికి అశ్రువులు కురుస్తున్నాయి. వాతావరణమే తేమగావుంది.

ఇంటిముందు వరాండాలో పడకకుర్చీలో కూర్చోనివున్నాను. అఖిలప్రపంచాన్ని ఆవరించివున్న కాటుచీకటి కంటికిదురుగా కనపడుతూవుంది. అంతకంటే గాఢంగా కమ్ముకుంది హృదయంలో చీకటి. వీని కైకల్యం కలిగించడానికి కళ్లుమూసుకున్నా. అవ్యక్తమైన ఆలోచన లెన్నో బుట్టిలో గిట్టున తిరుగుతున్నాయి. దగ్గరగా మంచం మీద మా పెద్దమ్మాయి రాజ్యలక్ష్మి కూర్చునివుంది కుమారునితో. ఆకృష్టం గోడకు తగిల్చిన దీపాన్ని చూస్తూ, నవ్వులు వెదజల్లుతూవున్నాడు. చిన్నపిల్ల లేవోపుస్తకాలు ముందువేసుకుని చాపమీద చదవడంకంటే ఆర్థాటం ఎక్కువ చేస్తున్నారు. మాలమ్మ ముసుగుతో తలవంచుకొని గోడవార కూర్చునివుంది. పనిపాటల్లో మునిగివున్నారు లోపల మిగిలినవారంతా. మేము నిశ్శబ్దంగావుండటం చూచి పిల్లలు కూడా క్రమక్రమంగా తమ భదువును కాగితాలు త్రిప్పడం క్రింద కుమాత్రమే మూర్ఛారు. ఆలోచన లేమిలేకున్నా

ఆలోచిస్తున్నవారిలాగ అదోరకంగా నెమ్మదిగావున్నాం.

‘అమ్మా! చిన్నబాబుగా రున్నారా?’ అనే ప్రశ్న చెవుల్లో దూరింది. కళ్ల తలుపులు తెరచుకున్నవి.

‘అదో కుర్చీలో పడుకొని’ అంది నెమ్మదిగా మాలమ్మ.

‘ఏమిరా వెంకన్నా?’ అన్నాను.

మెడమీదవున్న దుప్పటిదీసి క్రిందపడ వేస్తూ వరాండామెట్లమీద నిల్చున్నాడు మాదిగవెంకన్న.

‘బాబూ! ఇలా దయచేయండి ఓమారు’ అన్నాడు చేతులు కట్టుకొని.

‘ఏమిటో చెప్పు. ఇక్కడే వున్నానుగా.’ నాకు లేవడానికి బద్ధకం.

‘ఒక్క అడుగు ఇక్కడికి దయచేయండి’ అన్నాడు వెంకన్న చేతులు వెనక్కిపెట్టుకుంటూ.

మాటలనువిని లోపలనుండివచ్చి తలుపు కానుకొని నిల్చున్న మా రెండోఅమ్మాయి సుమతి అంది. ‘నాకు తెలుసునులేరా. ఈ వేళ ఆదివారమన్నయ్యా. సంతదిశం.’

అమ్మాయికి తెలుసునేమోకాని నాకు తెలిసినట్టేక్కడా సాక్ష్యంలేదు.

‘వెళ్ళన్నయ్యా! కానుకలిస్తాడు’ అంది మరీ సుమతి.

‘ఏమీలేదండీ బాబూ! ఇదో ఇక్కడికి ఓమారు’ అన్నాడు వెంకన్న.

‘సరే’ నంటూలేచి మెట్లవద్దకు వెళ్ళాను.

రెండు చేతుల్లోవున్న తెల్లనికాగితాల పొట్టలు ముందుంచి నమస్కారంచేసి ‘తీసుకోండి’ అన్నాడు వెంకన్న.

‘ఏమిటివి?’ ఆశ్చర్యపడ్డాను.

‘నేం చెప్పలేదా? ప్రతి ఆదివారమూ వెంకన్న యీవేళకు సరిగా పంచదారా పటికీబెల్లముపొట్టలు నాన్నగారికి తెచ్చి యిచ్చి నమస్కారంచేసేవాడు. నాన్నగారు వాని భక్తికి ఎంతో పొంగిపోయేవారు. ఆ తరువాత వారు అర్ధరాత్రివఱకు మాట్లాడేవారు. నాన్నగారికి బదులు యీవేళ మీకయింది. ముందే అన్నానుగదా?’ అంది అంతా ముందే చెప్పినట్టుగా సుమతి.

‘అతను అలాచేయడం మామూలే’ అని మా అమ్మకూడా అంది. పొట్టలు తీసుకున్నాను.

తరువాత వెంకన్న అన్నాడు. ‘బాబూ గారూ! నాన్నగారి జోష—నేను స్వయంగా కుట్టియిచ్చినది—ఎక్కడో ఇంట్లో వుంటది. అదిమాత్రం నా కిప్పించండి. నా గుడిసెలో వేలాడకట్టుకుంటాను పెద్దబాబుగారిని తలచుకుంటూ.’

‘ఇదేమిటా జోడు కావాలంటున్నావు. ఇంతకంటే వేరే యేమీ నీకు తోచలేదా?’

పటమా, భాగ్యమా, ఇంకొకటా? అన్నాను.

‘అదే నా కిష్టమైనది. వేరే ఏమీ వద్దండి. నా కింక కావలసింది ఏమీలేదు. బాబుగారు పోయారు. నా బదుకు పాడయింది; ఇంకా అవుతుంది. నేంగూడా బతకను. బతకనివ్వరుకూడా’ అంటూ కాళ్ళ మీదపడి భోరున ఏడవడం మొదలు పెట్టాడు వెంకన్న.

నాకూ దుఃఖం వచ్చింది. నాలుగు దినాల క్రిందట ఏబాధా యెటుగని మా నాన్న హఠాత్తుగా ‘ఇదిగో, ఇంక నేనులే’ నంటూ అనంతవిశ్వంలో లీనమైనది మరల ఒకమారు మనోవిధిలో మెరిసిపోయింది. మరల గాలి వీదింది. అశ్రువులు వర్షించాయి.

దుఃఖమాపుకున్నాను. వెంకన్నను లేవ నెత్తాను. శాంతపరచాను.

మా నాన్నగారికి మావూరి మాల మాదిగలంటే ఎంతో దయాసానుభూతి. వారి కుర్రాళ్లకు వూరివాళ్లందరిని ధిక్కరించి చదువు చెప్పారు. వారి వ్యవహారాలు తనచేతిమీదుగా నడిచేవి. వారి కేవైనా రోగాలువస్తే రాత్రింబవళ్లు మేలుకొని వారికి సేవచేసేవారు. వారి కేం కావలసివచ్చినా అచ్యుతరావుగారి సలహాగావాలి. వారు చేయగలిగినన్నివిధాల వారి సాయంచేసేవారు. వారందరిలో వెంకన్నకు మా నాన్నగారిపైన భక్తిప్రేమలెక్కువ.

గృహలక్ష్మి

ఇదంతా నాకు తెలుసును. అయినా ఎప్పుడోగాని నాలుగురోజులు ఇంట్లోవుండ నందున నా కా జోడు మాహాత్మ్యం తెలిసిందికాదు. వెంకన్న అలామాట్లాడడానికి కారణం అవగాహం అయిందికాదు.

‘వెంకన్నా! ఏమిటి విశేషం. నాన్నగారి మృతి మాకే కాకుండా మీ అందరికీకూడా సప్తకారణమయింది. దానికి నా హృదయ వేదన మితిమీరుతూవుంది.’

‘జోడు సంగతి తెప్పవలెనంటే ఓ పెద్ద కథవుతుంది బాబూ! అది అమ్మగారికి తెలుసు. ఇంట్లో అందరికీ తెలుసు’ అన్నాడు కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ.

‘బేనురా నాయనా! నా కిప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చింది, జోడు సంగతి. మీ నాన్న వుండగా నీ కది తెలిసివుంటే నీవు నిజంగా సంతోషపడేవాడివి. ఇప్పుడు వింటే నీ కది మరింతవేదన కలిగిస్తుంది’ అంది మాలమ్మ నెమ్మదిగా.

‘నేను ముందొకమారు వచ్చాను. అప్పుడు అబ్బాయి నెత్తుకొని నాన్న ‘నీకుకూడా జోడు కావాలా, వెంకన్న కుట్టిస్తాడు’ అంటూ ఆడించేవారు. అప్పుడు నే నడిగితే దాని సంగతంతా నాకు చెప్పి ‘అన్నయ్య కది తెలియనీయవద్దు. వాడు కోపపడతాడు’ అన్నారు. నిన్ను డబ్బు అడగలేక నీకు కష్టం అవుతుందేమో అని ఇలాంటి బాధల పడ్డ తండ్రి—తరువాత మాట్లాడలేక పోయింది రాజ్యలక్ష్మి.

సుమతి కథంతా చెప్పింది. మధ్యమధ్య మాలమ్మా రాజ్యలక్ష్మి కొన్ని విషయాలు చేరుస్తూవచ్చారు.

* * *

వెంకన్నది పెద్దకుటుంబము. ‘పిల్లాజెల్లా’ కలసి పదిమందుంటారు. వ్యవసాయంలో తోడ్పడే తమ్ము లిద్దరున్నా గృహభార మంతా తనమీదనేవుంది. భూమిబుట్టలు కొద్దిగావుండేవి. అవయినా మెరకభూములు. అప్పుడప్పుడూ వా న దేవుడు ‘శీతకన్ను’ వేస్తూవచ్చాడు. ఇంతలో ఆరికమాండ్యం బరువెక్కునైంది. అందుచేత సంసారాని కయే బడ్డటు తీర్మానాలు తల్లికిందు తాతూ వచ్చాయి. కాబట్టి అప్పులైనవి, రాగలగి నంతాలాగి తుదకు భూములు లాగేశారు ఋణదాతలు. చాలినన్ని భూములు లేనందు చేత ఇంకా కొన్ని అప్పు లాలాగే నిల్చి పోయినవి. అలాంటిదే పిండు భీమయ్యగారి అప్పుకూడా.

అనిరుడు వెంకన్నకు పొలాల్లో తినడానికి సరిపాయ్యే గింజలుకూడారా లేదు. మరీ పొలాలు విత్తవలసినకాలం వచ్చింది. దానికి పైకంతో అవసరంవచ్చింది. అప్పటికే కావలసినన్ని అప్పులున్నై. అయినా భీమయ్యవద్దకు వెళ్లాడు వెంకన్న. నూరు రూపాయలు అడిగాడు. ఆయేడే తప్పకుండా పంటకాలంలోవున్న ధరకే తాను పండింపబోయే వేరు సెనగ అసలుకు వడ్డీ తనకే యిస్తానన్నాడు. పడింటికి పావలాపడ్డి కంగీకరించాడు. భీమయ్య డబ్బుయిచ్చాడు.

అయేడు వున్న భూమి నంతా వేరు సెనగ వేస్తే కొంత అప్పు తీర్చుకొని నాలుగు డబ్బులు చేతిలో వుంచుకోవచ్చు న ను కు న్నా డు వెంకన్న. అయితే అయేడు వానదేవుడు యిష్టం వచ్చినచోటనే వర్షానికి ఆర్డరిచ్చాడు. వెంకన్న పైరు పాడయిపోయింది. ఆతని కోమిది కుక్కతో చిందికాడు. ఆతరువాత అప్పుల వాళ్లందరు భూములు లాక్కోవటం; సంసారం చీలిపోవటం; తన పాలిక వచ్చిన భీమయ్య అప్పు పెరిగిపోవడం; కూలినాలి చేత జీవనం జరపడం వెంకన్న సంసారంలో జరిగిన మార్పులు.

‘అప్పులు వసూలు చేయడంలో ఇంటి పేరు సార్థకం చేసే పిండు భీమయ్య అప్పు తీర్చడమెలాగ?’ ఈ సమస్య వెంకన్నను బాధ పెట్టడం ఎక్కువయింది. ఎక్కడో ఒక లేగదూడను సంపాదించాడు వెంకన్న. సంవత్సరమన్నర కంటవ త్తిడుకొని పెంచాడు. ఆఖరుకది నూరురూపాయలు చేసేకోడగా తియ్యారైంది. వెంకన్నకు ధైర్యం వచ్చింది.

ఒకనాడు వెంకన్న కోడెను తీసుకొని భీమయ్య వద్దకు వెళ్లాడు. ‘కోడెకు నూరు రూపాయలు ధరకట్టారు. దాన్ని తీసుకొని వడ్డిని లెక్కించకుండా పత్రాన్ని యిచ్చి రక్షించండి. ఆకోడె తప్ప వేరు మార్గంలేదు అప్పు తీర్చడానికి’ అని ఎంతో దీనంగా చెప్పు కున్నాడు.

అప్పటికి భీమయ్యకు యివ్వవలసిన మొత్తం మూడేళ్లకు 190 రు. అసలు

తనకు వేరు సెనగ యివ్వలేదు. ఆఖరుకు తన అప్పుకు భూమి కూడా మిగిల్లేదు. ఆకోపం వుంది భీమయ్యకు. అందుచేత వడ్డికి కోడెను జమ పెట్టుకుంటానుగాని పత్రాన్ని యివ్వనన్నాడు భీమయ్య. మానాన్న గారు కూడా పత్రాన్ని యిచ్చి బీదవాణ్ణి రక్షించమని చెప్పి చూశారు భీమయ్యకు. వుపయోగం లేక పోయింది. పైగా మాదిగకుంకని వెనకవేసు కొన వస్తున్నారని మానాన్న గారిపైన దురభిప్రాయం కలిగింది.

ఏమైందో యేమో వారంరోజుల్లో ఆకోడె హటాత్తుగా చనిపోయింది. దాంతో వెంకన్నకు మతిపోయింది.

అదివరకే పత్రానికి ఆయువు దగ్గ రించింది. అందుచేత భీమయ్య చెప్పిపంపాడు వెంకన్న కోడెను తీసుకొనివస్తే యేదో విధంగా పరిష్కారం చేసుకుందామని. వెంకన్న మా చెల్లెలపై తిరిగి చూడలేదు. భీమన్న సయభయాలూ రెండూ వెంకన్నను కదలించలేదు. అతడు పాపాలకానికి ముఖం చూపలేదు.

పత్రానికి మేరమీరింది. గత్యంతరం లేక ఎవరిచేతనో పత్రానికి చెల్లువాయించు కున్నాడు భీమయ్య. పత్రానికి ప్రాణం వచ్చిందనుకున్నాడు. వెంకన్నకు ఆ సంగతి తెలియదు.

ఉన్నట్టుండి వెంకన్నకు గుంటూరు డిస్ట్రిక్టు మునిసిఫ్ కోర్టుకుండి సమనువచ్చింది. భీమయ్య పత్రము దాఖలుచేశాడు.

ఎప్పుటిలాగే భీమయ్య తనకేసుకు నారా యణాచారిని తనవకీలుగా నియమించాడు. ఆచార్యు ధనవంతుడు; పలుకుబడిగలవాడు; మామూళ్ళో అదిమరింత. అయినా మా నాన్నకు శిష్యుడు. ఆయనయెడ గురుభావం గలవాడు. డబ్బు గడించేదాల్లోమాత్రం ఆచార్యు త్రొక్కనిత్రోవే లేదు.

వాదివకీలు 'ఫలానా' అని తెలిసినతరువాత మానాన్నకొకవిధమైన ధైర్యం కలిగింది. మొదటనుంచీ జరిగిపసంగతీ, అసలు పత్రంలోని దొంగచెల్లు, వెంకన్న దీనదశా ఆచార్యగారికి తెలియచేస్తే తనపైనవుండే గురుభావంతో భీమయ్యకుచెప్పి వెంకన్నను రక్షిస్తాడని మానాన్న ఆశయం. అయితే స్నేహితునికి, గురుత్వానికి, సాయానికి వచ్చే డబ్బు పోగొట్టుకొని తనక్లయింటుకు అనంతృప్తి కలిగింపడు వకీలు. అదిమాత్రం మరచారు మానాన్న.

కష్టపడి నాలుగురూపాయలు సంపాదించుకొన్నాడు వెంకన్న. మానాన్న వెంకన్ననుతీసుకొని గుంటూరు వెళ్లారు. ఆచార్యను దర్శించారు. వెంకన్న కనపడుతూనే వకీలు 'ఏమిరా! మాదిగవెధవవు. ఇచ్చినడబ్బు ఎగవేయడమే కాకుండా పిలిపిస్తేకూడా కనపడకుండా తిరుగుతావు?' అని నాందీ మొదలుపెట్టినారు.

సావధానంగా వకీలుకు అన్నివిషయాలు చెప్పారు మానాన్న. వెంకన్న దుర్భరపరిస్థితుల్లోవున్నా అప్పతీర్చడానికి ప్రయత్నిం

చాడనీ, భీమయ్య గర్వంతో, ఆశతో అవకాశం పోగొట్టుకొన్నాడనీ, పత్రానికి మేరమీరిందిగనుక దిక్కులేనివెంకన్నను బాధించడంవల్ల ఉపయోగంలేదనీ మానాన్న వాడన.

దానికాచార్య వారిబదులిది 'ఈవెధవకింత పొగరా! వీన్ని తైలుకుపంపిస్తాను. లేకపోతే శివితమంతా భీమయ్యవద్ద శతాని కుండి అప్పు తీర్చేటట్టుచేస్తాను. అంతేగాని వీనివిషయంలో మీరు జోక్యం వుచ్చుకుంటే నాకు చాలా నొప్పిగలుగుతుంది. నన్నైనాచూచి వీనికి మీరు సాయపడగూడదు.'

ఆచార్య ఏవేవోచెప్పి వెంకన్నచేత బాటసారేలి గుర్తు వేయించుకో చూచేడు. మానాన్న అది కానీయకుండా కళ్లతోనే సరిచేశారు. మానాన్న పట్టుదల ఆచార్య అమితాగ్రహానికి కారణమైంది.

పత్రానికి వ్రాసిన చెల్లు అసలుతిప్పని కోర్టులో సరూపించాలని మానాన్న పట్టుపట్టారు. మిగిలినమార్గ మదొక్కటే. ఆ విధంగా న్యాయాన్నికై వారాడ్డానికి కాలమూ, డబ్బూ, సహాయమూ కావాలి. దర్శిదులకు మొదటిది వుష్కలంగావుంటుంది. తక్కినవి రెండూ దొరకవు.

వారు తిరిగి యింటికి వచ్చారు. ఇక వాయిదాకు వెళ్లాలి. కర్చులకు డబ్బూ! వాయిదా వారంరోజులుంది. మానాన్న ఆస్తీ ఆవాయమూ కుటుంబం పొట్టకు సరిపోతుంది కాని ముడికిరాదు. ఏదోవిధం

కొత్తజోడు

గా కొంతడబ్బు నముదాయించుకున్నారు కోర్టుకర్చులకు. అయితే రాకపోకలకు?

డబ్బుకొరకు బాధపడ్డంకంటే నడిచి వెళ్లేదే మంచిదనుకున్నారు. గుంటూరికి మామూలు పాతికమైళ్లకు పైగావుంటుంది. నడిచే ఓపిక కొంచమైనా లేకున్నా అంగీకరించారు మానాన్న నడవడానికి. వెంకన్నకు కొత్తజోడుపైన తన మిత్రున్ని, సహాయుణ్ణి తీసికొని వెళ్లాలని మోజుపుట్టింది. వెంటనే ప్రారంభించాడు పని. రెండు దినాలు నిద్రాహారాలు మానేసి ముగించాడు కొత్తజోడును. ప్రయాణానికి రెండు విమానాలని సిద్ధపరచినంత సంతోషించాడు వెంకన్న. వాని ఉత్సాహమూ కృతజ్ఞతా చూచి మురిసిపోయాడు మానాన్న. దరిద్రుడు కు కష్టజీవులకు పరస్పర బహుమానాలు లభింపజేసే ఆ చెప్పులే మానాన్నను గుంటూరికి తీసికొనివెళ్లి తీసికొనివచ్చినవి. కోర్టులో 'ఆస్సరు' పెట్టుకుంటామని చెప్పించారు. వారికి సరియైన వకీలును కుదుర్చుకొన్నారు. తిరిగివచ్చారు.

అప్పటినుండీ ఆచార్యులు, భీమయ్యవారి

తాలూకు మనుషులకు మానాన్న అన్నా, వెంకన్నన్నా అతిచేదైపోయింది. బలవంతులకు ప్రావళం బాన్తి కాబట్టి బీదవాళ్లమీద కష్టాలు కురిశాయి; కురిపింపబడ్డాయి. ఏమైనాసరే యీకేసులో న్యాయం కలగడానికి దేనితోనైనా పోరాడాలనుకున్నారు స్నేహితులిద్దరూ. కాని స్వల్పకాలంలోనే ఒక్క మరణంతోటి ఒక్కదినమైనా పోరాడలేకపోయారు మానాన్న.

వెంకన్న మొదలుపెట్టాడు. 'ఏన్నారా బాబూ! ఎన్నోకష్టాల్లో అడుగొడుగునడుస్తున్నా అన్యాయం జరుగుతూవుంటే చూల్లేక వృద్ధాప్యంలో గుంటూరువజ్రకూపచార్పరు నాకోసరము. నాజోడును ఎన్నో మార్లు మెచ్చుకున్నారు. అచేత దాన్ని బాబుగారి జ్ఞాపకార్థంగా పుంచుకుంటానన్నాను. నా కింకేమీవద్దు.'

సత్యంగా ఆజోడు గొప్పత్యాగాన్ని చూచింది. గొప్పపనికి తోడ్పడింది. అటువంటిది తప్పకుండా జ్ఞాపకచిహ్నమే. వెంకన్నా నీ హృదయం ఎంత ఉత్తమమైంది!

ఒకే వృక్షమునుండి పలురకముల ఫలములు

శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మణాచార్యులుగాను

(తొటపని)

మొగ్గ చిగురు తొడుగుట (Budding)

ఈపని నులభమైనదే కాని, మిక్కిలి నాణాకు తనమును, కాళమును చూపవలసిన పని. ఈ పని యందు ఒక మంచివృక్షముయొక్క చిగురు (మొగ్గ)ను తీసి అదేజాతి మరయొక వృక్షముపైనాటి పెరుగునట్లు చేయుట. మంచి రకము నారింజమొగ్గను నీచజాతి చెట్టుపై నాటి, పెంచి మంచిజాతి కాయలను కాపింపవచ్చును. నారింజ (మొగ్గచిగురు)ను నిమ్మ చెట్టుపై నాటుటకుడ కలదు. కాని జాతులు (families) వేరైనపుడు ఈపద్ధతి పనికిరాదు. గులబీ (మొగ్గచిగురు) నారింజచెట్టుపై నాటబడదు. ఈ పద్ధతివలన వివిధమైన మొక్కలను సృష్టిలోనికి తేవచ్చును. రెండురకముల గులబీపువ్వులను ఒకే చెట్టుపై పోయింపవచ్చును.

ఈపనిని నవంబరు మొదలు ఫిబ్రవరి మాసమువరకును చేయవచ్చును. గాలి చల్లగాను, తేమగాను ఉండవలెను. వర్షము ఉండరాదదు. ఈ నున్నితమైన పని అంటుకట్టుటకంటె మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనది. ఎందుచేతననగా ఈచిగురు త్వరలోపెరిగి వృల్లుకాలములో ఫలితమునిచ్చును.

తల్లి చెట్టుయొద్దగిరి నడిమి వయస్సు కలిగిన కొమ్మపై చిగురును ఎంచి మంచిచిగుర్లను కోయు చాకుతో (budding knife) చిగురుకు పావంగుళము క్రిందుగా నాటునుపెట్టి చిగురుక్రిందికి కర్రభాగము ఒక పావంగుళమువరకును కోయవలెను. ఈకోత ఒకే కోతగా నుండవలెను. ఈ చిగురును తల్లి కొమ్మనుండి విడతీసినపెంటనే దానిని అలస్థముచేయకుండా అంటు

చెట్టువద్దకు తీసుకువెళ్లవలెను. కొంచెము అలస్థమైన యెడల గాని, దూరముగా తీసుకొని వెళ్లవలసివచ్చిన యెడల గాని వీనిని మెత్తటి తడిగుడ్డమదతలోనుంచి తీసుకువెళ్లవలెను. చిగురునకు ఆపాయమురాకుండ చిగురుక్రింద ఆకు ఉండినయెడల దానిని తీసివేయవలెను. అప్పుడు చిగురుక్రిందనుండు కర్రభాగమును చాకుమొనతో వైకోక్కున ప్రమాదము వాటిల్లకుండ తీసివేయవలెను. ఆ కర్రభాగమును తీసి చూచినయెడల అచ్చట ఒక చిన్నచొట్ట కనిపించును. పెంటనే అంటుచెట్టుయొద్దగిరి నడిమి వయస్సుకలిగి త్వరగా ఎదుగుకొమ్మను ఎంచుకొనవలెను. ఈ చిగురును తొడుగుకొమ్మను విధ్వంసంచేసికొని ఈక్రింద చెప్పబోవు పని చేయవలెను. ఈపని చేయుటకు మామిడి, నిమ్మ మొదలగు ఫలవృక్షములలో వైకోమ్మలును, గులబీ మొదలగు పూమొక్కలలో అడుగుకొమ్మలును శ్రేష్ఠము.

అంటుకొమ్మను చూచుకొని పదునైనకత్తితో చిగురున్న పేడు ఎంత పొడవుగానుండునో అంత కంటె కొంచెము పొచ్చుగా ౧ మాదిరి కోతను కోయవలెను. అప్పుడు ఆ తొక్కలను పదిలముగా ఇరువైపులకును క్రమాణము (forceps)తో ప్రక్కలకు త్రోసిపట్టి ఈ చిగురును తొక్కలనడుమకు సరిగా పోవునట్లుచేసి, సరిగా ఆమర్చవలెను. రెండు వైపుల తొక్కలను దగ్గరకు తీసికొనివచ్చి చిగురు కదిలిపోకుండా ఆరటిచొప్పు తాటితోగాని రాఫీయా త్రాటితోగాని చిగురున కిరుపక్కలను చిగురున రెమియు ఆపాయములేకుండ గట్టిగా కట్టుకట్టవలెను. చిగురు భాగుగా బయటకు కనిపించుచు గాలి తగులు

నట్లుగాయొండవలెను. ఎండ ఎంతమాత్రమును తగుల రాదు. వర్షము కురిసినప్పుడు ఆచ్చటికి నీరు చేర రాదు. అరటితాటిపై చిగురుకు తగులకుండా కొంచెము మైనము పూతపూయట ముందిది. కొన్నిదినములకు ఆచిగురు ఆకొమ్మలో లేనిపై పెరిగి తల్లిచెట్టువలె పువ్వుములను, కాయలును కాయును. ఈపద్ధతినివృత్తి, నారింజ, బల్లెయి మొదలగు ఫలవృక్షములలోను, అనేకరకముల గులాబి మొక్కలను కలుపుటలోను, ప్లండు, కేచప్ప, రేగు మొదలగు చిన్న ఫలవృక్షములలోను ఈ పద్ధతిప్రకారము రెండు మూడు రకముల పువ్వుములను కాని, ఫలములను కాని ఒకేచెట్టుపై ఫలించునట్లు చేయవచ్చును. సాధారణముగా చిగురును శ్రేష్ఠమైన మొక్కనుండి తీసి నులభముగాను క్లిష్టపరిస్థితులందు పెరుగు నీచజాతి చెట్టుపై ఈ చిగుళ్లను నాటుచుండురు. ఈచిగురు తొడిగిన క్రిందకున్న చిగుళ్లను ఎదుగకుండా గ్రుంచి వేయవలెను. అట్లు చేసినయెడల మనకు తొడిగిన చిగురునకు చాల ఆహారము పెల్లి దానిని త్వరగా ఎదుగునట్లు చేయును. మనము తొడిగిన చిగురుపై నున్న కొమ్మలను, ఆకులను రెమ్మలనుకూడ గ్రుంచి వేయుట ముందిది. సాధారణముగా కత్తిరింపు అయిన తరువాత వచ్చు కొమ్మలలో ఈచిగుళ్లను తొడుగుట శ్రేష్ఠము. T కోత కోయునపుడు పై తెరడు తొక్కును మాత్రమే కోయవలెను గాని లోపలి కర్రభాగము ఎంతమాత్రము తెగకూడదు. తొడుగు చిగురు బడ్డింగుకత్తి దంతపునీడీపైనుంచి నిలువుగా తెరడులోనికి దూర్చి రెండు వైపులకు కోయబడిన తెరడును చిగురుయొక్క తెరడుతో సరిసమానముగా వచ్చి కలియునట్లు చేయవలెను. చిగురుయొక్క తెరడు T కోతలోనికి సరిగాపోయి, చిగురుమాత్రము పైకించి తెరడు మూడువైపులను T కోతతో సమముగా చేరవలెను. అప్పుడు తెరడుయొక్క కలయిక సరిగానుండి త్వరగా అకుకుకొనును. కోత

ఎంత పరిశుభ్రముగా నున్నయెడల కలయిక అంత బాగుగానుండును.

పైవివేషించిన విధముననే ఓగురుతోడుగుట కొంత మార్గము కలదు. తల్లిచెట్టుమీద చిగురుతోనున్న తెరడును చతుర్భుజాకారముగా (Rectangular) కత్తితో నాటుపెట్టి, చిట్టిపొకుండ పెల్లగించి, దానిని కావలసినంత పరిమాణము కలిగిన చతుర్భుజాకారముగాకత్తిరించవలెను. అటుచెట్టుపైనుండ అదేమాదిరి తెరడును చీల్చి ఈ చిగురుతోనున్న తెరడును దాని యందు సరిగానరికి అరటితాటితో గట్టిగాకట్టి చిగురునకు బాగుగా మొతురు గాలి తగులునట్లుచేసి కట్టు లోనికి నీరు పోరకుండా మైనము పూత పూయవలెను. మొగ్గను అంటిచెట్టువద్దకు ఎంత శీఘ్రముగా పట్టుకు పెల్లిన అంతమంచిది. ఈపద్ధతిప్రకారము బల్లెయి చిగురును పెల్లగచెట్టుపైవేసి పెంచి కా యిల ను కాపించుట ముందు కృతార్థమైనది. చిగురు తొడుగుటకు మిక్కిలి సేర్పరితనము చూపవలెను. మొదట కొన్ని పొడైనయెడల నిరుత్సాహపడరాదు. అనుభవమువల్లగాని కత్తి నుపయోగించువిధము తెలియదు. కత్తితో కోయుకోతలు వంకరలు లేకుండ హెచ్చు తగ్గులు లేకుండా సరిసమానముగా అతిసున్నితముగా నుండవలయును. కోత మొదటినుండి చిగురువరకును ఒకే కోతగా నుండవలెను. లేనియెడల హెచ్చుతగ్గులు వచ్చి అంటుకొనుట పాడగును. కోసిన స్థలమునకు ఎండగాని విస్తారము గాలిగాని తగులనీయకూడదు. ఈ చిగుళ్లు తొడుగుట మొక్కలు ఎక్కువ గాని గుళ్లుపెట్టి బాగుగాపెరుగు సమయమునందు గాలి చల్లగాను, లేమగాను ఉన్నపుడు చేయవలెను.

పైవివేషించిన ప్రకారము అట్లు కట్టుటవలన మనకు వచ్చిన రకముల వృక్షములను అన్ని చోట్లకును వ్యాపింపజేయవచ్చును. కొన్నిరకముల విత్తనములు కొన్ని ప్రదేశములందు అభివృద్ధిపొందియు ఫలించు పోవచ్చును. అట్టి ప్రదేశములలో బాగుగా పెరుగు

నీచబాతి చెట్లపై మంచిబాతి అంటుకుట్టియు, చిగురు తొడిగియు ఫలింపజేయవచ్చును. కాని అంటుచెట్టు తల్లికొమ్మకు తన గుణములనే యిచ్చి తల్లి చెట్టుగుణములను చెరపవచ్చును. కాని యిది సాధారణముగా జరుగదు. అందువలన అంటుచెట్టు తల్లిచెట్టు గుణము చెరపకుండా ఉండునదిగా అనుభవమువల్లనే తెలుసుకొనవలెను. ఒకబాతిలోనే కొన్నిరకములచెట్లు కొన్ని భూములలో పెరుగవు. ఒకచేర పెరిగినను మంచి కావుకాయవు. కొన్నిరకముల చెట్లయొక్క వేళ్లు కొన్నిరకముల భూములలోనికి తొరబడి అచారమును సంపాదించబాలవు. అట్టి క్లిష్టపరిస్థితులయందు ఈ అంటుకట్టు మార్గములచే మనశ్చిత్తుమకచ్చిన బాతిచెట్లను మనకు వలసిన ప్రదేశములందు ఫలించునట్లు చేయవచ్చును.

మంచిబాతి చెట్లయొక్క విత్తనములు అన్నియు మంచిచెట్లనే యిచ్చుననుకొనుట పొరబాటు. తల్లిచెట్టు అన్నివిధములగును మంచి ఫలములనిచ్చినను దానియొక్క విత్తనములు తల్లిచెట్టువకు విరుద్ధమయిన గుణములు కలిగిన చెట్లనిచ్చును. అట్టి సందర్భములలో అంటుకట్టుటవలన, చిగురుతొడుగుటవలన పైచెప్పిన అనర్థము వాటిల్లుదు. ఎందుచేతననగా అవి సాధారణముగా తల్లి గుణములనే కలిగియుండును. కొన్నిచోట్ల నీబాతిచెట్లు పెద్దదిగా ఎదిగినపుడు వాటిని నిర్మూలము చేయకయే వాటిపైనుంచి బాతికొమ్మలు పెరుగునట్లు చేసి నీచబాతి కొమ్మలను నిర్మూలము చేయవచ్చును. పూచెట్లయందు ఒకచెట్టుపై ఒకబాతి అదేబాతి పలు విధములగు పుష్పములు పూయునట్లు చేయవచ్చును. ఇది చూచుటకు మిక్కిలి చిత్రముగానుండును. ఒక గులారీ మొక్కపై ఒకకొమ్మ ఒకరకము పువ్వులను

పూయుంచుట అందరికిని విశోదముగానుండును. కొన్ని మొక్కలకు తెగుళ్లు నులభముగా వచ్చుచుండును. అదే బాతి యింకొకరకపు మొక్కకు ఆతెగులు రాకుండా చేసికొను శక్తినికలిగి యుండవచ్చును. అట్టి సందర్భములలో తెగులు అంటకుండా చేసికొను శక్తిగల చిగుళ్లను తెగులు నులభముగావచ్చు చెట్లపైవాటి ఆవృక్షములను విస్తరింపజేసి ఫలసాయము నిచ్చువదిగా చేయవచ్చును.

చిగుళ్లను ఒకచెట్టుపైనుండి మరియొకచెట్టుపై వేయు నప్పుడు తల్లి మొక్కకును, అంటయొక్కకును మిక్కిలి దగ్గర సంబంధముండవలెను. గులారీ చిగుళ్లను గులారీ చెట్టుపైనే నాటవలెను. మామిడి చిగుళ్లను ఇకర రకపు మామిడిచెట్టుపయినే నాటవలెను. కాని ఊడి మామిడిచిగురును మామిడిచెట్టుపై తొడిగినయెడల అది బ్రతుకదు. కాని కొన్ని చిత్రమైన అంటులను చూడ గలము. నిమ్మచిగురును తెలగచెట్టుపైని తొడుగుటయు సఫోటాకొమ్మను పాలచెట్టుపై అంటుకట్టుటయు వీలగును. భూమిపాడి అరుకు పోయినపుడును, వర్షము లధికముగా వీరియునప్పుడును అంటు కట్టుకూడదు. నవంబరు మొదలు ఫిబ్రవరివరకును అంటుకట్టుటకు రిగిన సమయము.

అంటుకట్టుటవలనను చిగుళ్లుతొడుగుటవలనను ఒక రకపుచెట్టును ఎల్లకాలమును ఉండునట్లు చేయవచ్చును విత్తనములనుపాతి ఫలసాయమును అనుభవించవలచినచో చాలకాలము పట్టుటయేగాక కొరవ ఫలము నీయక పోవచ్చును. పైనిచెప్పిన విధముగా వృక్షములను పెంచినయెడల అతిత్వరితముగా కొరవ ఫలముల ననుభవించవచ్చును. చిగురు తొడుగుటకు కత్తిరింపు చేసిన తరువాత బండుబడియ చిగుళ్లు శ్రద్ధను.

శ్రీ శారదానికేతన విద్యార్థినులు

శ్రీ శారదానికేతనమందలి అనాథబాలికలు

(ఎడమనుండి కడివైపున)

కళ్యాణి: 10 సం.లు వయస్సు. రాయశేలూరు కైలాసానందీ లామెంబరుగారు 1931.వ సం. లో విశేష కార్యదర్శి గారి ప్యాథేషను చేసిరి. ఆప్పటి వయసు 3 సం. రామకులమ్మ: 1929 వ సం. బందరుజిల్లాబడిగారిచే ఒప్పగించ బడివది.

కారద: 1927 వ సం. గుంటూరుజిల్లాబడిగారిచే ఒప్పగించ బడివది. ఆప్పటి వయస్సు 2½ సం.లు.

జయశీల: కర్నూలు డాక్టరుగారి వ్యూహా మేజిస్ట్రేటుగారి పర్మిషన్లతో ఒప్పగించబడివది. ఆప్పటి వయస్సు 3 సం. లు.

నలుగురుబాలికలను వారి ఉత్తరవంశ వారి ఉచితపోషణ విద్య పొందుచున్నారు. వీరిలో నిరువురికి ఉదారలు పెండు స్కూలర్ షిప్లందుచున్నారు.

శ్రీ గుంటూరు శారదానికేతన

ఉపాధ్యాయిని వర్గము

పుష్పచయము

స్వాతంత్ర్యం కావాలంటే—

శ్రీలు స్వాతంత్ర్యమును బడయవలయునన్న మహిళాసంఘములను విరివిగాస్థాపించి శ్రీలలో ఘోరిగా చైతన్యమును కలుగజేసి సామ్రాజ్యవ్యతిరేకవాద సంఘములన్నిటితో సమ్మిళితమొనర్చి సామ్రాజ్య వాదమును భగ్నమొనర్చుటకు తీవ్రసోరాటమును సాగించవలయును.

ఈవిషయములో ఒక సంగతిమాత్రము మీరు గ్రహించవలె. ఇంతవరకు మనదేశములో శ్రీయ్యుద్ధ మును జమించారుల భార్యలయొక్కయు యువోగ్యగ్రంథుల భార్యలయొక్కయు చేతులలో ఉన్నది. వారు ఏదో ఆంగ్లేశవచ్చారా స్వల్పపంపురణముల కానించువారేకాని స్వాతంత్ర్యాది హక్కులకు పోరాడు వారుకారు. కాబట్టి అట్టి మహిళోద్దయముగాగాక వ్యక్తిత్వముతోను త్యాగముతోను ప్రజాసామన్యము తోను గూడిన సంస్థలుగానుండి పూర్ణమైన వర్తచైతన్యమును కలుగజేసి పోరాడిననేగాని మనమనుకొనిన యితరదేశములలో ననుభవించుచున్న పూర్ణస్వాతంత్ర్యమును పొందజాలము. ఈ ఆదర్శములతోగూడిన మహిళాసంఘములు అన్నిచోట్లలలోను, రాష్ట్రాలలోను స్థాపించి ఘోరిగా కృషి చేయవలయును.

ఈవిషయములో మరొకగమనిక. శ్రీయనిన నొక విలాసవస్తువనియు, వంటయింట పనికత్తెయనియు పిల్లలుకనుహ్యంత్రమనియు మాత్రమే తలపోయు జాతీయనాయకులు శేషుగూడాయుండుట మన దురదృష్టము. అట్టి నాయకులు మన శ్రీస్వాతంత్ర్యమును ఆర్థికహక్కులను ఆరికట్టుటకు అన్నివిధముల ప్రయత్నించుచు శ్రీలు గృహలక్ష్యులనియు, మనులనియును, రత్నాలనియును, ఏదో కొన్నిచోగర్జలతో మోషనించు చుండిరి. మరియు మనశ్చేమాభిలాషులవలె గృహాధికారము ఇచ్చితిమని నాలుగణాలు చేతిలోపెట్టి నాలుగు గోడలమధ్య బంధించి పంజరములోన బంధించినచిలుకకు పంజరముపై పెత్తనమిచ్చితిమన్నట్లు స్వస్వాతంత్ర్యముల నరికట్టి సంస్కృతిపరమ వాచుచున్నారు. కాన నీబంధముల త్రెంపుటకు నెట్టికష్టములైననోర్చి మన కార్యసాధనముకొలుకు ఆతిజాగరూకతతో మెలంగవలయును.

వల్లభనేని శీతామహాలక్ష్మమ్మగారు—ప.గో. జిల్లామహిళాసభలో.

* * * *

శ్రీస్వాతంత్ర్యము ఇప్పుడెందుకు కావలసివచ్చింది?

పూర్వకాలంలో శ్రీలకు స్వాతంత్ర్యం లేదా? ఈస్వాతంత్ర్యం యిప్పుడు శ్రీలకు యెందుకు కావలసివచ్చింది. పూర్వం దేశకాలపాత్రాదులననుసరించి మహిళలు త్రికాలాలను బాగాదాచి నియమ పూర్వకంగా గార్హస్థ్యము నిర్వహించబడడానికి కొన్నినియమాల శీర్షాటుచేశారు. వాటినే పరమప్రమాణంగాభావించి పూర్వబంధరు సుఖదుఃఖాలను తక్కుచేయుకుండా అలాగే ఆచరించేవారు. పతిభక్తి గతియని పతియే దైవమని ఆతని సుఖదుఃఖాలే తనసుఖదుఃఖాలని కాస్త్రాలు బోధిస్తున్నై. ఏవిషయంతోకూడ శ్రీ

గృహలక్ష్మి

స్వేచ్ఛలేదు. ఆదుగుపెట్టడానికికూడ స్త్రీ ఒకరిఅనుమతిపై ఆధారపడి ఉండేది. “వీతా రక్షతి కామరే, భర్తారక్షతి యావశే, రక్షతి వార్ధకేపుత్రాః, నస్త్రీ స్వాతంత్ర్యమర్హతి” అని చెప్పారు.

భార్యయొక్క నుఖదుఃఖాలలో పనిలేదు. సర్వము భర్త అధీనమే. భర్త యెటువంటివాడైనా సరే, ఆతనికిలోబడి ఉండవలసిందే. అప్పుడే ఆమె పతివ్రత అవుతుంది. ఈపాతివ్రత్యం పరలోకంలో నుఖసాధన మవుతుంది. ఆశేవిషయాలు కాస్త్రీలలో ప్రతిపాదించబడినై. ఆకాలానికి తగినట్లు భర్తలుకూడ భార్యలను సర్వవిధాల ఏలాటిలోపాన్ని కలుగజేయకుండా నుఖమయంగా కాలాన్ని గడిపేవారు. ఆకాలం సర్వవిధాల వ్యాయబద్ధంగా ఉండేది.

ఇప్పుడలాకాదు. అదృష్టితో కార్యాలను సెరవేర్చలేము. కాలం పూర్తిగా మారింది. “కాలపరి వర్తనమున కలుగుమార్పు, మనుజభావములునుమారు మానకంత” అన్నట్లు కాలపరివర్తనతోపాటు మను ష్యులభావాలుకూడ పూర్తిగా మారాయి. మారటం సహజం. మానవకలగక మానదు. కాలవేగాన్ని అరికట్ట లేము. ఇప్పుటి సమయాల్నిబట్టి కొన్నివిషయాలలో స్త్రీలకు పూర్తిగా అన్యాయం జరుగుతూఉంది. వివాహాలు, విద్యావిషయము ఆర్థికము మొదలైనవాటిలో పురుషులలోపాటు స్త్రీలకుకూడ సౌకర్యాలు కలిగింపకపోవడం అన్యాయం. పురుషులకున్న అధికారాలవంటివి స్త్రీలకుకూడ తప్పక కాంక్షణీయాలు.

పసుపులేటి లలితాదేవి—భారదానికేతన వార్షికోత్సవంలో.

*

*

*

*

మనలోని లోపాలను ముందు సంస్కరించుకోవాలి

ఆంధ్రులందరిలోకి నిరంతర లక్ష్మీసంపన్నులు వైకుంఠులు. మనము వారి గృహలక్ష్మ్యులము. అర్ధాంగ లక్ష్మ్యులము. అంతవరకే. నిజమునకుకూడ ఒక్కపైస కర్మచేయుటకు మనకు అధికారముండదు. తండ్రి లక్షాధికారి కానిండు. భర్త కోటికర్మకు కానిండు. ఒంటిమీద వేలకమ్మకుచేయు వగలుండనిండు. తన చేతిమీదుగా నాలుగుపైసలు కర్మచేయుటకు అనుభవ దొరకుట కష్టము. కనుక స్త్రీలకు తండ్రియింట నుండి అన్నదమ్ములలో సమానముగా ఆస్తిలభించవట్లునూ, భర్త ఆస్తియందుగూడా సంపూర్ణాధికారము పొందువట్లును మనము కోరవలసియున్నది.

అడవిదగ్గ భూమిమీదపడ్డ క్షణంనుంచే మంత్రసానికట్నుతో ఆరంభం ఆమెను తక్కువగాచూడడం. ఇక పెరుగుతున్నకొద్దీ ఇన్నియన్ని గాదామెకు నిర్బంధాలు. ఎగురుగూడదు. మగపిల్లలతో తిరుగకూడదు. బయట తిరుగకూడదు. మగపిల్లవాడు పోయగా స్వేచ్ఛగా బయటటిరిగి ప్రపంచజ్ఞానం సంపాదించి ఎదుగు తుంటాడు. అడపిల్ల అమ్మకు సాయంచేయడంలేవు మరొకటి చేతకాకుండా అలాగారుతుంది. ఎందువలన ఇదంతాను. మనస్త్రీలలోని అధికీకృతన సృష్టినిర్మాణములో మనస్థానమును పురుషులకు మన ఆవశ్యకతను గుర్తించలేక తమను తామే తక్కువచేసికొని తాము యీవీచిత ననుభవించుటకే పుట్టితిమని అనుకొనుచుండుట వలన పురుషులుగూడా మనలను తక్కువగానే చూచుచున్నారు. కనుక మనముగూడ ప్రపంచములో పురుషు లతో సమానత్వము ననుభవించవలెనన్న మనలోగల ఈలోపములను సవరించుకొని చిన్నప్పటినుండే అడ

పుష్ప చ య ము

పిల్లనుగూడ గౌరవముగాఁజెంచి అన్నివిషయములలోను మనసీచత్వమును తొలగించుకొనవలయును.

సంబూరి మహాలక్ష్మమ్మ—హైదరాబాదు ఆర్యవైశ్య మహిళాసభలో

* * * *

భుక్తి పనివచ్చు విద్యావిధానము అవసరము

ప్రకృతకాలమున విద్యావిధానమునందు కొన్నిమార్పు లత్యవసరములు. భుక్తిముక్తియనిగదాకమును? భుక్తికొరికిననేగాని ముక్తికొరకదు. కనుక ముందు విద్య భుక్తిని చేకూర్చునదిగా నుండవలెను. ఇప్పుడు విద్యాక భాషాప్రవీణ మున్నగు యూనివర్సిటీపరీక్షలకు స్త్రీలకు తయారుచేయుచున్నారు. ఇంతమాత్రమున పరిష్కార గమ్యస్థానము దొరికినట్లు సంతోషింపరాదు. ప్రైవేటులలో సంస్కృతాంధ్రములలోమాత్రమే ఒక విధముగ జ్ఞానములవడును. ఇదిచాలదు. ఇదియైనను చదివి యుత్తీర్ణులైన వారందరికిని జీవగూఢాధి (ఉద్యోగములు) లభించునని గట్టిగా చెప్పటకువీలలేదు. ఇప్పటికి ఈపరీక్షలిచ్చినవారు తక్కువ గనుక ఉద్యోగము దొరికినను క్రమముగా చాలమంది యిదేచదివినచో ఇప్పటి విద్యాక శోమద్యాది విరుదములందిన పురుషులగతియే వీరికిని చేకూరగలదు. కనుక విద్యయనునది నిర్విచారముగా తనజీవనము గడుపుకొనుటకు సాధనమై యుండవలెను. అట్లుండుటకు వృత్తివిద్యలు సేర్వుకొనుటతప్ప చేకూర గలిగలేదు. ఇట్టివిధానమునే వార్ధావిద్యావిధానమున పేర గాంధీమహాత్ముడు నూదించుచున్నాడు. ఈవిధానము దేశమందంతటను నిర్వృణముగా నేర్పవలెను. అందు స్త్రీలకు నేరుగా కొన్నినియమించి నేర్పుటమంచిది. స్త్రీపురుషులకు భేదము ప్రకృతినిస్థము. దానిని నేడు తీసి జేయజూచుట యసంభవము. కనుక వృత్తి విద్యలలో స్త్రీప్రకృతి కనుగుణముగ వానిని కొన్నిటిన్నేఁబఱచి యొకవిద్యావిధానమును తయారుచేయుట యత్యవసరము. అట్లుగుచో స్వతంత్రముగా ఉక్రమముగమార్గమున జీవనమును గడుపుటకు సావకాశము కలుగును.

కుర్రా పద్మిని—శారదానికేతన వార్నికోత్సవంలో.

* * * *

‘లవ్-మీటర్’ (ప్రేమకొలతబద్ద) చెప్పివేస్తుంది

‘కాముకులు ఇకముందు, ఇప్పటిమాదిరే చేయిచేయి కలుపుకొని వెన్నెలలో విహరిస్తారు కాని, వాళ్ల జేబులలో ఒక చిన్న ‘లవ్-మీటర్’ ఉంటుంది. అది ఒకళ్లమీద మరొకరిపైను యెంతుందో కొలిచి చెప్పుతుంది’ అని ప్రాఫెసరు A. M. లా అనే లండన్ పెకటిస్టుగారు జోష్యము చెప్పెను.

“ఇది చాలా విపరీతంగా కనిపించవచ్చుగాని స్త్రీపురుషులప్రణయాన్ని కాత్తరీత్యా కొలవడమే ఉత్తరోత్తరంగా మానవకల్యాణ సంపాదనకు ఉత్తమమార్గమని భవిష్యత్తు వచించకపోదు.

“పరస్పర సహాయకములగు సమానగుణములుగల యిరువురకు కుదురున్నహామే ప్రణయమనదగును. అట్టిప్రణయము ‘రైరలెస్’ కిరణములవలె ప్రత్యేకములైన కిరణాలను (rays) ప్రధవించజేయును.

“‘స్పీడామీటర్’ ఒక మోటార్ స్పీడును కొలిచేటట్లు మనుష్యులప్రణయాన్నికూడా ఒక యంత్రము ద్వారా కొలవవచ్చు. నేను అట్టియంత్రమునకు ‘లవ్-మీటర్’ అని నామకరణంచేసి దానితో పరిశోధనలు చేస్తున్నాను.

గృహలక్ష్మి

“దీనివల్ల యువకులు యువకులు తగుమైన భార్యార్థర్యము ఎన్నుకొనడానికి చిలుంటుంది. ప్రణయముగలిగి ఇకనైనా కవులచేతినుంచి తప్పించి కాత్త్రపరిశోధకులు తీసుకుంటే బాగుంటుంది.” అన్నారు.

* * * *

నూత్రేండ్లుదాటినా పెళ్లిలే

ఆసియా మైనరులో చామర్ ఆశేగ్రామంలో చానోచ్ అనే 102 వయస్సుగల ఒకమహానుభావుడు ఇంకా (5 వ సారి) పెళ్లి చేసుకునేందుకు రీతప్రయత్నాలు చేస్తున్నాడట. తాను పెళ్లి చేసుకోవడం శ్రీ రమ్య 45.

అయినోడుమూ, మనముగ్గు, మునిమనముగ్గు ఇదివద్దంటూ ముసలితనం కారణంగా చెప్పివారు. ఆయనెందుకు వింటాడు? ‘నేను క్రిమియాయుద్ధములో పాల్గొన్నాను. దివిదివం నాకు బలమెప్పుకూ ఉన్నది. 30 ఏండ్ల యువకులకంటే నిజముగా నేను యౌవనవంతుణ్ణి. వారానికి మాడుపార్లు 7 మైళ్లదరల ఉన్న గ్రామానికిపెళ్లి ఆశోకాకానోలే తిరిగివస్తుంటాను’ అని అంటాడట.

* * * *

స్వర్గ నిషేధము

ఆధరణ, ఆలంక్రితులకు బంగారు వాడువిషయములో జపాన్ లో ఒక మాతృకాసనప్రకారము నిషేధములు పెచ్చినవి. ఇందువల్ల మిగులు బంగారమంతయు చీనాయుద్ధమువకై ప్రోగుచేయుటయే దీని యంతరార్థముట.

బంగారుతోచేయబడు గడియారములు, ఉంగరములు, గొలుములు, పిన్నులు, గుండీలు—ఇవిగూడ రయారచేయుట ఒకనేరముగా భావింపబడును. గిల్లుబ్రతీరములను పుస్తకములపైకూడా వాడరాదు.

* * * *

పందొమ్మిదేండ్లకే పార్లమెంటు సభ్యురాలు

ప్రపంచములోకెల్ల అల్పవయస్కుమైన పార్లమెంటు రష్యా. అందలి సభ్యులలో అండజీకంటే వయస్సులో చిన్నవారు ఒక ఫ్యాక్టరీలో పనిచేయుచున్న ఒక పందొమ్మిదేండ్ల కన్య. అయిదుగురు ఇరువదేండ్ల వారు. సగమునకుపైగా సభ్యులు నలువదేండ్లలోపు వయస్సువారు.

గ్రంథపరిచయము

ఆంధ్ర వాచస్పత్యము

శ్రీయత కొట క్యమలకామశాస్త్రిగారిచే కరపనుండి వెలువరింపబడుచున్న ఆంధ్ర వాచస్పత్యము 17, 18 భాగములు మాకందినవి. 17వ భాగమున 'నిప్పట్టు' మొదలు 'పల్లగించు' వఱకుగల పదములును, 18వ భాగమున 'పల్లగించె' మొదలు 'పాట్ట' వఱకుగల పదములును గలవు. ఒక్కొక్క భాగము కల రూపాయ.

జనహల్లాలు వ్యాసములు (కొన్ని ఉపన్యాసములు సహా).

గ్రంథకర్త: శ్రీమాన్ కొమాండూరి శతకోపాచార్యులుగారు, M.A., B.L., పశీలు, కాశీనాథ. వెల 8 ఆణాలు.

శ్రీమాన్ శతకోపాచార్యులు గ్రంథకర్తలుగా ఇదివరకే దుప్రసిద్ధులు. ఆచార్యులవారి జగత్కథ, తాతాచరిత్రము, నైహూచరిత్రము లోనగు గ్రంథము లాంధ్రులకు నుపరిచితములే. వీరు జనహరలాలుగారి వ్యాసములను ఉపన్యాసములను ఒక పుస్తకరూపమున బ్రసాదించుట ఆంధ్రలోకమునకు నిజముగా మహోపకార మనవగినది. భారతదేశమును ప్రస్తుతము కలవరపెట్టుచున్న పెక్కు సమస్యలకు జనహరుని దృక్పథ మెట్టికో యిరసి తనచేతనంత సాయపడుటకు నీ గ్రంథము సాధనము కాగలదు. జనహర లాలయొక్క 'Whither India' అను 'ఆధునికతనకు' నిందలి 'మనగమ్యము' అనువాదము. మహాత్మా గాంధీగారి విషయమై ఆయన (నైహూ) అభిప్రాయము లెట్టికో చాలమంది పొరపడుచుండురని గ్రంథకర్తగారు తలచి India and the World అను జన

హరుని గ్రంథమునుండి మహాత్మా గాంధీ అను వ్యాసము ననువదించిరి. కార్మిక కర్షక సమస్యల విషయమై జనహరులాలుగారి తత్త్వమును 'కాన్పురు బ్రేడ్ యూనియన్ కాంగ్రెసు సందేశము', 'హిందూ బ్రేడ్ యూనియన్ కాంగ్రెసు ఉపన్యాసము' అను రెండు వ్యాసములందు స్పష్టము కాగలదు. ఈ గ్రంథమున అన్నిటికంటే 'భాషాసమస్య' అను వ్యాసము ముఖ్యతనువని భావించవచ్చును. తెలుగు దేశమున 'గ్రాంథికమా, గ్రామ్యమా' అని నేటిని తెగకుండు సమస్యపై నైహూగారి యభిప్రాయమును తిలకింపుడు: "వాచ్చయము లిప్పుడు కృత్రిమములై జనతలో సంబంధము లేకున్నవి. గ్రంథకర్తలు, విశేషములు, తమ పొండిత్యప్రకర్షకై కాక సామాన్య జనుల లాభమునకై వ్రాయవలయును. జనులలో విద్యాగంధము వ్యాపించినమీదట సామాన్యపాఠకుల కొఱకే లేఖనలు వ్రాయుదురు. ఇప్పుడు లేఖనలు పండితకైలిని వ్రాయుచున్నారు. అది దురభ్యాసము. చదువనేర్చిన సామాన్యులకై సులభకైలిలోనే వ్రాయవలెను. అప్పుడే భాషాకైలి మలభవగును; ఆడంబరముపోయి శక్తి యేర్పడును. ఇప్పటి సంగస్పృతికి రాజసభలు గాక సామాన్యజనులే ఆధారము. కనుక వారికొరకై మాటలనేగాక మన భావములను గూడ మహోధకముగనే వ్రాయవలెను. జనుల కష్టముఖములను చారి ఆవరములను ఆకలను చర్చించవలెను. మన సాహిత్యము జనసామాన్యపు జీవితమునకు ప్రతిబింబముగనుండవలెను. అప్పుడే దానికి జీవము, పోషణము ఉండును....."

ఈగ్రంథములో నొక్కొక్కటియు ఆమూల్యమైన వ్యాసము. అందలి గుణములు చర్చకు పూనుకొన్నచో మరియొక గ్రంథమే వ్రాయవలసివచ్చును.

శ్రీమాక ఆచార్యులవారి శ్రీ ఆశ్చర్యంకరపదం
తము, మలభమును. ఏకగ్రంథపతనమువల్ల పరితప
గలుగు లాభము ముమ్మాటికి మేరలేదన్న ఆతి
యోక్తి గావాలదు. దీనివన్నిటి శేష్వి కూర్చి గ్రంథ
రూపణ ప్రకటించిన శ్రీమాక ఆచార్యులవారికి
ఆంధ్రలోకము మిక్కిలి కృతజ్ఞత చూపుటకు ప్రతి
యాంధ్రు డొక గ్రంథమును కొని చదువుటయే
మార్గము. [గ. ప.]

స్పెయిన్ దుఃస్థితి

కర్త: శ్రీ ప్రతాపరామకృష్ణయ్యగారు, ప్రకాశ
కలు, నమ్మాళ్వార్స్, రసాలుపెట్టే, 251, మద్రాసు.
తెల రి ఆణాలు.

“ప్రస్తుతము భారతదేశమును కలవరపెట్టుచున్న
రాజకీయములు, ఆర్థిక వాణిజ్య సంబంధములు,
కథలు, కావ్యములు, నాటకములు, అంతర్జాతీయ
వ్యవహారవిమర్శనలు, ఆంధ్రపురాణములు లోనగు
గ్రంథములు తెలకు రెండు చొప్పున ప్రకటించ
బడును” అని ప్రకాశకులు తెల్లడిచేయుచున్నారు.
శేటి దేశ కాల పరిస్థితులలో నిట్టి యుద్ధేకము
మిక్కిలి ప్రశంసనీయమే. ‘ఆంగ్లమున తెలికన్ పెం
గ్గిన్ నీరీప్’ ఇట్టిదే. వానివలె నమ్మాళ్వారును
గ్రంథము ఖరీదు ఆ అణా లే పెట్టుటకూడ చాల
ఉచితమే. జనసామాన్యమునకు మలభముగ బోధపడు
తైలిలో ఉద్దగ్రంథపతనము నిట్టిగ్రంథములే దోహద
మొనగగలవు.

స్పెయిన్ లోని జమీందారీవిధానమే ఆక్కడి
సాంఘిక ఆకాంతికి కారణము. ఛానీస్టు, మిలిటరీ
దోపిడిగాండ్లు ఘోరకృత్తులు వినియోగించి ఏలాగైన
ఆర్థిక రాజకీయ వ్యత్యంకరతను నశింపజేయుచున్నారు.
ఈ దోపిడితనమును పోగొట్టుటకు సామాజ్య వ్యతి
రేకపోరాటమును పెంపొందించవలెను. “స్పెయిన్
మహాయుద్ధములో రేలవలసియున్న సాంఘిక అంత

ర్జాతీయ సమస్యలు అవిచ్ఛిన్నచారంవల్ల మరుగుపడి
యున్నాయి” అను గ్రంథకర్తవాక్యము గుర్తింపదగి
నది. తటస్థవిధానమును పేరుతో బ్రిటన్, ఫ్రాన్సులో
వగు ప్రభుత్వములు అప్రత్యక్షముగ ఫ్రాంకోకు ఎట్లు
సహాయపడుచున్నవో గ్రంథకర్తగారు విశ్లేషముగ
చేర్చియున్నారు. స్పెయిన్ లోని ఆత్మాచారాలు,
అన్యాయాలు, ఆక్రమణ మనకు వింతవిషయములే.
కాంగ్రెసు పుణ్యమా అని ఈ స్పెయిన్ దుఃస్థితి
మన కెల్లరకు పూర్తిగా వ్యూహయంగమమైనది.
‘ప్రతిచోటను స్వార్థంకరప్రియులైనవారు ఇంటిరియ
లిజుచేత నీడించబడు ప్రతివర్గంవారు తమ కత్తి
కొలది స్పెయిన్ కు పెంటతో సహాయము చేయవలసిన
ఆవశ్యకత’ ఈ గ్రంథము చదివిన బోధపడగలదు.
శ్రీ చక్కని వ్యవహారభాష. ఇట్టి గ్రంథముల ప్రక
టించిన ‘నమ్మాళ్వార్స్’ ప్రజల మన్ననలకు పాత్రు
లగుటలో విపరీతమేమి? [గ. ప.]

శశాంక

ఆంధ్రపాఠకలోకంలో గుడిపాటివారి రచనలను
చదవనివారుకానీ చదివి కాపసార్థాలు కొంచెమో
గొప్పో చదివించనివారుగాని వుండరు. సంఘ
సంస్కారుల్లో అతివాదులున్నారు. అతివాదుల్లో
అతివాదులుకూడా వీరివాడన ఒప్పుకొరు. అయితే
నియమనిబంధనలకూ, నీతినిష్ఠలకూ, ఆచారవ్యవహారా
లకు, మైశ్వదూరంలోవుంటూ పరార్థంకంటే స్వార్థం
లేవితో దేశంగావుండే కొంతమందికి ఆ వి ఆ మృ త
ప్రాయంగా వుంటవని ప్రతివారూ అనుకోవడం ఆల
వాటు. అంచేత గుడిపాటివారిస్పష్టిలో ఉద్దేమ
పాత్రలు—వైవిధ్యమైన పక్షపాతం వున్నవాళ్లనీ లేని
వాళ్లనుకూడా మెప్పించేది—వుంటాయో అనే సందే
హంకలగడం వింత గాదు.

కళాంక ఒకపెద్ద గ్రంథంకాదు. అందులోని
విషయం నూతనమూకాదు. అయినా అది ఇంతవఱకు

పత్రికాలోకము

గ్రంథకర్తకుండే కళంకాన్ని చాలవలెనుపోగొట్టి బృహస్పతికి నిజమైన దివ్యత్యం చేహర్షదమూ కళంక
అంధసారస్వతంలో ఆపూర్వపాత్రలపట్టి మరి కలూని అమృతగుణాలు. గ్రంథకర్త కథాంశాలు
కొందరిని చేర్చింది. భారతసంఘమంతా ఏకగ్రీవంగా వేరెవత్తుకుని ఇటువంటి సృష్టినికాచేస్తే ఎంతో
నీతిబాహ్యమన్నకథనే తీసుకునిఅందులోనే ఆనూరాధ బాగుంటుంది. దీన్ని నమ్మకొస్తున్న, తపాలుపెట్టే
చంటిపాత్రను సృష్టించడమూ యుగయుగాలనుండి 251, మద్రాసునాథ ప్రకటించి ఆరణాలకి అమృతం
పవిత్రమాలినవాళ్లలో ప్రథముడుగా లెక్కపెట్టబడిన బాగుంది. చ. రా.

పత్రికాలోకము

హిందూనుందరి—స్వర్ణ సంకాంతి సంచిక.

ఈసంచిక పెక్కుమంది పద్యగద్య వ్యాసములతో నలరారుచున్నది. 32 సంవత్సరములనుండియు వ్యయప్రయాసలకోర్చి జ్ఞానప్రబోధమే ఆశయముగాపెట్టుకొని స్త్రీలకొఱకై నడుపబడుచున్న యీపత్రిక సంపాదకీయములో 'ఆనేకపర్యాయములు స్త్రీలోకమున కంజరించి వ్యాసములనీయ ప్రార్థించినవ మేలాకో అంధసోదరీయములు మాపత్రికయందు 'శిశు కన్ను'మాత్రుల విచారనీయము' అని వ్రాయుట అంధరచయిత్రీ మణుల బద్ధకమునకొక ప్రబలనిదర్శనము. ఇన్నిసంవత్సరములుగా కృషిచేయుపత్రికకి ఆత్మాభివృద్ధి నైనగోరి రచనల సంపాదని రచయిత్రులకది యుదితముగాదని విన్నవించుచున్నాము. సర్వవిధముల అంధులీ పత్రికకుతోడ్పడి నిలువక కొనసాగునటుల కాదగోరదము.

మార్త నే వ.

సంపాదకుడు శ్రీ పసుమర్తి వీరభద్రస్వామి, బి.ఏ., ఎం.ఎల్.సి. ఇది విజయనగరమునుండి ప్రచురింప బడు జాతీయ పక్షపత్రిక. జాతీయసభా కార్యక్రమముపై వాధారపడి నడుపబడుచున్నది. ఇట్టి పత్రికలు విరివిగ వ్రలుచేయచుండుట దేశాభివృద్ధికి నూచకము. ఇది యభివృద్ధిచెంద కాంక్షింతుము.

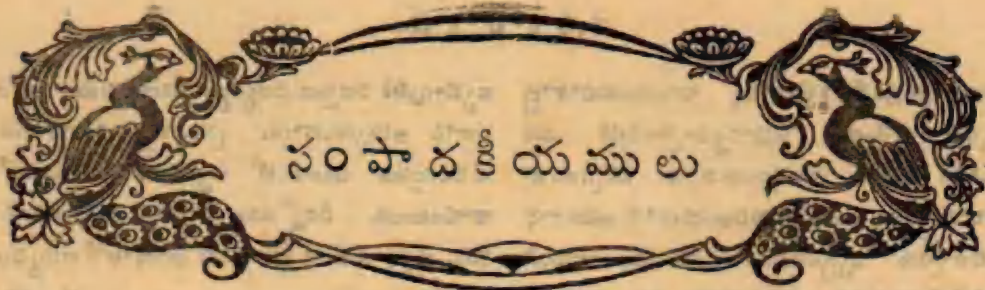
సాలు చందా రు. 1—8—0 విడిప్రతి 0—0—9

కథాంజలి. ✓

సంపాదకుడు: శ్రీ ఎ. ఎ. రాఘవాచారిగారు, 32, కృష్ణశ్శువాణకపేథి, బార్లీటౌన్, మదరాసు.

సాలు చందా రు. 1. విడిప్రతి 1క అణా.

ఇది ప్రతిమాసము రెండు రేడి వెలువడు సచిత్రమాసపత్రిక. ఇందులో చాలభాగం చిన్నచిన్న కథలు. ఇతరవిషయాలపైలేత్ర. అభివృద్ధిపొందునని ఆశింతుము.

సంపాదకీయములు

శారదాచట్ట సవరణలు

శాంతిసమితికిని శారదాచట్టమునకును పోలికలు చాలకలవు. రెండింటి ఆశయములు గొప్పవే. రెండును మహాసంరంభముతో నారంభమైనవి. కాని రెండును తమ ఆశయములను నెరవేర్చుకొనలేక పోయినవి. పైపెచ్చుగ తమకనులయెదుటనే తమ ఆశయములకు వ్యతిరేకముగ సన్న్యాసములు జరుగుచుండ చచ్చుపెద్దమ్మలవలె చూచుచు నూరకున్నవి.

శారదాచట్టము బ్రిటిషు పరిపాలనరాష్ట్రములకే వర్తించుననుటతో స్వదేశసంస్థానములు, పోర్చుగీస్, ఫ్రెంచి పరిపాలితభాగములు బౌల్యవివాహములకు రంగములైనవి. అంతయుగాదు. ఈ చట్టమును ధిక్కరించినను ఇతరులెవరేని పూనుకొని ఎంతయో ప్రయత్నించిననేగాని ధిక్కారనేరము శిక్షింపబడదు. శిక్షయు 'లెక్కాజమా' లేనిది.

ఈచట్టమునకుగల యాకిశేంకము లంతరించిపోవు కాలమువచ్చినది. ఈచట్టము హిందూదేశమున కంతయు వర్తింపవలెనని శ్రీయుత లాల్పండు సవరణయి గారొక సవరణను ప్రవేశపెట్టిరి. అది చట్టమైనది.

బౌల్యవివాహము లాచరించుటకు స్వదేశసంస్థానములను, విదేశపరిపాలితభాగములను శరణ్యములుగా నెంచుకొనియున్న సనాతనాచారపరాయణుల కాయండు యుదూరమైనది. ఇక వారు చట్టమును ధిక్కరించి తమయింటనే వివాహము లాచరింపవలసియున్నది. 'ఇంతవఱకుంటు చేయుట లేదా? 'కల్లలైనాచెప్పి కళ్యాణాలు చేయించాలట' అని 'అట'లను పట్టుకొని స్రాకులాడు మహామహాలు, 'ఎవరక్కడపోతే మనకెందుకు?' అని 'నాన్ ఇంటర్ వెన్షన్' పద్ధతి నవలంబించుప్రముఖులు ఉన్నంత కాలము శారదాచట్టము శవాకృతిగా నుండవలసినదే గదా!' అని యుండుటకుకూడ వీలులేదు.

ఇకమీదట సీచట్టనిరసనము నేరముగా పరిగణించి ప్రభుత్వమువారే చర్యలుచూపుకొనవలెను. శిక్షలొకను కఠినముగావలెను. ఇట్టివివాహములు జరుగుచున్నవని ముందే తెలిసినచో, లేక ఇతరులు తెలిపినచో జరుగకుండుటకు న్యాయమూర్తులు ఇంజనీక్షన్ ఆర్డరు ఇవ్వవలయును. ఒకవేళ వివాహములైనను అవి చట్టసమ్మతముగావనియే నిర్ణయింపవలెను. అని శ్రీయుత వి. దాసుగారొకబిల్లును కాసన

సభయందు ప్రవేశపెట్టియున్నారు. దానికి ప్రభుత్వముకూడ సుముఖమైయున్నది. ఆ బిల్లివుడు సెలెక్టుకమిటి యధీనము చేయబడినది. అదికూడ త్వరలో చట్టరూపము దాల్చునని యాశింతుము.

* * *

కారదానికేతన వార్షికోత్సవము.

నికేతనవార్షికోత్సవ సందర్భమున సమావేశమైన శ్రీల ప్రత్యేకసభ కధ్యక్షతవహించుచు శ్రీమతి లింగంగుంట బుచ్చిలక్ష్మమ్మగారు (శ్రీ దేశభక్త కొండా వెంకటప్పయ్యగారికొమార్తె) 'ఉన్నన దంపతులు దేనిని పట్టపట్టి చేయదలంచినను ఆకార్యముకొన సాగింపగల సామర్థ్యము వారియందుగలదు. వయసు హెచ్చినకొలది వారితవతికు చేయుచున్నట్టికృషి నింతసులభముగ చేయజాలరు. ఎందుకన మనోధార్మ్యమున్నను శరీరధార్మ్యము తగ్గిపోవుట ప్రకృతినీధము. కావున శ్రీ విద్యాభిమానులందఱు నికేతనమున కెక్కుడు సహాయముచేసి మూలధనము నేర్పాటుచేసినచో వారిశ్రమ తగ్గించిన వారగుదురు.' అన్నారు. ఇదిసత్యము. గమనార్హము.

వార్షికోత్సవమున పాల్గొన్న మంత్రిగారును, ప్రభుత్వకార్యదర్శులును నికేతనమువలన ఆంధ్రదేశమునకు గలుగుచుండెడి మేల్గునుగూర్చి వాకొని వారిట్టియభిప్రాయమునే వెల్లబుచ్చిరి.

నికేతనము త్యాగధనమే పునాదిగా

జైలుదేరినది. సంసాపకులకృషియు, కార్యదీక్షయు, నికేతనోపయోగమును చెప్పవలసివచ్చిన చర్చితచర్చిణమగును. ఇవన్నియు దెలిసియు, నికేతనఫలితముల ననుభవించుచున్న ఆంధ్రలోకము పై సూచననుకార్యరూపము దాల్చుకేయుగాక.

* * *

ఆంధ్రమహిళా గానసభ-రాజమహేంద్రవరం

దాక్షిణాత్యుల గానకళాభివృద్ధికి కావలసినసరకు 'సప్త'చేసినవా రాంధ్రులు. పరిగ్రహించి అభివృద్ధి పొందుచున్నవారు తమిళులు. ఇచ్చి యూరకయున్నవా రాంధ్రులు. తెచ్చుకొని బాగుపడినవారు తమిళులు.

చదువు రాకపోయినను సంగీతము తప్పక రావలయు ననడివారు దాక్షిణాత్యులు. చిన్నపుడు సంగీతమునేర్వని బాలికలచట అరుదు. అట్లు సంగీతము నేర్వకుండుట వారికి న్యూనత.

ఆంధ్రదేశమున నీయలవాటు లేదు. పరిశితులు పరిసరములు అనుకూలముగ నుండియు సంగీతము పిల్లలకు చెప్పించు నలవాటు పెద్దపెద్దపట్టణములందును లేకుండుట విచారణీయాంశము. ఒకవేళయున్నను సులభముగాపోవునని హాస్కోనియముతో సంగీతము ప్రారంభింతురు. ఇంకను హాస్కోనియము మనసంగీతవాద్యములలో ముఖ్యమైనదిగా నుండుట మనదార్పాగ్యము. సహజ సంపదతోనున్న చిన్ని బాలికల కోయిల

గృహ లక్ష్మి

కంతములు హోర్మోనియముయొక్క కఠోర స్వరమునబడి నలిగి నశించుచున్నవి. అది విషయాంతరము.

గానకళాభివృద్ధికై ఇపుడు ఆంధ్ర మహిళామణు లందుగలిగిన యుత్సాహము ముదమును గొలుపుచున్నది. రాజ మహేంద్రవరమున శ్రీమతి నాళము సుశీలమ్మగారు నాల్గువత్సరములక్రింద 'మహిళా గానసభ' యనుసంస్థను స్థాపించిరి. ఈసభా వివరములు స్థలాంతరమున ముద్రింపబడినవి. వారి నిరంతరకృషిచే రాణాహేంద్రవరమున సంగీతసరస్వతి చిరుగంటలతో చిందుల త్రొక్కుచున్నది. సభావత్సమున వారు గావించుసమావేశములు జరిపించుపోటీలు ఇతరుల కత్యుత్సాహకరములై యున్నవి. ఆయూరివారేగాక ఇతర పట్టణవాసులను కూడ నాకర్షించుచున్నవి. ఈసభను అఖిలాంధ్రగానసభగా చేయవలెననెడి యుద్దేశము వారికి గలదు. ప్రతిపట్టణమునందును మహిళామణు లీ యాశములకు తోడ్పడవలెను. తమతమ పట్టణములందే ఈసభా శాఖనో, ప్రత్యేకసభలలో నిర్మించుకొని ఆమూలమున సంగీతకళాభివృద్ధికి తోడ్పడదరని నమ్ముచున్నాము. సంగీతసరస్వతికి జాగ్రదవస్థగల్గించిన శ్రీమతి నాళము సుశీలమ్మగారిని మిగుల నభినందించుచు వారి యాశయములు నెరవేరుగాకయని కోరుచున్నాము. * * *

ఉద్యమాభివృద్ధికి నింద ఎదురుచుక్క.

'గృహలక్ష్మి' స్త్రీలపత్రిక. స్త్రీల

యభ్యుదయమునకై కంకణముగట్టుకొని కృషి చేయుచున్నది. వారియభివృద్ధికి భంగకరములైన వానినన్నింటిని నిరసించుచున్నది. అభివృద్ధి కాటపట్టులని తోచిన వానినెల్ల అనుసరించుచున్నది. ఇది యాంధ్ర నారీమణుల కీనాటివిషయముగాదు.

పత్రిక యిట్టిది. ఆశయము లిట్టివి. అట్టివో ఒక్కొక్కచో ఆంధ్ర నారీరత్నములే తమ యభివృద్ధికని పురుషునిదచేయుట తటస్థించుచున్నది. వార లిది యేయుద్దేశముతో చేసినను మంచిదిగాదని ఇదినఱకెన్నియో మార్లు గృహలక్ష్మి వాకొన్నది. అదే విషయమును పలుమారు నూచింపవలసి వచ్చినందుకెంతయు విచారము గలుగుచున్నది. ఇటీవలజరిగిన ఒక సమావేశములో డాక్టరు అచ్చమాంబగారుపన్యసించుచు, పురుషులు స్త్రీలను మృగములరీతి దయాదాక్షిణ్యములులేక, హింసకు లోను జేయుచున్నారనియు, వారిని స్వార్థపరులై దుఃస్థితియందుంచుచున్నారనియు నభిప్రాయమును వెల్లడించినటుల వార్తలు డెలుపుచున్నవి. ఇట్టి వార్తలపుడపుడు వినవచ్చుచునేయున్నవి.

తప్పుచేయుట మానవనైజము. తప్పుచేసినవారికది నెయ్యమున చూపింతుమేని వారవి చాలవఱకు చక్కదిద్దుకొందురు—తమయజ్ఞానమునకు, మూర్ఖతకు ఆనందగడు చవటలులేవు. అటులగాక తప్పు చేసినారని నిందింతుమేని వారు బాగుపడుటదు. పైగా శాంతి వాతావరణమున

కేనియు భంగముకలుగును. ఇది వేదాంతముగాదు; నీతిగాదు. ప్రపంచానుభవము.

సంఘమున నియములు నిబంధనలు అభివృద్ధికే యేర్పరుపబడినవి. అవి కాలవైపరీత్యమునబడి ఆదియందుగల ఆశయములకు మారములై యుండవచ్చును. అలవాటు, ఆచారము ప్రకారము సంఘము వర్తించుచు వచ్చినది. ఇంతలో కాలము మారజూచినది. మానవునికనులు దెరువబడినది. సంఘమున నెంతో మార్పు అవసరమని యాతనికే దోచినది. తరువాతనే సంస్కరణము లారంభమైనవి.

శ్రీలను తనతో సమానముగ నాదరింపకపోవుట తనకును తనజాతికిని అభ్యుదయముగాదని పురుషుడెపుడు గుర్తెరిగినో నాటినుండియే శ్రీలస్థితి బాగుజేయట కాతడే ప్రయత్నించుచు వచ్చినాడు. వారి యభివృద్ధిమార్గము వారికే నేర్పినాడు. అప్పటినుండియు శ్రీపురుషులిరువురు ఈక్షణమువఱకు శ్రీలయభ్యుదయమునకై పాటుపడుచునేయున్నారు. శ్రీలకందటికిది నూతనముగాదు.

అట్టిచో పురుషులతో డ్పాటుతో శ్రీలు కావలసినయభివృద్ధి పొందగలరు. అదియు సనావశ్యకమందులేని తామే స్వంతముగ ప్రయత్నింపవచ్చును. ఈ ప్రయత్నములో పురుషులను నిందింపవలసిన యవశ్యకత యెంతమాత్రము లేదని వారెరిగినదే గదా!

నిజమే. ఇదివఱకెపుడో వారు దోషమునుచేసిరి. శ్రీలకు స్వాతంత్ర్య

మియ్యక స్వార్థతను గనబరచిరి. అయితే తమదోషమును వాంఛుడు గుర్తించిరి. తదేక దృష్టితో దానిని సవరించుకొన ప్రయత్నించుచున్నారు. అంతయుగాదు స్వాతంత్ర్యోద్యమమును ప్రారంభించినది, విడువక సాగించుచున్నదికూడ వారే. అట్టిచో వారినినిందించిన గలుగుమేలెట్టిది? పరస్పర సహకారముతో నభివృద్ధిపొందు టుత్తమము గాని నిరసనలతో నిందలతో తమయుద్యమమును కళంకిత మొనరించుటకొనుట మంచిదిగాదని మాతలంపు. సోదరీమణులారా! దింతురుగాక.

* * *

హరిపుర కాంగ్రెసు సమావేశము

గుజరాతునందుగల హరిపుర గ్రామమున 51-వ కాంగ్రెసు సమావేశము ముగిసినది. ఈ సమావేశముతో కాంగ్రెసు ప్రతిభ, ప్రతిష్ఠ, ప్రాముఖ్యము, బలము, శక్తి, చేప మరింత యెక్కువైనవి. స్వాతంత్ర్య సమర పథము భావికాలమున సుగమము గాక పోవచ్చును. అయినను కావలసినంతబలము, ఐకమత్యము కాంగ్రెసు సంపాదించుకొన్నది. దీనికి ముఖ్యకారణము మొన్నగలిగిన రాజకీయ సందిగ్ధస్థితి.

ఇది తలవనితలంపుగాగలిగిన సందిగ్ధావస్థ. ఆవఱకే ఎన్నియో సమస్యలను ప్రశాంతముగ చర్చించుచున్న కాంగ్రెసు సభకిది విపరీతముగ దోచినది. అచటచట సంతవఱకు పొడచూపియున్న అభిప్రాయ భేదము లొక్కుమచ్చడి యంతరించినవి. సభ్యు

అందఱొక్కటిగా రానున్న సందిగ్ధావస్థ నెదుర్కొనుటకు సంసిద్ధులై నారు. వీరినందఱిని సక్రమమార్గముననడిపించి జయశ్రీని వరింపజేయు, ప్రతిభ, దివ్యశక్తి, ఆమహావ్యక్తి మహాత్మునినుండి వెలువడినది.

నూతనరాజ్యాంగ శాసనప్రకారము రాజప్రతినిధికిని, గవర్నరులకును గల ప్రత్యేకాధికారములను, మంత్రులు తమ బాధ్యతలను సక్రమముగా నిర్వహించు చున్నంతవఱకు, వారుపయోగింపరని నమ్మకము గలిగినతరువాతనే మంత్రివర్గము లంగీకరింపబడినవి. ఇప్పుడు తద్వ్యతిరేకముగ రాజప్రతినిధి వర్తింపుట జరిగినది. కాంగ్రెసు తన నియమము ననుసరించి ఇప్పుడు ప్రభుత్వమునందు క్లిష్ట పరిస్థితులగలిగింప జాలియున్నది. అయినను రాజప్రతినిధి తనచర్యను మరొకమారు పర్యాయలోచింప అవకాశమొసగినది. ఇదియే జాతీయ మహాసభాసమావేశమందలి ముఖ్య తీర్మానము.

రాజకీయభైదీలనందఱను ఏకకాలమున వెనుకముందు లాలోచింపక, విడచుట ప్రజాశాంతికి భంగమని రాజప్రతినిధివాదము. అందుకే తాము మంత్రుల పరిపాలనయందు జోక్యము పుచ్చుకొనవలసివచ్చినదట. ప్రజాశాంతికి భంగమురాకుండునట్లు మంత్రివర్గమే చూచును. ఆబాధ్యత వారిది. మీ రిట్టి

వానియందు ప్రత్యేకాధికారముల నుపయోగించు టు తమముగాదు. మరియొకమారు ఛక్కగ నాలోచింపవలయును' అని జాతీయ సభ మహాత్మునిముఖమున ప్రత్యుత్తర మిచ్చినది. నే డీ సమస్య ఉభయులకు తృప్తిగా బరిష్కరింపబడినది. ఈవఱకు మంత్రులు కోరినట్లు రాజకీయభైదీల నందఱిని విడుదలచేయుటకు గవర్నర్లు ఒప్పుకొన్నారు.

త్వరలో రానున్న ఫెడరేషనును చేతనైనన్ని విధముల నడ్డుపెట్టవలయునని యేకగ్రీవముగ నాయకులందఱుంగీకరించినారు. జాతీయసభ తీర్మానము చేసినది. అధ్యక్షులీవిషయమున సమితమైన పట్టదలతో నున్నట్లు వారి యధ్యక్షోపన్యాసమే స్పష్టపఱచుచున్నది. ఇతర నాయకులందఱు తాతని బలపఱచుచున్నారు.

ఈ పరిస్థితులవలన కాంగ్రెసునకు దైకమత్యము మరింత ఘనీభవించినది. కాంగ్రెసునెడ సందంబు పెరుగుచున్న అసంతృప్తి నశించినది. ఇది భారతమాత భావిభాగ్యోపయమునకు శుభసూచన. ఇంకను పరిష్కరముగాకయున్న హిందూమహమ్మదీయుల ఐకమత్యముకూడ త్వరలోనే సమకూడి కాంగ్రెసు బలము ద్విగుణీకృతమగునని యాశింతుము.

అందఱొక్కటిగా రానున్న సందిగ్ధావస్థ నెదుర్కొనుటకు సంసిద్ధులై నారు. వీరినందఱిని సక్రమమార్గముననడిపించి జయశ్రీని వరింపజేయు, ప్రతిభ, దివ్యశక్తి, ఆమహావ్యక్తి మహాత్మునినుండి వెలువడినది.

నూతనరాజ్యాంగ శాసనప్రకారము రాజప్రతినిధికిని, గవర్నరులకును గల ప్రత్యేకాధికారములను, మంత్రులు తమ బాధ్యతలను సక్రమముగా నిర్వహించు చున్నంతవఱకు, వారుపయోగింపరని నమ్మకము గలిగినతరువాతనే మంత్రివర్గము లంగీకరింపబడినవి. ఇప్పుడు తద్వ్యతిరేకముగ రాజప్రతినిధి వర్తించుట జరిగినది. కాంగ్రెసు తన నియమముననుసరించి ఇప్పుడు ప్రభుత్వమునందు క్లిష్టపరిస్థితులగలిగింప జాలియున్నది. అయినను రాజప్రతినిధి తనచర్యను మరొకమారు పర్యాయలోచింప అవకాశమొసగినది. ఇదియే జాతీయ మహాసభాసమావేశమందలి ముఖ్య తీర్మానము.

రాజకీయభైదీలనందఱను ఏకకాలమున వెనుకముందు లాలోచింపక, విడచుట ప్రజాశాంతికి భంగమని రాజప్రతినిధివాదము. అందుకే తాము మంత్రుల పరిపాలనయందు జోక్యము పుచ్చుకొనవలసివచ్చినదట. ప్రజాశాంతికి భంగమురాకుండునట్లు మంత్రివర్గమే చూచును. ఆబాధ్యత వారిది. మీ రిట్టి

వానియందు ప్రత్యేకాధికారముల నుపయోగించు టు తమముగాదు. మరియొకమారు ఛక్కగ నాలోచింపవలయును' అని జాతీయసభ మహాత్మునిముఖమున ప్రత్యుత్తరమిచ్చినది. నే డీ సమస్య ఉభయులకు తృప్తిగా బరిష్కరింపబడినది. ఈవఱకు మంత్రులు కోరినట్లు రాజకీయభైదీల నందఱిని విడుదలచేయుటకు గవర్నర్లు ఒప్పుకొన్నారు.

త్వరలో రానున్న ఫెడరేషనును చేతనైనన్ని విధముల నడ్డుపెట్టవలయునని యేకగ్రీవముగ నాయకులందఱుంగీకరించినారు. జాతీయసభ తీర్మానము చేసినది. అధ్యక్షులీవిషయమున సమితమైన పట్టదలతో నున్నట్లు వారి యధ్యక్షోపన్యాసమే స్పష్టపఱచుచున్నది. ఇతర నాయకులందఱు తాతని బలపఱచుచున్నారు.

ఈ పరిస్థితులవలన కాంగ్రెసునకు దైకమత్యము మరింత ఘనీభవించినది. కాంగ్రెసునెడ సందంబు పెరుగుచున్న అసంతృప్తి నశించినది. ఇది భారతమాత భావిభాగ్యోపయమునకు శుభసూచన. ఇంకను పరిష్కరముగాకయున్న హిందూమహమ్మదీయుల ఐకమత్యముకూడ త్వరలోనే సమకూడి కాంగ్రెసు బలము ద్విగుణీకృతమగునని యాశీంతుము.